ARGEȘ

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XIX (LIV) ■ Nr. 12 (450) ■ Decembrie 2019 ■ 4 lei ■



BĂTĂLIA DE LA KULIKOVO (1380). Miniatură rusă, sec. XVI.

Eveniment editorial



Nu trageţi, sunt reporter!

Acesta este titlul volumului de peste 400 de pagini al lui Mihai Barbu apărut la Editura Autograf MJM, Craiova, 2019. Autorul – ultimul mohican al reportajului literar românesc - a strâns între coperţi textele apărute timp de şapte ani pe pagina 32 a revistei noastre. Sunt reportaje din călătoriile lui Mihai Barbu în Grecia, Israel, America, Bulgaria, Anglia, Franţa, Italia, Polonia, Ungaria, Spania, dar şi despre oameni, fapte întâmplări din România noastră. Pe o clapetă a cărţii este lămurit şi titlul: „Care e fraza pe care ar trebui s-o ştiu în Irak?", vrea să afle ziaristul din gura chelnerului de la hotelul aflat în teatrul de război. „Nu trage, sunt reporter!" I-a fost suficient pentru a purcede la acţiune".

Carte nouă

Radu Adrian - Fenomenul Cucuteni în culturile neolitice din spaţiul geografic locuit de români

(Editura RCR Editorial, Bucureşti, 2019)



Sculptorul Radu Adrian este bine cunoscut pentru basorelieful de la Mateiaş, pentru statuia lui Dinicu Golescu din faţa colegiului din Câmpulung Muscel, pentru bustul lui Eminescu de la Curtea de Argeş şi, în general, pentru zecile de sculpturi monumentale în lemn, în piatră, în bronz şi în mamură de pe cuprinsul ţării, proiecte de la diferite tabere de creaţie din ultimele cinci decenii.

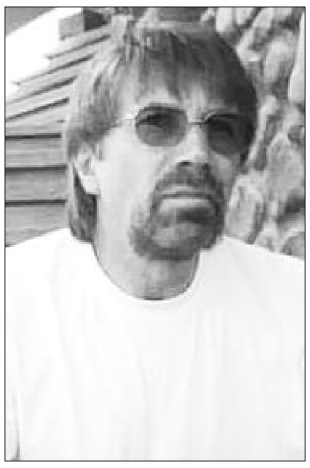
Acum, Radu Adrian publică un album masiv, un adevărat eveniment editorial – *Fenomenul Cucuteni în culturile neolitice din spaţiul geografic locuit de români* (Editura RCR Editorial, Bucureşti, 2019). Pe tema aceasta, de altfel, autorul a predat un curs la Universitatea din Piteşti. Albumul este rodul unei documentări minuţioase în muzee din toată ţara şi din Republica Moldova.

Cultura Cucuteni datează dinainte de Cristos cu câteva milenii şi este certificată de câteva sute de mii de vase şi statuete de ceramică aflate în muzee din România, Bulgaria, Moldova, Ucraina şi Polonia. Radu Adrian analizează toate motivele acestei ceramici create cu mult înainte de inventarea roţii olarului şi relevă originalitatea şi întâietatea acesteia în cultura universală. Şi face acest lucru nu cu cuvinte mari şi goale, ci cu argumente ştiinţifice. Albumul este ilustrat cu fotografii de vase şi statuete din muzeele de care vorbeam mai sus, dar şi de desene analitice ale autorului. După ce parcurgi întregul album, ajungi la concluzia că în şase milenii ceramica mondială n-a progresat cu nimic faţă de *fenomenul Cucuteni*, cum inspirat îl numeşte Radu Adrian. Este impresionant să vezi ce artă se putea face în ceramică la anii 5000 înainte de Cristos.

Albumul, lucrarea în sine a lui Radu Adrian reprezintă o contribuţie absolut extraordinară la cultura românească.

Textul este bilingv, versiunea engleză aparţinând traducătoarei Camelia Pârşe. **(DAD)**

Nicolae Rădoi



E frig de moarte sus, în SANCTUAR!
Cum şuieră vântul, zănatic hoinar!
Aduce miros de zăpadă şi gheaţă
Lugubru e unde era plin de viaţă.

Vestigii strivite cu vola în vale
Se tânguie vântul, un vaier de jale,
Iar pietrele? Scrâşnet de cântec de moarte
Bătute de vânt, bătute de soarte.

Vecina plecat-a prin munţi după turme
Zăpada-ngheţată acoperă urme
Plecat să le-adune, el cântă din fluier
Răspunsul primit e al vântului şuier.

În munţi doar Gerula a mai rămas
Dorinţei de luptă acum să-i dea glas
Bicilis în noapte deschisu-le-a porţi
De-a valma-n cetate zac toţi dacii morţi.

În Roma petreceri;o treime din an.
Imperiul cel putred rămas făr-un ban
Petreceri pe zi şi nopţi deşănţate
Cu aurul dacic rezolvatu-s-au toate

Şi-apoi să te ţii! Cum venit-au pe puste
Hulpavi, nesătui, ca un roi de lăcuste!
Furând cu desaga, cu roaba, cu carul
Şi focul din vatră, ba chiar şi amnarul.

În ţara în care vin toţi ca stăpâni
Ne-aruncă o coajă ca hrană la câni
Nimic învăţând din tristul trecut
Jucăm viitorul pe-un zar, la barbut.

Dăm totul frenetic, nu rămâne nimic
Să nu-nteresează pe vreun venetic
Dulăi dând din coadă, cum ne gudurăm
Pământu străbun aiurea să-l dăm

Semeţ DECEBALUS în suliţi se-aruncă
Din cer cade roua de jale pe luncă
Lovind cu pumnalul în gât râde-n hohot
Aproape se-aude al cailor tropot.

Iar capul şi braţul de conducător
Casapii le iau ca din abator
Ce mîndri sîntem că am contribuit
Pumnalul adînc să i-l înfigem în gît.

Iar el ne priveşte, spunându-şi în barbă
Din slavă se scutură rouă de iarbă -
„ Nu-mi vine să cred că aşa de uşor
În treizeci de ani dispare-un popor"

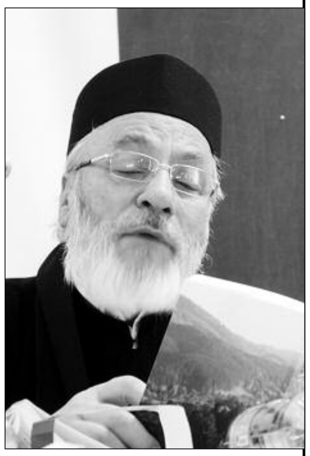
Nu în milenii, în doar câţiva ani
Cât să înveţe iubirea de bani
Doar să deprindă câte un pic
Plecatul umil la vreun venetic.

Pământul călcat să-i pară străin
Şi nu-i alogen ca românul hain.
Şi mort e acum şi lupul totem
Cu care pe daci la luptă să-i chem"

Cum şuieră jale vîntul hoinar-
Mai spune Măreţul , „ E totu-n zadar
Albinele-s moarte şi morţi sînt toţi stupii
Şi dacii sunt morţi, şi morţi sînt toţi lupii"

IPS Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute



■ Pentru a fi om complet, trebuie să fii dotat cu toate facultăţile de împlinire a personalităţii. Educaţia de acasă, din braţele şi de pe genunchii mamei, cum se spune, are un rol fundamental. Deci primăvara educaţiei începe în primăvara vieţii. Şi acest travaliu este unul absolut plin de osteneală şi multe privaţiuni.

■ Cred că nu este izbândă mai mare, în viaţa noastră, decât a ferici pe alţii. Pentru a face acest lucru pentru alţii trebuie să ştim mai întâi a fi fericiţi noi. Nu putem da fericire, iubire, iertare altora dacă noi suntem pustii de aceste bunătăţi.

■ Când vom învăţa să avem linişte deplină, gândurile noastre vor putea străbate pe deasupra munţilor, până-n Pleiade şi Orion. Vom simţi briza peste văi şi peste culmile cele înalte, iar atunci vom avea liniştea pleoapei coborâte peste pacea din adâncul inimii.

■ Greu este să rămâi în sfera liniştită a modestiei şi a bunei cuviinţe! De câte ori nu ajungem bătaia de joc a celor înţelepţi, obiect de admiraţie al naivilor, idoli linguşiţi şi robi ai propriilor noastre dorinţe de a fi ridicaţi în slăvi?!...

■ Când brambureala dă năvală peste tot lucrul acătării, să te gândeşti că ai noştri, din veacurile apuse, au ştiut că au un pământ dat de Dumnezeu, că legea, limba, datinile, cugetul, credinţa, virtutea, munca, portul, durerile, bucuriile împărţite cu semenii, trăirea în vecinătatea sfântă, sunt semn de recunoaştere, peceţi, temeiuri pentru azi şi pentru mâine.

■ Omul are sădit în fiinţa sa darul de a clădi.Înainte de a clădi în jurul nostru, se cere o clădire pe dinăuntru a fiinţei noastre. Atunci când suntem clădiţi strâmb pe dinăuntru, să nu ne mirăm că şi ceea ce încercăm să clădim în jurul nostru este tot strâmb şi neîmplinit.

■ Diavolii lucrează şi cu fineţuri. Te duc pe căile hulirii. Dacă te prea dai la ei cu „ieşi, pleacă, ptiu..." şi alte vorbe de izgonire, îţi joacă un renghiu: te amuţeşte, te zguduie sau gura ţi-o ia razna, spre uimirea celor care te ascultă. Să nu ne punem mintea cu diavolul. E odihnit în rele. Doar rugăciunea şi postul îi vind hac.

■ Din sânul mamei noastre, înainte de a ne naşte, spunem: mama mea, ţara mea, pământul meu, Universul meu, Dumnezeul meu! Adică, totul este al meu? Şi aşa trăim, sărmanii de noi şi aşa murim, fiind totul al nostru, până şi moartea, nu?

■ Mai presus de fiecare, există Cineva mai mare decât noi. Lucrurile mai presus decât noi rămân în matca lor absolută. Nu putem face nimic atunci când nu acceptăm datul absolut. Plecarea genunchilor întru rugăciune personală este o stare firească. Ne plecăm genunchii în faţa Absolutului şi ridicăm rugă la Dumnezeul Iubirii.

Gheorghe Grigurcu





„O cutie a Pandorei”

■ Posibila afecţiune a unui autor pentru un text al său nu e narcisiacă. Narcis e îndrăgostit de chipul propriu reflectat în oglindă, autorul în cauză, de un factor care nu mai aparţine fiinţei sale: textul care s-a obiectivat înscriindu-se în fenomenologia lumii.

■ Scriptor. Tentaţia cantităţii e o slăbiciune în sine ce riscă a da în vileag o seamă de slăbiciuni în lanţ ale textului la care trudeşti. O cutie a Pandorei.

■ „Orice oboseală ascunde o nostalgie după Dumnezeu” (Cioran).

■ Oferind instantanee foto în paginile **Dilemei vechi** (2019), Matei Pleşu se amuză. Într-un număr recent apare o poză înfăţişînd o camionetă, de bună seamă a unei organizaţii religioase, foarte probabil cu scopuri caritabile, pe care se află inscripţia „Frăţia ortodoxă”. Aşteptăm momentul în care amuzamentul d-lui cu pricina va urca la o cotă mai înaltă, publicînd pur şi simplu fotografiile bisericilor.

■ Senectute. Setea de-a te despărţi de viaţă. Unele locuri pe care doreai cu ardoare să le revezi, te lasă acum în cel mai bun caz complet indiferent, dar se întîmplă să le cauţi anume pentru a-ţi potenţa dezolarea, precum dostoievskianul Marmeladov cel care bea pentru a se simţi şi mai rău.

■ „Ceea ce ne împiedică adesea de a ne lăsa în voia unui singur viciu este faptul că avem mai multe” (La Rochefoucauld).

■ Senectute. Puţinele clipe în care mai cutezi a socoti că te simţi „bine” sunt scutite de orice speculaţie, mai cu seamă de cea atît de oţioasă a Binelui şi a Răului.

■ „În zorii unei zile de iulie, cînd orele sunt noi, odihnite şi se întîmplă pretutindeni ceva vesel şi necugetat. Din milioane de mişcări mici, de nestăpînit, se compune un mozaic de existenţe extrem de convingătoare; lucrurile se avîntă unul către altul, chiar şi în afară, în văzduh, iar răcoarea lor limpezeşte umbra şi oferă soarelui o strălucire uşoară, spirituală. Atunci în grădină nu se petrece nimic important; totul este pretutindeni şi ar trebui să fii în toate ca să nu pierzi nimic” (Rilke).

■ Senectute. La început, entuziast, în locul vieţii preferai iluzia, apoi, ai abandonat iluzia în favoarea vieţii, acum viaţa şi iluzia s-au contopit.

■ Senectute. Mai mult decît efectele ei, te îngrijorează efectele acestor efecte. Interminabilele, teribilele sale ramificaţii în tot ce există ori nu mai există pentru tine.

■ „În Canada au fost descoperite recent rămăşiţele unuia dintre cele mai mari animale zburătoare care au trăit vreodată pe Pămînt – o nouă specie de pterozaurian, numită *Cryodrakon boreas* (în traducere, «dragonul rece al vînturilor nordice»). Păsările, mari cît un avion, au trăit cu cca. 77 de milioane de ani în urmă şi aveau o deschidere a aripilor de nu mai puţin de zece metri. Dacă ar fi trăit Hitchcock în Cretacic...” (**Dilema veche**, 2019).

■ Uiţi mai curînd Răul decît Binele, pentru a-i putea suporta mai lesne repetiţia. Cît priveşte recurenţa Binelui, aceasta e foarte problematică.

■ Senectute. Pînă şi trecutul dispare. E ca o odaie în care ai locuit, acum golită de mobilă, în care intri din cînd în cînd în virtutea obişnuinţei. Cum să te mai recunoşti în acest spaţiu mortificat?

■ „Cea mai scumpă cafea din lume. Are un gust inconfundabil! Cafeneaua «The Münch» din Osaka, Japonia, are şanse mari să intre în Cartea Recordurilor, după ce a lansat pe piaţă o ofertă incredibilă. Aici se vinde cu 914 dolari o ceaşcă de cafea veche de 22 de ani. Cafeaua este 100% naturală şi este servită de Kanji Tanaka, singurul angajat al cafenelei, într-o ceaşcă suflată cu aur. El a descoperit gustul incredibil al cafelei naturale maturate după ce a uitat cîteva cutii de lemn într-un frigider timp de 10 ani. A avut ideea să repete experienţa cu alte boabe verzi de cafea, lăsîndu-le timp de 22 de ani. Rezultatul a fost senzaţional” (**Click,** 2019).

■ Senectute. Oare vîrsta purifică fiinţa ori fiinţa îşi purifică vîrsta, neavînd nici o altă soluţie onorabilă de supravieţuire?

■ Senectute. Bucuria capătă o notă dureroasă, iar durerea una a bucuriei. Contrariile se străduiesc a se concilia cu viaţa.

■ Sunt bucuros că mi-a fost dat a-l cunoaşte pe Blaga la o vîrstă la care l-am putut privi ca pe un zeu. Acum aş fi silit, în pofida unei admiraţii identice, a face un pas meschin înapoi, privindu-l ca pe un om.

■ „De ce suferim şi de ce e nedreptate? Printre altele şi pentru că viaţa e o aventură, este Aventura. Chesterton: aventura nu-i să te urci pe un yacht supra-elegant şi să faci înconjurul lumii; aventură (şi romantism) este să-ţi rodeşti viaţa care *ţi-a picat acolo* unde te-ai născut din întîmplare şi-n condiţiile *date*. Asta e tot ce poate fi mai legat de primejdii, de neprevăzut şi de Mister. (După cum şi minunea cea mai mare este că există legi statornicite şi că universul funcţionează după ele, minunile fiind excepţia.)” (N. Steinhardt).

■ Cu lacrimi în ochi, amicul X mi-a mărturisit că îşi înşela ocazional femeia iubită pentru a-şi testa sentimentul ce-l nutrea faţă de ea. Test care ieşea invariabil în favoarea sentimentului în cauză. Marea iubire a vieţii sale. Şi de ce n-ai rămas cu ea? l-am întrebat. Aş putea să-ţi dau, mi-a spus, fie un răspuns dezarmant de simplu, fie un răspuns sofisticat. Nu mă încumet acum la niciunul. Cum aşa? De fapt, a adăugat, mi-e teamă că fiecare explicaţie ar pune-o sub semnul întrebării pe cealaltă.

■ Senectutea, o maladie a tinereţii? A. E.: „Merge şi aşa”.

■ „Un actor este cel mult un poet şi cel puţin un comic” (Marlon Brando).

■ Senectute. Unele ţeluri ţi se refuză, pe altele ajungi a le refuza tu însuţi pentru a avea o ţinută decentă în faţa Destinului.

■ „Şi insectele au nevoie de apă, şi cînd setea e mare, se descurcă cum pot. Unele specii de molii, bunăoară, îşi ostoiesc setea bînd lacrimile păsărilor adormite. O asemenea scenă incredibilă a fost filmată recent de ecologistul Leandro Moraes în jungla amazoniană. Pentru a bea din lacrimile zburătoarei adormite pe o ramură, molia şi-a folosit o excrescenţă a capului (ca şi cînd ar fi fost un pai) şi a reuşit chiar să deschidă ochiul păsării pentru a nu rata nici o picătură. Dacă asta vi se pare ciudat, aflaţi că s-au văzut şi fluturi care au băut lacrimile unor crocodili, deşi, de regulă, frumoasele înaripate preferă să se servească din ochii broaştelor ţestoase amazoniene. Dar de ce oare această preferinţă pentru lacrimi? Să fie vorba numai de sete? Ei bine, nu! Lacrimile sunt bogate în sodiu, un mineral care se găseşte greu în regiunile în care trăiesc aceste vieţuitoare” (**Formula As**, 2019).

■ Lumea în care trăim pare anume creată pentru a fi pasageră. Nu ne-o putem asuma decît sub semnul provizoratului. Şansa noastră e de-a intercepta semnalele ce-o străbat fără a se confunda cu materia ei, aidoma unor enigmatice unde trecînd dintr-o eternitate în alta.

■ Azi o neaşteptată satisfacţie, dar şi o contrarietate minoră care te sîcîie cum o pietricică în pantof. Ultima, vai, are prioritate.

■ Lucruri în decurgerea vieţii tale, aidoma unor melci care ies încrezătoare din cochilie pentru cîteva clipe, apoi se retrag în aceasta pentru totdeauna.

■ La primele vîrste şi la ultima, Dumnezeu pare a fi de partea eului, la maturitate pare a fi de partea lumii. A. E.: „Cum aşa?” Mister.

■ „Am cunoscut printre prietenii mei mulţi creştini - polonezi, francezi şi spanioli – care în domeniul politic erau adepţi ai ortodoxiei staliniste, păstrîndu-şi anumite reţineri interioare şi crezînd într-o corectare înfăptuită de Dumnezeu în urma executării sîngeroaselor sentinţe de către împuterniciţii Istoriei. (...) «Cristos este omul nou. Omul nou este omul sovietic. Deci Cristos este omul sovietic!» - spune patriarhul român Iustinian Marina. În realitate, aceşti creştini (lăsîndu-i deoparte pe simplii executanţi de felul lui Marina) săvîrşesc una dintre cele mai mari falsificări cunoscute vreodată de-a lungul secolelor. Această falsificare constă în renunţarea *ruşinoasă* la propria credinţă. Între creştinism şi filosofia stalinismului are loc o contradicţie ireconciliabilă: creştinismul se bazează pe conceptul de merit şi de vină *individuală*, în schimb Noua Credinţă înlocuieşte acest concept cu conceptul de merit şi de vină *istorică*. Creştinul care respinge meritele şi vina individuală anulează astfel fapta lui Isus, iar Dumnezeu la care încă se raportează se transformă treptat în istorie” (Denis de Rougemont).

■ După o zi caniculară, tunete. Flatulenţe ale intestinelor cerului hrănit cu abundenţa naturii estivale.

■ „Un desen nu e altceva decît o linie plecată la plimbare” (Paul Klee).

■ „A apărut pe toate zidurile afişul electoral al candidatei Dăncilă pe care scrie mare, cu roşu: «Alături de fiecare român». Cred că, într-adevăr, aproape fiecare român consideră pe doamna Dăncilă alături. Alături de guvernare, alături de politică, alături de limba română, alături de Europa, alături de realitate, în general. Un cuvînt bine ales” (**Dilema veche**, 2019).

■ Ideea te eliberează, metafora te închide ocrotitor în tine însuţi.

■ Senectute. Groază şi milă în faţa Destinului, precum în tragediile antice. Uneori numai milă, alteori numai groază.

■ „Şi India a «sabotat Istoria» (ca să folosesc expresia lui Lucian Blaga): literatura indiană n-a păstrat nici o amintire despre Alexandru Macedon, nimic despre prodigioasele lui campanii militare. Destinul istoric al Indiei a fost schimbat prin invazia lui Alexandru – dar conştiinţa indiană l-a uitat. Ceea ce supravieţuieşte din acea gigantică întreprindere militară, care ne impresionează chiar şi astăzi, nu e evenimentul istoric al invaziei, ci «mitologia» ei, aşa cum a fost ea recreată de imaginaţia populară” (Mircea Eliade).

■ Senectute. Fiinţa se află fie la poalele unui munte abrupt, incapabilă a-l mai urca din nou, fie pe vîrful muntelui, incapabilă a coborî. Şi într-un caz şi în altul, captivă a imobilităţii.

■ Unele dureri sunt atît de pure, încît pînă şi relativa lor consolare printr-o „bună dispoziţie” contrastantă ce ar putea interveni o resimţi ca pe-o impietate.

■ „Mi-a luat patru ani să pictez ca Rafael şi întreaga viaţă să pictez ca un copil” (Picasso).

■ Te intersectezi acum pe stradă cu cîteva venerabile octogenare, care, fără a te cunoaşte decît din vedere, ţin a schimba uneori cu tine cîteva vorbe de convenienţă. Dar dacă le-ai fi întîlnit acum cincizeci, şaizeci de ani? Era posibil aşa ceva? Spectrul neîntîmplatului poate fi şi ironic...

■ „Povestea de succes a pictoriţei Alexis Frasers, de 34 de ani, din Toronto, fascinează întreaga lume. Ea a cîştigat la greu vînzînd tablouri cu totul deosebite, pe care le face numai cu rujul. Din săruturi. Nu vrea să spună exact ce sumă a adunat, dar confirmă că îşi vinde pînzele realizate cu săruturi cu sume de peste 1.000 de dolari (4.220 de lei), bucata. (...) În afară de mai multe tablouri în care a reprodus portretul actriţei Marilyn Monroe, Alexis Frasers a mai pictat alte celebrităţi cum ar fi Elton John, John Lennon şi Jennifer Lopez” (**Click**, 2019).

■ De ce ţi se refuză acum lucruri la care aveai acces altădată? De ce ai acum la îndemînă lucruri care ţi se refuzau altădată, deşi e tîrziu pentru ele? Oricum, o economie a vieţii...

■ Intri mai ales în comuniune cu conştiinţe care au mai curînd dezolări similare cu ale tale decît eventuale satisfacţii. Pe cînd satisfacţia este îndeobşte egotică, decepţia e simpatetică, întrucît sacrificiul pe care-l implică e dăruitor în sine.

■ „Două sunt primejdiile ucigătoare pentru suflet: a ne crede mai buni sau mai puternici decît suntem; a nu ne crede capabili de a deveni mai buni, sau mai puţin răi, sau mai aproape de sfinţenie” (Monseniorul Ghika).

■ Nu poţi contempla decît ceea ce e stagnant. Ies din joc muzica, un spectacol de teatru, acţiunea unui roman. Şi aici detestabila „mişcare care deplasează liniile”?

■ Viaţa l-a făcut circumspect la sînge. Îşi suspectează pînă şi bucuriile de ipocrizie.

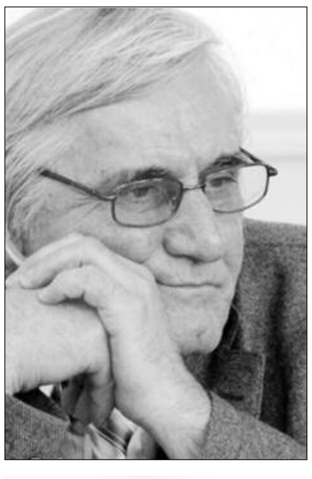
■ „Etologul austriac Karl Ritter von Frisch, laureat al Premiului Nobel pentru Medicină pe 1973, a fost unul dintre primii cercetători care au reuşit să înţeleagă semnificaţiile dansului albinelor. Astfel un dans rapid, cu balans maxim, le transmite celorlalte albine din stup că sursa de cules polen descoperită de cercetaşă se află departe, fiind nevoie de multe bătăi de aripi pentru a ajunge la ea. Mişcările sunt atît de precise, încît în funcţie de numărul lor se poate calcula distanţa exactă în zeci sau sute de metri. Nu există, practic, detaliu lipsit de importanţă în dansul albinelor. Alte mişcări ale cercetaşelor oferă indicii importante legate de raportul între răsăritul soarelui, poziţia lor în acel moment şi locul unde se află mult rîvnitele flori” (**Formula As**, 2019).

■ Forţele invizibilului au produs vizibilul. Cum să nu ne respectăm înaintaşii?

Senectute. Setea de-a te despărţi de viaţă. Unele locuri pe care doreai cu ardoare să le revezi, te lasă acum în cel mai bun caz complet indiferent, dar se întîmplă să le cauţi anume pentru a-ţi potenţa dezolarea, precum dostoievskianul Marmeladov cel care bea pentru a se simţi şi mai rău.

aforisme

Nicolae Oprea





Cronica întârziată

Breviar – la sfârşit de an

- interviuri -

Cărţile de interviuri cu scriitorii constituie o secţiune aparte din istoria unei literaturi. Convorbirile provocate îndeobşte de alţi scriitori cu vocaţie dialogică devin, în timp, surse de informaţii inestimabile despre biografia şi devenirea scriitorilor importanţi ai unei epoci, îndemnaţi spre confesiune, din care îşi nutresc sintezele istoricii/criticii literari. Dintre scriitorii care îşi asumă cu modestie rolul interviatorului s-a distins în 2019 Rodica Lăzărescu, redactor şef la *Pro Saeculum*, publicând două culegeri de acest gen: *Sub semnul confesiunii* şi *Zigzag printre reviste*.

Interviurile reunite în volumul *Sub semnul confesiunii* (Ed. SemnE, Bucureşti, 2019) au apărut, majoritatea, în ultimii doi ani, în revista *Pro Saeculum* din Focşani, unde bucureşteanca Rodica Lăzărescu este dirijor de la distanţă. Eterogene în substanţa lor, ele depăşesc spaţiul istorico-literar, trezind interesul, mai cu seamă, prin dimensiunea lărgită de istorie culturală contemporană. La întrebările autoarei răspund - pe lângă poeţi, prozatori şi critici literari - artişti plastici, actori şi epigramişti bibliofili, câţiva scoşi din umbra anonimatului. Mai totdeauna, dialogul porneşte de la *pretexte* din opera intervievatului spre a provoca o confesiune *pro domo*. Mă limitez, ca exemplu, doar la discuţia cu pasionatul cititor profesionist al operei bacoviene Constantin Călin, care porneşte de la publicarea trilogiei acestuia *Dosarul Bacovia*: I – *Eseuri despre om şi epocă*; II – *O descriere a operei*; III – *Triumful unui „marginal"*. Dincolo de valoarea exegezei sale, se remarcă modestia criticului literar din provincia Bacăului: „Pentru Bacovia am citit aproape tot ce era necesar temei şi ceva – destul de mult – pe alături. Punctele comune cu poetul pe care îmi cereţi să le evidenţiez aici sunt – dacă acesta-i răspunsul aşteptat – de natură morală. Vrând-nevrând, m-am molipsit de unele din atitudinile sale: de pildă, de încăpăţânarea de a-mi face munca fără a mă gândi la „ecouri", fără aşteptări de natură financiară, de aplauze sau gloriolă; apoi de relativismul şi, uneori, scepticismul său. Bacovia a fost un corectiv la lumea lui, una prea încrezătoare şi e, de asemenea, un corectiv la lumea noastră, una prea fără căpătâi (...) Triumful lui Bacovia e un fapt elucidat, ferm. Al exegetului e triumf, cu ghilimele, problematic şi – categoric – efemer. Contează numai ca demonstraţie personală. Câteva ecouri bune, venite dinspre amici, nu mă pot ameţi. Sunt doar un punct în bibliografia lui Bacovia."

Personalitatea care se desprinde dintre intervievaţi este, de departe, Eugen Simion, din confesiunile căruia am reţinut opinia despre capodoperă şi despre complexul provincial al literaturii române: „Capodopera poate să apară, evident, oriunde. Oricine scrie bine, spune undeva Camus, serveşte Franţa. Cine scrie bine în româneşte serveşte cultura română – putem spune la rândul nostru. Unii consideră că numai traduse în altă limbă (cu o circulaţie mai mare) cărţile lor pot fi apreciate la justa lor valoare estetică. Au dreptul să creadă acest fapt. Eu continui să cred că este o prejudecată ce izvorăşte dintr-un întreg complex al nostru. Un complex de inferioritate ce produce, automat, o neîncredere funciară în valorile culturii naţionale, inclusiv în capacitatea criticii româneşti de a le judeca estetic. Complex vechi, neîncredere bătrână şi morocănoasă, specifică mediilor intelectuale, provinciale, speriate mereu de ce zice Europa (care stă – vorba eroului caragialesc – cu ochii pe noi) despre noi"



Dinamica şi atracţia unei reviste, prin reflectarea directă a fenomenului literar contemporan, depind în mare măsură de interviurile pe care le găzduieşte în paginile sale. Cred că este şi convingerea Rodicăi Lăzărescu, semnând a doua culegere de interviuri din acest an, *Zigzag printre reviste* (Ed. SemnE, Bucureşti, 2019). O culegere omogenă, de această dată, întrucât se întemeiază pe un chestionar tematic, referitor la naşterea şi evoluţia revistelor actuale cu profil cultural (literar, în fond), văzute prin prisma reprezentanţilor acestora. Interviurile au fost realizate într-un interval mai mare (2013-2019) şi au fost publicate în cadrul rubricii „Revista revistelor" din *Pro Saeculum*, fiind semnate, nu ştiu din ce pricini, cu pseudonimul Dora Lazăr. La întrebările interviatoarei răspund redactorii şefi ai unor reviste literare răspândite pe teritoriul ţării, în ordinea cronologică a apariţiei dialogurilor în revistă: Nicolae Iliescu (prezent cu două interviuri distanţate în timp), Florea Firan, Nicolae Băciuţ, Carmen Mihalache, Dumitru Augustin Doman, Gheorghe Postelnicu, Geo Galetaru, Ion Roşioru, Mihai Hafia Traista, Lucian Vasiliu, Mihai Stepan-Cazazian, Marin Ifrim, Ioan Enache, Gelu Nicolae Ionescu, Petre Isachi, George Baciu, Alexandru Buican, Nicolae Turtureanu, Adrian Ţion, Angela Martin, Nicolae Silade, Marta Petreu, Gheorghe Păun, Cassian Maria Spiridon, Ovidiu Dunăreanu, Săluc Horvat, George Vulturescu, Olimpiu Nuşfelean, Florea Burtan, Valeria Manta-Tăicuţu, Virgil Diaconu, Alexandru Ovidiu Vintilă, Zenovie Cârlugea, Mihai Stan şi Dumitru Velea. Harta sinoptică revuistică haşurată astfel de autoarea *Zigzagului* cuprinde o mică parte din publicaţiile de tradiţie literară – precum *Convorbiri literare*, *Ateneu*, *Argeş* -, mai multe reviste întemeiate şi consacrate după 1989 (*Apostrof*, *Poesis*, *Literatorul*, *Scrisul românesc*, *Cultura*, *Ex Ponto*, *Mişcarea literară, Bucovina literară, Litere* ş.a.), dar şi o serie de reviste de interes restrâns, localizate în cele mai îndepărtate puncte (faţă de capitală) ale geografiei cultural-literare (din Dudeştii Noi sau Pârscov). Lipsesc din lista autoarei, fără nici o motivaţie, principalele reviste din Bucureşti şi din marile centre cultuale ale ţării (cu excepţia Iaşului).

Cei mai mulţi dintre partenerii de dialog ai autoarei întocmesc un istoric prescurtat al revistei pe care o conduc şi nu spun mai nimic despre programul revistei, profilul ei, opţiunile redactorilor etc. Deşi iniţiativa Rodicăi Lăzărescu nu este defel superficială, cum se vede din întrebările cu suport documentar şi ideatic aproape exhaustiv. Poate să aibă dreptate Cassian Maria Spiridon când consideră că „Existenţa unor publicaţii adesea răspunde unor nevoi culturale, dar multe altele sunt motivate strict de vanităţile celor care se vor şefi de astfel de reviste, unde se publică pe sine şi îşi aduc numeroase elogii." Dintre excepţii, remarc opinia lui Ovidiu Dunăreanu, redactorul şef de la *Ex Ponto*: „Revistele culturale, în rândul cărora le integrez şi pe cele literare, apărute în ţinuturile unei ţări, generează emulaţie şi impun valoarea. Totodată, ele depozitează pentru posteritate elementele definitorii ale fenomenului literar şi artistic din aceste spaţii. Totalitatea biografiilor acestor reviste constituie o parte importantă din tezaurul spiritual al unei ţări. De aceea, consider că istoriile literaturii nu pot omite revistele literare, misiunea îndeplinită de ele, grupările formate în jurul lor şi pe cei ce le-au condus. Locurile în care nu au existat şi nu există asemenea „izvoare vii" de sărbătoare intelectuală şi sufletească au fost şi sunt condamnate la izolare şi uitare amară, devenind cu vremea autentice deşerturi ce produc ignoranţă şi confuzie."

Majoritatea dialogurilor au valoare pur documentară prin reconstituirea contextului în care au apărut revistele noi de la Cluj, Satu Mare, Târgu Mureş, Iaşi, Ploieşti, Bacău, Baia Mare, Lugoj, Curtea de Argeş, Alexandria, Bistriţa etc. Printre cei puţini care se implică mai mult în dialog, stimulaţi de întrebările autoarei, lărgind sfera tematică până la raportul controversat dintre *centru* şi *margine* este Olimpiu Nuşfelean, de la *Mişcarea literară*: „Locuind la Bistriţa, n-am trăit deloc vreodată sentimentul unui handicap în raport cu scrisul. Nu asta e problema. Ci masa de scris. A, că stând la Bucureşti, poţi publica mai uşor, la o editură mai vizibilă, că te poţi iluziona mai uşor că eşti scriitor...Dar cu ce te iluzionezi? Poţi să-ţi permiţi să fii mai îndrăzneţ sau mai impertinent?... Mulţi scriitori optzecişti importanţi au fost daţi de provincie. Iar informatizarea comunicării de azi sparge multe convenţii provinciale. Bucureştiul e un centru, dar în raport cu ce, cu Parisul, cu Londra, cu nu mai ştiu mare oraş cultural mondial? Bucureştiul are câteva târguri de carte extraordinare, dar nici Clujul sau Iaşul nu rămân mai prejos, ba, cred, la festivaluri de literatură, bat Bucureştiul. Uniunea Scriitorilor şi-a consolidat (şi financiar) câteva reviste proprii, dar epoca postdecembristă marchează afirmarea cătorva publicaţii extraordinare, făcute de obicei de o mână de scriitori."

P.S. Aştept încă volumul de interviuri al Luciei Negoiţă, care de vreo săptămână rătăceşte prin labirintul Poştei române.

Biblioraftul cronicarului:

Calinic Argeşanul la vama vremii, Dialoguri cu Nicolae Badiu, Ed. Arhiepiscopiei Argeşului şi Muscelului, Curtea de Argeş, 2019;

Miruna Mureşanu – *Lecţii de Înviere*, Ed. Detectiv literar, Bucureşti, 2018; *Spovedanie*, Ed. Fundaţiei Culturale Libra, Bucureşti, 2016; *Lumina mântuitoare*, Ed. Germinal, Drobeta-Turnu Severin, 2012;

Giuseppe Masavo – *Septembrie*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2019;

Nicolae Mircea Benn – *Umilinţa ca adaptare,* Ed. Buna Vestire, Beiuş, 2019;

Ion Istrate – *Scrie cum vrei*, Ed. Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2018;

Ionuţ Caragea – *Iubirea mea abisală*, Ed. Fides, Oradea, 2019;

Emil Niculescu – *confinium*, Societatea scriitorilor militari, Bucureşti, 2019;

Savian Mur – *Timpuri vegetale*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2019;

Mihai Soare – *Moaştele şi alte povestiri*, Ed. Eikon, Bucureşti, 2018;

Constantin Teodor Craifaleanu – *Grăbite clipele…*, Ed. Arefeana, Bucureşti, 2019;

Constanţa Popescu – *Toamnă cu cercei de rouă*, Ed. Salonul literar – Vrancea, 2019;

Stan V. Cristea – *Literatură de ieri, literatură de azi, Cronici literare (2013-2019)*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2019;

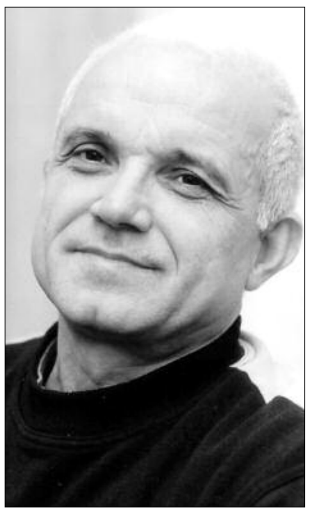
Petre Isachi – *Cartea-Sfinx şi deriva ermetică*, Rovimed Publishers, Bacău, 2019;

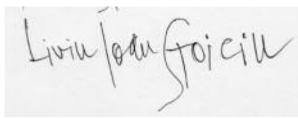
Ioan Lascu (coordonator) – *Locul şi importanţa operei lui Ion D. Sîrbu în literatura română postbelică (1945-1989); Colocviul Naţional Centenar „Ion D. Sîrbu"*, Ed. MJM, Craiova, 2019;

Dante Alighieri – *Sonete răsădite din limba italiană în limba română* de Ion Istrate, Ed. Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2018;

Francesco Petrarca - *Sonete răsădite din limba italiană în limba română* de Ion Istrate, Ed. Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2018.

Liviu Ioan Stoiciu





Ce e cu acel FSN care a funcționat înainte cu șase luni de a se declanșa Revoluția?

Nu-mi pot imagina ce ar fi urmat să mi se întâmple acum 30 de ani, dacă nu venea Revoluția (continui să scriu revoluția cu literă mare; în contextul judecării istoriei, azi, când se susține că revoluția ar fi fost de fapt o lovitură de stat, nu pot să admit că eu, un muritor de rând, am putut să particip la o lovitură de stat în decembrie 1989, e absurd). Așa cum nu mi-am putut imagina acum 30 de ani, nici măcar pentru o clipă, că se va prăbuși comunismul de tip sovietic, în primul rând regimul Ceaușescu (regim dictatorial sau „socialist multilateral dezvoltat", cum se spunea pe atunci) și se va desființa partidul unic PCR în urma unei revoluții, a unor mișcări de stradă. Deși erau semne că în țările din „lagărul socialist" din centrul și răsăritul Europei, partidele unice comuniste pierd pământul de sub picioare pe toată linia (căzuse Zidul de la Berlin în noiembrie 1989, iar reunificarea celor două Germanii s-a făcut în 1990; Polonia, prin alegeri legislative „libere" din 1989, minimalizase puterea comuniștilor; în Cehoslovacia avea să aibă loc „revoluția de catifea" în aprilie 1990 și să scape de dominația comunistă, lasă că din 1993 se separă pașnic în două state, Cehia și Slovacia; în Bulgaria, tot pașnic, au loc alegeri libere la sfârșitul lui 1989 și din 1990 devine și ea țară „democratică"; în Ungaria, tot fără vărsare de sânge, au loc alegeri libere în 1990, dar din 23 octombrie 1989 are un președinte provizoriu necomunist; în 1990 cade și regimul comunist în Albania; în 1990 partidul comunist a fost desființat în Iugoslavia, iar în 1991 Iugoslavia s-a dezintegrat în războaie interne, urmate de secesiunea entităților constituente ale statului federal, foste republici socialiste care și-au declarat independența). Astfel, ca urmare a noii politici de reforme (gen „perestroika" și „glasnost") promovate de Mihail Gorbaciov în Uniunea Sovietică s-au prăbușit regimurile comuniste din întreaga Europă de Est. În iunie 1991 e ales liber, în Republica Sovietică Federală Socialistă, Boris Elțîn. Iar pe 25 decembrie 1991 dispare URSS (și e sfârșitul partidului unic PCUS), URSS se împarte în 15 state postsovietice (foste republici socialiste care și-au declarat independența). De necrezut, în nici trei ani (1989-1991) imperiul comunismului de tip sovietic european s-a prăbușit, imperiu care se credea nemuritor. Sigur, n-a dispărut și mentalitatea comunistă într-o bună parte a populațiilor (altfel, ea concurează cu mentalitatea marxistă din țările occidentale). Nu mai pun la socoteală că un imperiu cum e China populară e condusă și azi de un partid neocomunist, unic (are un control total asupra societății, cu tehnologie de ultimă oră) și că n-o duce rău deloc, are economie de piață performantă și e o putere militară de temut. La extreme pot fi considerate supraviețuitoare și azi republici socialiste din Cuba și Vietnam, de o parte și Coreea de Nord, de altă parte, tot cu partide comuniste unice, dar primele două cu un fel de regim mai reformat, ultima cu un regim stalinist asiatic, de o rară duritate.

A fost revoluție spontană în decembrie 1989 sau lovitură de stat pregătită în timp, în subteran de Securitate-Armată-Miliție și KGB? Eu unul am fost luat prin surprindere, n-am crezut în succesul răsturnării dictaturii lui Ceaușescu nici după „provocările" de la Timișoara, nici măcar după ce N. Ceaușescu și-a luat zborul de pe palatul CC al PCR... E curios azi să iau seama că mai nimeni nu se întreabă (nu cercetează) de ce Frontul Salvării Naționale-FSN a existat cu șase luni înainte de a fi anunțat oficial de Ion Iliescu (și de „comploștiștii" lui, care au pus mâna pe putere) și care a fost rolul FSN în cele șase luni de dinainte de declanșarea revoluției? Am citit zilele trecute într-un documentar că: *Într-o încăpere din CC, înainte să revină seara la TVR, pe 22 decembrie, Iliescu dă telefoane, că nu-l găsește pe Victor Stănculescu – înainte să preia Nicolae Militaru Ministerul Apărării Naționale. Petre Roman e gânditor, Militaru e încruntat, Silviu Brucan, relaxat. La un moment dat, se contrazic: organizația să se numească Frontul Salvării sau al Democrației Naționale? „Tovarășe Iliescu, eu când am vorbit acolo (n.r. – la balconul CC, unde a citit „Declarația în trei puncte"), am zis Frontul Unității Populare", insistă Petre Roman, însă nu-l susține nimeni. „Frontul Salvării Naționale acționează de șase luni de zile, domnule!", intervine generalul Nicolae Militaru...* (*Adevărul* / 9.11.2019). Recitiți, șeful Armatei declară că *„Frontul Salvării Naționale acționează de șase luni!* Acest FSN apărut cu șase luni înainte de Revoluție avea între membri militari, milițieni, activiști PCR și securiști cu grade înalte, el a pregătit Revoluția? În primele zile când am fost instalat președinte al județului Vrancea de către revoluționari, la Focșani (când se trăgea „în draci" afară, funcționând scenariul apei otrăvite și al teroriștilor din Focșani sau care se îndreaptă spre Focșani; au fost și la Focșani doi morți), mi-a fost înmânată o scrisoare de un milițian „cu grade", care se temea că va fi omorât dacă fac public faptul că el era membru al FSN de șase luni, îmi tot repeta că e secret și că a fost amenințat cu moartea dacă nu-și ține gura, că avea copii și ce se face el? Naiv, l-am pus atunci sub protecția Armatei (care preluase puterea, de fapt; fosta „Casă Albă" a PCR Vrancea era strict militarizată), nu mai știu ce s-a întâmplat cu el mai apoi, poate a intrat pe lista revoluționarilor sau a fost marginalizat, sau instalat într-o funcție înaltă, sper să nu i se fi întâmplat nimic rău, i-am pierdut urma. Nu mai știu unde am pus acea scrisoare secretă, poate ar merita să o dezvălui în amănunt, deși am încă rețineri, să nu-i fac un rău acelui milițian înnebunit de groază, probabil șantajat, Dumnezeu știe în ce sens... Întreb încă o dată: ce e cu acel FSN care a funcționat înainte cu șase luni de a se declanșa Revoluția? E clar că Ion Iliescu era căpetenie în acest FSN ultrasecret. De altfel, apariția Fronturilor înainte de se declanșa Revoluția e eclatantă: azi se susține că revoluția a fost declanșată de fapt la 14 decembrie 1989 de către... Frontul Popular Român (un lider al acestui front era și Cassian Maria Spiridon), care invitase lumea la un miting în Piața Unirii; la care voiau organizatorii lui să stârnească un incident, să incite. Tot acum, dar în 20 decembrie 1989 a apărut la Timișoara Frontul Democratic Român (primul președinte, Lorin Fortuna), „cu scopul de a conduce revoluția română din 1989 care începuse în acest oraș în 16 decembrie 1989"! E o coincidență că Fronturile acestea, repet, au apărut acolo unde Ion Iliescu (care conducea de șase luni FSN înainte de Revoluție, cu membri în structurile de forță din întreaga țară) a avut funcții în regimul Ceaușescu? Nu e greu să-mi imaginez că „era mâna lui Gorbaciov și a KGB" în structurarea acestui FSN secret. Cu atât mai semnificativ e că liderii care au preluat puterea politică, administrativă și militară (în tumultul Revoluției) mergeau pe „împlinirea" idealurilor socialiste (reunite mai apoi sub drapelul social-democrației), prin răsturnarea regimului Ceaușescu, care refuza orice gen de reformă (fie și în limitele „perestroika" și „glasnost")... Dar am tot divagat, m-am lungit. Am început cu „Nu-mi pot imagina ce ar fi urmat să mi se întâmple acum 30 de ani, dacă nu venea Revoluția". Voi reveni, sper.

15 noiembrie 2019. BV

Acest FSN apărut cu șase luni înainte de Revoluție avea între membri militari, milițieni, activiști PCR și securiști cu grade înalte, el a pregătit Revoluția?

Iudita Dodu Ieremia



Corect/Incorect

Destinul unui popor depinde de starea gramaticii sale. Nu există mare națiune fără proprietatea limbii. **(Fernando Pessoa)**

DESPRE ACORD SAU ÎN CĂUTAREA SUBIECTULUI PIERDUT

Se spune că speranța moare ultima și se pare că am ajuns în acest moment. Ce speranțe să mai am „întru creșterea limbii românești", când sunt încălcate cele mai elementare norme, despre care am aflat măcar în școala primară, dacă nu chiar în cei șapte ani de acasă? Dar să nu credeți că este vorba de greșeli grosolane. Nuuu!!! Doar sunt oameni cu carte (cu cartoane era să scriu), absolvenți ai cel puțin două facultăți și masterate! Greșelile acestora sunt... discrete, nu așa, orice! Niciunul nu ar spune: „La piață este cartofi". Cred că ați ghicit. Este vorba despre celebrul acord al predicatului cu subiectul.

Să începem prin a împrospăta sensul cuvântului „acord", prin urmare, deschid dicționarul și constat că, indiferent de domeniu (juridic, științific, muzical, gramatical, social), sensul fundamental este „înțelegere", adică „învoială", „potrivire", „concordanță", „convenție" între două sau mai multe ceva-uri. (Îmi asum această invenție lexicală.) În muzică, acordul generează armonie și cred că sensul acesta ar trebui extins și la celelalte domenii. Oare dezacordul din societatea românească să genereze și dezacordul gramatical?

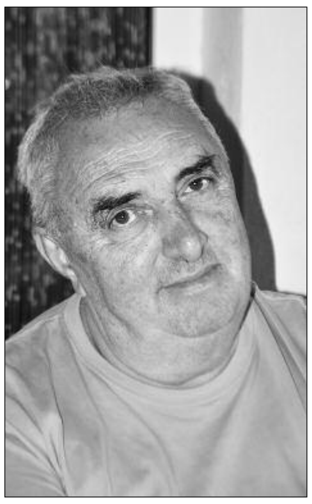
Acordul gramatical este manifestarea relației sintactice dintre două cuvinte. Dintre cele două cuvinte legate prin acord, unul impune restricția de formă, iar celălalt se supune ei. În gramatică sunt mai multe tipuri de acord: acordul adjectivului și al articolului cu regentul substantival, acordul predicatului cu subiectul, acordul substitutelor cu antecedentul etc. Cel mai cunoscut este acordul predicatului cu subiectul. Prin acord, verbul-predicat preia de la subiect informațiile gramaticale de număr și persoană. De exemplu, dacă subiectul este un pronume de persoana a III-a singular, un substantiv ori un substitut al acestuia, verbul-predicat are formă de persoana a III-a singular: „el/Maria/cineva/acesta scrie". În astfel de situații nu greșește nimeni sau aproape nimeni.

Ce ne facem însă atunci când subiectul este un pronume nehotărât, ori negativ, ori relativ-interogativ în construcții partitive? Cum este corect: „**fiecare** dintre noi **avem** o datorie" sau „**fiecare** dintre noi **are** o datorie"? *Gramatica limbii române* (GALR), vol. II, Editura Academiei Române, București, 2008, p. 378 afirmă limpede: „În cadrul construcțiilor partitive, acordul corect este cel formal, predicatul având numărul și persoana impuse de subiect." Așadar, spunem corect „**fiecare** dintre noi **are** o datorie". Este adevărat că al doilea component al grupului sintactic, care nu este în nominativ, este mai puternic din punct de vedere semantic, dar cei trecuți prin înalte școli (de nu s-a prins apa de penele minții lor) ar trebui să aibă capacitatea de a găsi/gândi subiectul și să nu admită un rușinos acord semantic. Să mai dăm câteva exemple, poate-poate se va întâmpla o minune: „**Mulți** dintre voi **nu au** rezultate bune.", NU „**Mulți** dintre voi **nu aveți** rezultate bune."; „**Unii** dintre noi **au reușit.**", NU „**Unii** dintre noi **am reușit.**"; „**Fiecare** dintre aceste observații **are** o mare importanță.", NU „**Fiecare** dintre aceste observații **au** o mare importanță."; „Rezultatele acestor alegeri probabil că **mulți** le **știu.**", NU „Rezultatele acestor alegeri probabil că **mulți** le **știți.**"; „**Niciunul** dintre prieteni **nu a știut.**", NU „**Niciunul** dintre prieteni **nu au știut.**"; „**Care** dintre prieteni **a venit**?", NU „**Care** dintre prieteni **au venit**?" etc.

Mă gândesc cu amărăciune că am căzut în desuetudine când mai cred în vorbe ca acestea: „Limba este organul prin care neamul își cunoaște ființa sa proprie, organul prin care acest neam moștenește avutul intelectual și istoric al strămoșilor lui." (Mihai Eminescu)

litere

Dan Drăgoi



Din cerul nesfârșit în rază și mătase

Iubita mea mamă cămașa vieții-mi coase.

Lângă icoana ei e astăzi mare larmă.

Și amintirea ei nu poate să adoarmă.

Pradă

Ești prada mea fierbinte și flămândă.
În ochii tăi stau îngerii la pândă.

Ascunsă stai sub ultima petală,
Când brațul mi te cere cu sfială.

În ochii tăi stau îngerii la pândă-
Și orșice petală ar vrea ca să te vândă.

Doar eu cerșesc la fiecare poartă
Petala ta, ce îngerii o poartă.

Sublima noapte-i un pavaj de fluturi,
Iar îngerii pândesc să nu îi scuturi.

Împart cu tine noaptea și lumina,
Iar îngerii ne poartă toată vina!

Cenușă

Vorbele tale s-au făcut cenușă.
Nu mi-ai lăsat deschisă nicio ușă.

Să nu spui nimic de această-nserare.
Vorbele tale mă îmbracă-n ninsoare.

Să nu spui nimic despre marginea zării,
Când vântul ne trimite cenușa-ntristării.

Cenușa aceasta e singura vamă.
Cum să trecem de ea, iubita mea mamă?

Unde să găsim alte vorbe-n cenușă,
Când cenușa ne așteaptă la ușă?

Vorbele tale s-au făcut cenușă.
Nu mi-ai lăsat deschisă nicio ușă.

Dacă încerc în zări vreo treaptă,
Cenușa ta la ușă mă așteaptă.

Stau în bătaia puștii

Stau în bătaia puștii, chiar lângă inima ta.
Uite vin către tine întreg, adevărat.
Încarcă arma. Trage. Nimeni nu va suspina.
Poate, doar tu. Și adevăratul nostru furat.

În poveste totul are început și sfârșit.
Noi doi ar fi trebuit să fim împreună.
Când vom găsi tot ce-am pierdut și ce-am otrăvit?
Izvorul iertărilor când se mai adună?

Nimeni să nu mai ucidă dragostea de tată.
Să nu ucidă dragostea de fiu nebună.
Ar trebui să ne mai naștem încă o dată
Și-mpreună să facem o lume mai bună.

Oricine și-a ucis dragostea și-a ucis viața
Și pe nesimțite și-a săpat drum în pământ
Așa cum își sapă cârtița oarbă speranța,
Așa cum vântul năprasnic trezește alt vânt.

Pentru ce aceste drumuri, acest mers pe sârmă?
Pentru ce acest zbor spre alt cer?
Când nicio iubire nu ne mai dă de urmă?!
Când lumina se umple de zloată și ger?

Prietenii îmi spun că scriu o poezie tristă,
Ca și când în fiecare zi am pierdut câte-un fiu
Ei nu știu că în fiii mei, mii de fii există
Iar eu pentru ei n-o să mor. Și în veci voi fi viu.

Pentru ei am despicat cerul și pământul
Mi-am despicat visele în jumate
Cu aripi de lumină am oprit vântul
Și-am pus să cânte izvoarele toate.

Doamne, oare, iubirea mea le mai dă de urmă?!
O, Doamne, eu altă viață nu mai am de dat ...
Pentru ce aceste drumuri, acest mers pe sârmă?
Când, pentru ei, viața mea am pus-o la mezat?

Stau în bătaia puștii, chiar lângă inima ta.
Uite vin către tine întreg, adevărat.
Încarcă arma. Trage. Nimeni nu va suspina.
Poate, doar tu. Și adevăratul nostru furat.

Tăcerea din Prezentul Continuu

Stau singur în ploaie, stau singur în vânt.
Ce mare-i tăcerea de după cuvânt!
Stau singur în ger, stau singur în noapte.
Ce mare-i tăcerea din sfânta Ta carte!

Stau singur în noapte, stau singur în ger.
Ce mare-i tăcerea pe care ți-o cer!
Stau singur în noapte, sub fulgii de nea.
Ce mare-i tăcerea din dragostea mea!

Stau singur pe culme, stau singur sub nori.
Ce mare-i tăcerea de după ninsori!
Stau singur în noapte, ca brazii semeți.
Ce mare-i tăcerea în care mă-mbeți!

Stau singur în noapte, stau singur sub lună.
Ce mare-i tăcerea de după furtună!
Stau singur în ger și singur în cuvânt.
Ce mare-i tăcerea după freamătul sfânt!

Ce mare-i tăcerea, când visu-i pierdut
Și praful s-așterne și totul e lut!
Îmi caut cuvântul, îmi caut destinul.
Ce mare-i tăcerea din Prezentul Continuu!

Ți-aduci aminte, tată?

Ți-aduci aminte, tată, de-acea înaltă iarbă,
Robită de lumină și adieri de vânt?
Era albastră vara. Zarea stătea să fiarbă,
Când ne ardea-n adâncuri acel puțin pământ.

Ți-aduci aminte, tată, cum te spălai cu rouă
Și cum ștergeai cu iarbă tăișul fin al zării,
Cum despicai cu brațul un orizont în două,
Hotar oblăduit în brazdele visării?

Erai cu coasa-n zare, precum vâslașu-n mări,
Și desenai pe câmpuri, într-un contur știut,
Altarul de verdeață și de însingurări.
Un semn pe pleoapa verii, deschisă-n noi durut.

Știu, seara îngenunchează-n poeme,
Se ascunde-n cântec și-n salcâmi,
Iar munții noștri umblă cu apele pe gene
Și soarele-amintirii răsare din fărâmi.

Râul, în prundu-amiezii, își paște bolovanii,
Copilăria-și prinde cununi de rozmarin.
Tată, sub coasa de foc ți-au rămas anii,
Sub coasa fulgerată de raze și suspin.

1978

Lacrima voastră

Lacrima voastră e o limbă de clopot.
Ce cade pe suflet ca o ploaie în ropot.

Dangătu-i bate în depărtări cu zările.
Din lacrima voastră s-au zămislit mările.

Lacrima voastră îmi stinge însingurările.
Numai cu ea deschid depărtările.

Lacrima voastră cade cu un dangăt prelung,
Ca o săgeată divină pe care nu pot s-o ajung.

Ca o oștire pe care nu pot s-o-nving.
Ca o flacără pe care nu pot s-o sting.

Lacrima voastră, lacrima voastră,
S-a mutat azi-noapte în inima noastră.

S-a mutat azi-noapte în durerile mele,
Prizonieră-i acolo printre zăbrele...

Lacrima voastră căzută-n tăcere
Este ultima mea mângâiere.

Lacrima voastră trecută prin mine
Lasă în urmă un hambar de suspine.

În această mare de lacrimi înot.
Să ajung la mal nu mai pot.

De azi, sunt singur sub cerul promis.
V-aștept într-un clopot de lacrimi închis.

Tristețea mea

Tristețea mea e o lumină lină,
Care-n mătasea lumii se alină.

Tristețea mea-i tristețea lui Adam,
Este tristețea șoimului pe ram.
Este tristețea Evei trezită între spini,
Pierdută lângă zarea la care te închini.
Este tristețea visului pierdut,
De când sunt dat la vămi cu împrumut.
Tristețea mea s-a contopit cu Tine,
Ea-mi plimbă lacrima printre suspine.

După copaci

După copaci se-ascunde copilăria mea,
Din mână-i ciugulea sfinți iezii câte-o stea.
Ea stă la umbră curată și verde,
Frumoasa mea, așa o minune n-ai crede.

După copaci se-ascunde copilăria mea,
În joc de-a baba-oarba, sub cer de peruzea.
În cântecul ce-adoarme în floarea de cais,
Toate-au trecut și totul e un vis.

După copaci se-ascunde copilăria mea,
Când în pădurea vieții mai cade câte-o stea.
Eu freamătul pădurii și astăzi îl aud.
Deși frunzișul toamnei pierdut e-n lutul ud.

După copaci, copilăria este acum poveste,
Doar iezii-o ciugulesc în iarba de pe creste.
Stă-n ochii triști ai mamei și-n așteptarea-i caldă
Și-n iezii de pe prunduri, ce-n inimi ne tresaltă.

Lumina mamei

Din cerul nesfârșit în rază și mătase
Iubita mea mamă cămașa vieții-mi coase.

Lângă icoana ei e astăzi mare larmă.
Și amintirea ei nu poate să adoarmă.

Mari păsări de lumină trec în șirag,
Când lacrima mamei ne așteaptă în prag.

Lumina-i pierdută, răsfirată în vânt.
Măicuța-i o fărâmă din bătrânul pământ.



Magda Grigore

În numele poemului

(un țipăt de cocor)

Am crezut că e dimineață, dar nu...
altceva a spart tăcerea de catedrală
a somnului duios și pustiu;
altceva a fost –
un țipăt viu;
nu e nici vântul
nu sunt nici greierii, nici cucii
e parcă o inimă
ce-și face semnul crucii.

Am crezut că e dimineață, dar nu,
e amurgul secetos și hulpav,
un râu de un roșu bolnav
întins în anotimpuri și cuvinte.

Altceva sparge întunericul în bucăți,
altceva mă chemă pe nume.
Noaptea pâlpâie pe piele și os
când țipătul străbate tăios
vederile de-acum sărăcite.

Am crezut că e dimineață, dar nu,
întunericul mai mult a crescut
în somn adânc
și necunoscut!
Am crezut, am crezut că a renăscut...
dar un cocor prin vârstă mi-a trecut !

Florentin Sorescu



Bulgărele cu mustăţi

Sunt un câine pe care nu-l mai iubeşte nimeni
de aceea stau lângă strachina mea
pe care cade bruma
şi a devenit la fel de ruginie
ca frunzele pe care
doar vântul le mai ţine
înainte de a îngroşa pământul.

Zilele au devenit din ce în ce
mai puţin luminoase
trec una după alta
fără a mai aduce nimic în plus
afară de amintiri.

Am fost odată fericit
curtea prin care alergam
mi se părea cea mai frumoasă grădină
din câte pot exista
ascultam paşii stăpânilor mei
ca pe o declaraţie de dragoste.

Acum nu mai aud decât asprimea
din glasurile lor
când mă strigă din pragul uşii
ca să-mi arunce un os.

I-am iubit aşa cum numai un câine
poate iubi
numărând ceasurile lungi
de aşteptare
până la momentul întoarcerii.

Curând va sosi iarna
fulgii de nea o să-mi umple
strachina
ca nişte bănuţi
iar eu mă voi transforma
într-un clovn de zăpadă
cu tichia pusă pe cap
care pe nasul-morcov are mustăţi
şi vântură zăpada
cu coada

Seiko

Ultima dorinţă a lui tata
a fost să-şi ia un ceas.

Nu ştiu ce îl apucase tocmai acum,
când zilele îi erau numărate.
Pesemne că vorba aia cu "I-a sosit ceasul"
porneşte de la ceva concret.
Te miri cine o mai fi vrut să-şi ia unul
şi i-a sosit comanda
tocmai la soroc.

Tata a fost norocos, el a găsit unul japonez
de mare precizie:
Seiko.

În fiecare seară se uita la secundarul lui
şi-mi spunea plin de respect:
"Uită-te şi tu, ai dracu japonezi, merge la secundă.
Acum o să ştiu la fix
când o să mor".

Totuşi japonezii, cât sunt ei de japonezi,
au dat-o în bară.
Nu ştiu cum naiba s-a întâmplat dar,
când era tata mai mulţumit şi mai mulţumit
de maşinăria lui,
pac, s-a oprit!

Să-i stea inima în loc, nu alta, de aşa grozăvie.
Că dacă moare şi nu mai ştie cât
este ceasul?

Aşa că l-am luat repede şi l-am dus la reparat.

Când m-am întors acasă îl văd şi pe tata întins frumos,
cu mâinile puse pe piept
şi pe mama alergând de colo colo
ca o curcă beată.

"Ai reuşit să-l repari? mă întreabă ea.
Că uite şi tu, tac-tu' a dat ortul popii cât ai fost plecat
şi m-a rugat cu limbă de moarte să-l îngropăm
cu ceasul,
să-i mai audă ticăitul
şi pe lumea cealaltă".

"Bineînţeles că da!" am minţit-o eu
prezentându-i victorios trofeul.

"Bine, mamă!" mi-a răspuns ea
cu un aer blând. Hai să i-l punem la mână.

După aceea i-am făcut toate cele creştineşti
şi l-am înmormântat.

Ceasul continuă să meargă şi acum,
după atâţia şi atâţia ani.
De câte ori mă duc la mormântul lui
se aude un ticăit.

ultimul ţipăt al pescăruşului

atunci ne-am iubit pentru ultima oară
ştiu că făcusem bagajele
am privit încă o dată în cameră
să văd dacă nu cumva am uitat ceva
după care m-am băgat sub duş -
şi ţipătul pescăruşului s-a auzit
pentru prima oară

tu erai mai tăcut decât de obicei
nu ştiu ce dracu ţi se întâmplase
toată seara ai stat retras pe balcon
ascultând cum se repetă marea,

la un moment dat am venit lângă tine
şi te-am întrebat de ce eşti aşa trist,
ai bâiguit ceva despre nişte amintiri -
la început n-am înţeles, vocea ta era acoperită
de zbuciumul valurilor

înainte să plecăm te-am dorit
aproape că-mi venea să te devorez ca o fiară sălbatică
atunci când simte sângele zvâcnind,
şi nu ştiu cum naiba s-a făcut
că ţipătul pescăruşului s-a auzit
pentru a doua oară
ca şi cum ar fi venit de undeva
din lăuntrul tău

suna atât de real încât
mi-am pus capul la tine pe piept
ca să-l ascult încă o dată
dar nu s-a auzit decât ceva
aidoma unei mări agitate,

atunci când te-am văzut intrând în valuri
aproape că am ştiut,

aproape am ştiut
că ţipătul pescăruşului
se va auzi pentru a treia oară
şi l-am văzut cum iese din tine
înălţându-se spre zenit,

şi-apoi deodată s-a făcut linişte
de parcă inclusiv marea ar fi
amuţit,

cât să aud cu o precizie înspăimântătoare
ceea ce valurile au acoperit
în seara de dinainte de a fi făcut dragoste
pentru ultima oară,

şi-am înţeles în sfârşit de ce îmi spuneai
căte umpli de amintiri

Descântec de război

Fă, am plecat de lângă ţâţele tale
ca să lupt!

Eu n-am fost în oastea lui Alexandru Macedon
pentru că m-am născut prea târziu.

Şi pe Napelon l-am ratat.

Am trăit într-o mare de rahat
pe care l-au făcut copiii noştri.

În pamperşii lor s-au născut
cele mai mari orori.

Eu n-am luptat.

Te-am iubit
şi m-am umplut de căcat.

Schimb scutece.

Şi sper că va veni ziua
măreaţa zi
când voi porni spre oastea inamică
cu ele fluturând
ca un stindard
şi duşmanul de clasă
o să le-adulmece.

Zilele au devenit din ce în ce

mai puţin luminoase

trec una după alta

fără a mai aduce nimic în plus

afară de amintiri.





poesis

Leo Butnaru



Au venit meșterii, ordonând: „Evacuarea!”, după care, împreună cu ai casei, au început a coborî, la hurtă, cărți de pe rafturi, în hol punând fundamentul – dicționare, enciclopedii barosane –, crescând, crescând biblio-piramida, până țurțurii scânteioși ai lustrei din tavan se atingeau deja ca de un vârf de Mont Blanc tipografic.

Ultimul meu Festival de Poezie în Taurida

Din cauza amurgului și altor „complicații” cosmice (necesare), peninsula Crimeea seamănă cu altceva, decât se vede pe hartă. E ușor altfel formată; deformată... spre dubitativ.

Alta decât cea de pe hartă e peninsula sub fabuloasele branhii palpitante ale zorilor, sub fabulos-auriile branhii fremătătoare ale amiezilor, sub sângeriu pâlpâitoarele branhii ale asfințiturilor răspândite peste fluxul și refluxul mării între Ialta și Constanța, între Varna și Istanbul.

În cele câteva călătorii pe aici, am îndrăgit Crimeea. Însă ar fi ca și cum un amestec de dragoste și îndoială, probabil, odată ce, de fiecare dată când revin la Ialta, Teodosia sau Koktebel, încerc ciudatul sentiment că m-aș afla în *The land of nobody* (Țară a nimănui), un amestec de elenism, spirit al stepelor tătare, post-sovietism-șovinism, cvasi-muscălie.

Popoarele, sau doar populațiile de pe aici, totdeauna au dat senzația de imitație (uneori... autentică) a unei alte imitații infidele, care chiar ar putea fi considerată originală. Neștiind cine sunt cu adevărat, ele, fiecare în parte, se consideră de toate, în perindări de etape în care etapa anihilărilor, alias a morții, se află între etapa geografică și etapa istorică, multiplicate și ele la rândul lor în alternanțe garnisite cu necurmatele țipete ale pescărușilor, grecilor exterminați, tătarilor deportați, ucrainenilor frustrați, rușilor mereu în expansiune. Și țipetele istoriei cu o densitate de cosmopolitism de-neimaginat în alte părți ale lumii.

De data aceasta, ca și cu alte ocazii, starea de incertitudine a prezenței mele pe aici mi-o face cât de cât „uitată”, amânată, până la o nouă revenire, tradiționalul festival de poezie din Crimeea, în partea ei transalpină, subtropicală.

Seară de seară, romantismul promenadei pe litoral. Lirică. Și, bineînțeles, mai mult sau mai puțină prietenie. Sau, poate, pe apucate, și ceva dragoste. Plus tehnicisme de neevitat: nu departe de țărm, în unduirea apei, luna lucește fildeșiu-untos, precum capota unui „Rolls Royce” scufundat.

...Așa a fost. Dintru început – câțiva ani, apoi, în final, câteva zile la rând. Seară de seară. A fost până ieri când, brusc, ne-a fost impus să credem că viața e deja mai mult pentru despărțire decât pentru întâlniri și poezie. Și, poate, pentru prietenie (ușor... internaționalistă, globalizatoare). Viața *ad hoc* aducând deja a lentă cantilenă descurcată cu gesturi amânate de jazman dintre coardele și clapele unui pian negru ca moartea, pian în luciul căruia se reflectă luna oglindită în mare ca un ciclopic ochi nesățios îndreptat spre această terasă de pe țărmul Koktebelului, ochi ațintit spre noi din posibila lume de apoi, nu departe de care (dar și în care) a izbucnit inter-slavonul război ce modifică rugile în biserică ortodoxă și versetele din geamie tătărască.

Din crestele munților Crimeii gloanțele scapără scântei din cremene și urgie...

Și noi, cei veniți să ne bucurăm de poezie, plecăm zburătăciți și îngroziți de istorie...

Lemn sfânt...

Ah, Hollywood-ul de altădată... *nikel*-odeon, parafrazat atât de poetic și de cuminte: templul de cinci cenți, adică cinematograful primordial...

Ah, Charlie Chaplin... Prima ceremonie Oscar...

Dar, domnule Hollywood, cum de-ai putut decădea în atare hal, până la condiția unei bombe cu ceas, a unui campus de instruire a viitorilor teroriști, care acum nu au decât 16-17 ani și câte unul din ei mai împușcă în colegii și profesorii lor de liceu?

Domnule Hollywood, ce ai cu stelele, de le tot bombardezi? Ce ai cu oamenii pașnici, de-i tot terorizezi?...

Ah, Hollywood-ul de altădată...

Ah, *Luminile marelui oraș... Casablanca... Totul despre Eva... Timpuri noi* (de acum aproape o sută de ani...)...

Ah, Hollywood, Hollywood, pe când îți mai îndreptățeai numele de lemn sfânt și nu răstigneai atâtea vieți nevinovate pe lemnul patului de armă, când duci adolescenți și bătrâni senili, până și cu lifturile zgârie-norilor, la războiul stelelor...

Luna și gâștele. Mit și traducere

Omul pe lună... Primul pas pe bietul praf selenar... „Este un pas mic pentru om, însă un salt uriaș pentru omenire”... (Păstrați ghilimelele la propriu și la figurat, plus această paranteză...)

Alte aselenizări, alți pași, alte module, alte (turme de) urme – curate, dar și necurate...

Din nenorocire, cândva, luna va ajunge nu doar poluată, ci și poluantă, precum un Cernobîl cosmic... Precum orice loc populat, des-sfințit de om...

În fapt de noapte, pe fundalul ei vânăt-auriu, liricele, suavele gâște din poezia japoneză se vor vedea, proiectat, ca la roentgen: niște biete schelete în zbor...

Astfel începea deja demitologizarea.

Într-adevăr, cam după douăzeci de ani de la aselenizarea omului, începuse să scadă numărul miturilor pe cap de locuitor, astfel că pe capul vreunui pământean, pe curiozitatea lui, nu mai revine niciun mit, în acest caz situația fiind la un o incert. Pe când în cazul capetelor altor muritori, inclusiv a descendenților din egiptenii sau grecii antici, se numără deja invers – minus un mit, două, trei...

Aceștia, bineînțeles oarecum frustrați, nu se lasă ca pe capul lor de locuitor să nu revină niciun mit, astfel că, din vreme în vreme, stau cu ochii holbați pe orizont, pe burtiera televiziunii cosmice pe care alunecă propozițiile de apă, grindină sau zăpadă ale norilor, cu care ar putea să se reîntoarcă vreun mit. În caz contrar, ei se simt parcă fără destin, precum cucul din ceas; pe scurt – pământeni ne-deplini, un fel de jumătate-om, jumătate-iepure; un fel de Statu-Palmă-Barbă-Cot (iată, aici, vreun eventual traducător al acestui text ar putea încerca dificultăți cu echivalarea noțiunilor care nu se găsesc prin alte părți...)

Zis-a Cel De Trei Ori Mare

Iată-l pe Hermes – bărbătos, grațios și oarecum avântat în mersul său pedestru, dar și aripat.

Cum aș scăpa eu ocazia de a-l întreba ceva pe inventatorul limbajului, scrisului, magiei, astronomiei, alchimiei și ce o mai fi fost să fie în realitate sau numai în gând?!

Și chiar îl întreb:

– Magistre, de fapt poemele ce sunt?

La care Trismegistos răspunde (mi s-a părut ușor iresponsabil):

– Cuvintele înaripate ce mor cu picioarele pe pământ.

Interesându-mă, cu cuviința de rigoare, dacă domnia sa aripatul la glezne mai are ceva timp pentru o altă întrebare, iar el având, se întâmplă, nu doar timp, ci și bunăvoință de a mă asculta în continuare, l-am rugat să se refere la eterna problemă cu conținutul și forma, să explice cât se poate mai simplu, ca să înțeleagă și cei de la academie, cum înțelege dânsul arta pentru artă, poezia pentru poezie, precepte în care este sau nu este respectată vreo normă, vreo noimă. Și Hermes fu din nou foarte laconic:

– Asta se întâmplă atunci, când în loc de conținut și formă e otova formă și... formă. Însă trebuie spus că acest rezultat e cu mult mai puțin slut, decât dacă ar fi doar conținut și... conținut, lăsă în urma sa grăbitul Trismegistos, depărtându-se când zburând, când pedestru.

Eroul

Este erou. Așa s-a spus. Se mai spune. Pe bune.

Unii îl declară erou peste eroi. Alții îl văd cu binoclul întors, așa, un erou mai mic.

Oricum, este și rămâne erou.

Însă niciun guvern, niciun președinte de țară sau președinte de lume nu l-au decorat cu vreun ordin baban, sau cu vreo măruntă medalie, din motivul că aceștia nu mai citesc (prinși cu economia, cu vălmășagul politic) și, deci, umblă mereu nedecorat decoratorul de toate – măria sa, eroul liric.

Reparație

Au venit meșterii, ordonând: „Evacuarea!”, după care, împreună cu ai casei, au început a coborî, la hurtă, cărți de pe rafturi, în hol punând fundamentul – dicționare, enciclopedii barosane –, crescând, crescând biblio-piramida, până țurțurii scânteioși ai lustrei din tavan se atingeau deja ca de un vârf de Mont Blanc tipografic.

Reparația a durat ceva timp, iar astăzi în biroul renovat tresaltă un jazz vesel – a încheiere de evacuare și repatriere a cărților lumii.

În hol, împreună cu ai casei, scuturăm, ștergem de praf volumele. Firește, odată cu firele de praf se mai duce ceva – e adevărat, foarte puțin – din Cervantes, din Balzac etcetera – la propriu și la figurat, când e vorba de gloria lor postumă care, la începuturi fusese ca săriturile de pumă tânără, iar acum – ca o potolită spumă...

Cercuri în timp

...Odată ce este de necurmat, încât, fără să le atingă, ar putea tulbura cercurile anticului care, deja de cam trei mii de ani, calculează legitățile somnului – slogan pe care l-ar fi putut rosti nu obligatoriu filosoful, ci – de ce nu? – Maria Magdalena, după ce Domnul scosese din ea șapte demoni, sensul zicerii fiind: „Gata, bărbaților, nu-mi mai atingeți cercul, eu mă dau în sfințenie” (cercul în sensul de nimb) – vom lăsa sensurile mult-interpretabile, odată ce filosofia nu ține de ceasornicărie – într-un caz fiind vorba de exactitate și de diferențele de timp aici, în celălalt caz – de libertate și diferențele de sens, am impresia într-o eleganță mai specială, ca să zicem, muzica de clavecin, când adierea brizei de pustie modelează din pletele Magdalenei litere a-gotice, mai curând – arabice, georgiene sau armenești, duse undeva spre poalele Araratului, unde șezum și scrisum despre *când*-ul de acum și gândul de cândva...

(De)mitizare

...Nu a existat mărul lui Newton, iar până la el – nici butoiul lui Diogene, ca să nu mai vorbim de cada lui Arhimede pe timpuri în care nu existau decât simple ciubere care nicidecum nu te încurajau să exclami „Evrica!”

Nu au existat cercurile – ar fi fost prea mult pentru Arhimede și evrica, și cercurile.

Nu a existat nodul gordian, nici sabia lui Damokles, nici patul lui Procust. (Ci doar patul cam bolnavului Proust...)

Nu au existat surâsul sfinxului, nici șarpele Cleopatr(i)ei, nici calul troian, nici călărașul Hannibal la porți...

Pe scurt, nu a existat... nu a existat... nu a existat... nimic din toate astea și multe altele, cu toate că, uneori, ceva există – să zicem, omul în care (să vezi!) există toate câte nu au existat și încă altele, peste poate...

Miez II

Nu odată, dimineața, mă simt ca propriul meu prolog. Seara... – da, dar și seara sunt propriul meu prolog în plin miezul existenței de peste zi, de peste noaptea ce mă ține în inconștiență, însă în viață, totuși. Prolog în miezul din miezul de noapte, în coborâș spre zorii dimineții. Asta sunt înclinat să cred: dimineața și seara, nopțile, eu însumi sunt propriu-mi prolog...

Numai că situația nu pare a fi similară și pentru poezia mea – din ea niciun vers nu se potrivește pentru prolog, niciun vers nu se potrivește pentru epilog, poezia fiind chiar

miezul

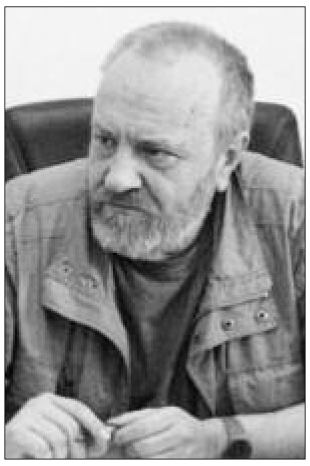
dintre cele două aripi ale neființării. Sau, ca variantă de lucru, am putea concluziona ceva mai puțin categoric: în ce privește toate ale vieții și poeziei – nimic nu poate fi demonstrat, *Quod erat demonstrandum*...

Glosări nedumerite la Orfeu și Euridice

Poeții au un supra-auz și o hipersensibilitate paralelă sensibilității naturale, de unde și aud – să ne amintim – cum crește iarba, cum se izbesc de geam razele de lună, cum fâlfâie aripile fluturelui, cum ghiorăiește petrolul în burta pământului, însă prefăcându-se a nu auzi ceva mult mai audibil – cum scârțâie porțile iadului, exact ca în momentele în care din infern erau pe cale să iasă Orfeu și Euridice; scârțâitul sinistru care, din cauza nerăbdării lui Orfeu, răsună pe urmele Euridicei, nimfa copacilor reintrând în infern, unde creșterea arborilor este prohibită...

De altfel, naiba știe ce era cu justiția aia mitologică, odată ce în infern nimerește una ca Euridice absolut virgină la capitolul păcate, fiind luată pe sus și coborâtă în imperiul smoalei pe când culegea flori cu suratele ei naiadele, din întâmplare călcând pe un șarpe care o mușcă mortal... Șarpele rămăsese sus bine mersi, iar tandra lui victimă – luată pe sus și coborâtă în eternul apus...

proză de **Marian Ilea**



Nordul lui Ilea

Osima

Iarna sosea în Herina către sfârşitul lunii noiembrie. În patruzeci şi opt de ore nămeţii erau cât gardurile. Osima Michl ieşea în stradă cu schiuri făcute de nenea Grosser, tâmplarul, care avea atelier cu scule aduse din Slovacia. Tălpile schiurilor, bine şlefuite, zăpada aspră scârţâind la fiecare pas. Îşi ardeau urechile sub căciula de blană de iepure. Te înţepau obrajii.

Noaptea, Osima Michl simţea ochii lucioşi ţintuind-o. I-ar fi putut atinge cu mâinile. Aburii din gura lupului i se topeau pe palton. Îşi ascundea faţa în gulerul aspru. Strângea din ochi. Era dureros. Privirea parcă se lipea, se agăţa de partea de sus a gardului. Din pricina gerului. Lupul îşi vedea de drum.

„Pe sfrijita lui Michl n-o doreşte nici lupul”, zicea tâmplarul Grosser.

Tot într-o iarnă geroasă, privirea tatălui Michl a alunecat lin în ceaţă. S-a dus. Pe la cântatului cocoşilor.

Osima se plimba cu schiurile făcute de Grosser tâmplarul şi cu privirea pierdută în jurul casei. Nu mai auzea scârţâitul zăpezii. Timp de trei zile, casa i s-a părut îngălbenită. S-a depărtat de ea numai cât să se poată întoarce. Cât să vadă iar acoperişul. Îi era frică. Închidea ochii ca să dispară strada. Se vedea în casă. Mânca fără să crăcnească. Sfrijita nu mai făcea mutre în faţa blidului cu zeamă de linte.

Mama Michl, cu ochii blânzi şi mâinile ei muncite, îi spunea: „Ne-am plăcut şi ne-am luat. Apoi am avut pentru ce să mă sfarm. În bucătărie, la via de pe deal, în munţi. Taică-tău şi-a făcut casa cărămidă cu cărămidă şi lemn cu lemn.” Mama Michl plîngea.

Tavanul camerei era compartimentat cu precizie, decorat cu triunghiuri în negru, roşu şi verde muştar. Pe duşumea erau preşuri colorate, ţesute-n casă. Osima se încălzea la soba de teracotă din cahle smălţuite, pictate cu lebede şi nuferi de un verde închis.Uşiţa sobei cu dantelă de fier. Dimineaţa mirosea a mere coapte de cu seară, supă de laşte, griş berlinez şi cârnăciori cu mazăre. Osima mânca seara sufleu de orez. Cu atâtea mirosuri camera devenea luminoasă şi în întunericul nopţii.

Mama Michl aproape terminase Kochschule la Tatariv. Punea borcane cu murături care aveau „dichis”. Feţele de masă din damasc alb, apretate că te puteai tăia în ele, brodate cu flori pe mijloc ori cu etamină cusută cu „muscuţe”.

De dor, mama Michl prinse a se usca pe picioare. Rămăsese cu părul lung şi neîngrijit. Ajunsese să semene cu figura sculptată ce veghea Herina de pe un zid al bisericii. În biserică, unde preotul se ruga, tata Michl avea o strană sculptată şi decorată cu intarsii.

În Herina familiile de vază puteau sărăci peste noapte. Pe Michl-i lumea îi credea încă înstăriţi. Nimeni nu le asculta povestea. Tatăl Michl le spunea la cină: „Cine nu poate asculta spovedanii împotriva sa, nu poate călăuzi pe nimeni.” Îşi făcea o cruce largă. Apoi sorbea cu poftă din blidul plin cu supă de laşte ori cu zeamă de ţelină.

*

Peter Michl a fost proprietarul caleştii cu patru cai care aducea oameni şi cufere de la gară până-n centrul oraşului. Când l-a adus pe episcopul din Hust i-a spus caleştii „trăsură elegantă”. Oamenii se aplecau până la pământ. În faţa bisericii erau aşteptaţi de către Lală Marcu – preotul, care s-a închinat cucernic. Episcopul a coborât ţanţoş. „Mai bine-l aduceam cu vehicolul pentru coteţele de găini”, i-a spus Peter Michl acarului Nagel.

„La noapte când o să închid ochii, nările îmi vor adulmeca incendii”, a mai şoptit Peter Michl în urechea stângă a acarului Nagel.

Mama Michl a făcut foi rotunde cât lopata. Aluatul fin, cu douăzeci de ouă, s-a copt împreună cu pâinea. A ieşit blatul vârtos şi pufos. L-a pus să se odihnească preţ de-un ceas. A adăugat brânza dulce de vaci, smântâna groasă şi zahărul cu vanilie. În cinstea episcopului.

„Oameni buni şi parohule Lală, ştiţi ce vrea să însemne biserica în ţara asta?”a cuvîntat episcopul în piaţa Herinei.

„Dar Dumneavoastră ştiţi unde vă aflaţi?!”, l-a întrebat preotul pe episcop.

„Văd că nu vă daţi bătut”, a răspuns episcopul.

„La vârsta mea, nu mai e cazul...”, a spus preotul.

„Sunteţi un mare sentimental”, a spus episcopul.

„Nu, aşa am fost eu educat”, a spus preotul.

„Să fie din cauza matematicii?!”, a întrebat episcopul.

„Şi matematica are rosturile ei”, a spus preotul.

„Nu vă pot obliga, fireşte, dar vă pot ruga: scrieţi o carte despre matematică, dacă asta ne-ar putea întări credinţa”, a spus episcopul.

„Nu pot să mă motivez.”, a spus preotul.

„Matematica e o ascuţitoare a inteligenţei. Ar trebui să fie utilă şi credinţei. Ajutaţi-ne!”, a spus episcopul.

„O să mă mai gândesc. Poate o s-o scriu!”, a încheiat preotul.

Episcopul s-a întors înspre mulţimea din Piaţă. „Tuturor celor credincioşi prezenţi şi viitori... sănătate!”. Ropote de aplauze.

*

Preotul Herinei îşi petrecea ore bune în atelierul de lângă gară: „La perie şi ţesală”. Stătea în poveşti cu Mihai Reviczky, fostul lui coleg de seminar. Cântaseră amândoi în cor. Lală Marcu n-avea voce. Profesorul de muzică a hotărât: „Lală şi Reviczky veţi fi başi”. Şi başi au rămas până la absolvire.

Reviczky se născuse în Herina. Moştenise afacerea de la părinţi. Confecţiona perii de toate felurile: de haine, de mustaţă, de păr, de pălării şi perii ovale pentru vite şi cai.

„O vacă îngrijită dă mai mult lapte”, zicea Reviczky.

Meşterul era de statură mijlocie, umbla-n costum negru, ca Lală, dar purta un şorţ lung până la ghete.

„Iată un perier renumit pentru munca lui preţioasă”, îl lăuda Lală Marcu la slujbele de duminică.

„Nimic nou: peste tot sunt bogaţi şi săraci. Au fost ani răi când în Herina se făcea făina din coajă de copac şi vacile se vindeau pentru câţiva saci cu porumb. Uzdulski de la piaţă îţi poate spune mai multe, Lală”. zicea meşterul perier.

„Cum se face că ... ?!”, zicea preotul, neterminându-şi gândul, stând pe un scaun de lemn, în atelier, şi privind la lumea care intra ori ieşea din marea sală de aşteptare a gării.

„Da, am auzit şi eu...”, cădea pe gânduri perierul.



ILEA de Bârgău şi Ieud



„Da, au fost ani răi când oamenii din Herina erau păduchioşi, bolnavi ori storşi de puteri. Când trupurile nu se înmormântau. Fumegau pe câmp, lângă pădurea de mesteceni. Nimeni nu mai avea nimic, cartofii culeşi de pe câmpuri se mâncau cruzi, sfecla albă degerată era o delicatesă, iar cei străini unii de alţii se împrieteneau. Trupurile acoperite cu un strat subţire de pământ se umflau şi mişcau câmpia”, continuă preotul.

„M-am plimbat în serile de început de primăvară pe acolo. Din tufişuri mai ies şi acum la vedere oase albe, uscate de soare şi vânt, spălate de ploi şi zăpezi, zicea Reviczky”.

„Trupurile alea, rubedenii cu vidra şi cu lupul, sunt duse Reviczky, trecute de vămi, cu plăţile făcute la vreme”, zicea Lală.

„Trei monede de argint şi trei marame, preoţele”.

„Ai învăţat obiceiul locului, meştere”.

„Herina n-a fost pustiită, Lală. Când casele de-abia mai stăteau în bătaia vântului de munte şi zidurile sângerii deveneau guri de bătrâni, oamenii se adunau”.

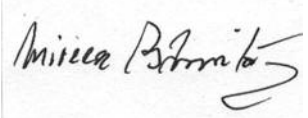
„Da, alţii s-ar fi risipit, Reviczky”.

De dor, mama Michl prinse a se usca pe picioare. Rămăsese cu părul lung şi neîngrijit. Ajunsese să semene cu figura sculptată ce veghea Herina de pe un zid al bisericii. În biserică, unde preotul se ruga, tata Michl avea o strană sculptată şi decorată cu intarsii.

proză

Mircea Bârsilă





Rugăciunea din copilărie

Experienţa nebuniei, în accepţia corelaţiei dintre o asemenea trăire şi asceza creştină, este aşteptată ca o binefăcătoare pierdere a energiilor de care depind bucuriile din categoria înşelătoarelor şi trecătoarelor plăceri lumeşti, simbolizate de părul de pe capul lui Samson...

Eugen Barz (născut în Ardeal, la Săliştea Nouă , în apropiere de Cluj) a fost, după absolvirea Facultăţii de Teologie a Universităţii din Bucureşti, preot şi, apoi, protopop la Călăraşi. În prezent slujeşte ca preot paroh unei comunităţi româneşti din Parla (lângă Madrid) şi conduce Centrul Cultural Român „Sfântul Antim Ivireanul" pe care l-a înfiinţat cu sprijinul Bibliotecii Judeţene „Antim Ivireanul" Vâlcea şi al Ministerului pentru Românii de Pretutindeni.

A publicat următoarele cărţi de poezie: **Cinematograful singurătăţii** (2016), **Iarba din ceainic** (2017) şi **Dintr-o altă copilărie** (Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019). Ceea ce atrage imediat atenţia în poeziile volumului din 2019 sunt *imaginile* – clare, insolite şi care oglindesc o autentică sensibilitate poetică – şi *personajele* prin care sunt jalonate înţelesurile figurate ale mesajului liric. Transcriem câteva dintre imaginile admirabile pe care le conţine volumul **Dintr-o altă copilărie**: „M-am oprit/ca pisica/lângă pata/de sânge (p.24); „la marginea spaimei/cineva mi-a luat chipul/de sub inimă/şi l-a aruncat în beznă"(p. 26); „Pe paharul de vodcă/degetele scrâşnesc,/taurul nărăvaş/vrea sufletul meu" (p.36); „Balon gata să plesnească/oglinda aceasta mă trage/în crăpăturile pământului./ Cine a văzut ceasul lui Dali/cum curge va înţelege" (p. 37); „în jurul meu funia dansează/asemenea unei umbre"(p. 40); „Nu doarme câinele, nu e mort,/imaginea lui flutură cearşafuri/scoase din apă" (p. 49); „pe burţile *câinilor de pază*/desenez zâmbetele domnişoarelor/de la salonul cu vedere spre Ursa Mare" (p. 71, s.n.).

Lista „personajelor" semnificative începe cu *Dumnezeu* („ce vei spune acum/se va scrie cu dreapta Celui de Sus,/niciun cuvânt nu va fi lăsat pe dinafară" p.29), *Iisus*, *Îngerul* („Nu voi atinge cuvintele peste sicriu,/voi trece de privirea lor/umedă/spre îngerul ce stă lângă uşă"), şi continuă cu cele biblice: M*ama Pescarului (*p.30), *Petru* („ucenicesc cu Petru/mersul pe ape"), *Isaia* („Cu profetul Isaia/în dans/mâinile/prind valuri*"*, p.30), *văduva* cu privire de mamă („Picioarele mele abandonate în şanţ/se vor aşeza lângă văduva cu privire de mamă", p.83), Samson, *logodnica onestă*... Un loc aparte între personajele laice îl au *paznicul, Don Quijote* („Cu mâini de gheaţă/Don Quijote umple foile de ochi rotunzi/ca butoanele liftului,/ se înfăşoară în ele şi plânge") şi *Sancho Panza* - în mai multe ipostaze: „Sancho Panza luminează/ ca un neon,/gângav recită din clasici" (p.23), „Cu mândria în traistă,/Sancho Panza şi-a scuturat ghetele/la intrare,/a ocupat palatul/ cu ferestre largi,/câini de rasă/şi tablouri vechi./De atunci se vorbeşte/tot mai frumos despre el,/ca pe vremea când petrecea/cu prostituate" (p. 62). Ipostaza de preot (slujitor al lui Hristos) justifică înfrăţirea (asemănarea) cu cel ce îl slujea, în linia unui alt cod existenţial, pe Don Quijote: „Sunt frate de cruce/cu Sancho Panza,/el este ecoul prelung/ce se aude până la mine,/ca un lătrat" (p. 48).

O altă faţetă a imaginarului valorificat în acestă carte constă în utilizarea personală a câtorva toposuri: *satul* („satul care m-a născut" – spune poetul) şi *spitalul* (ale cărui variante sunt *salonul* şi *cabinetul*): „De vei putea face dreaptă această umbră/peste lipsa de eroism în care te mişti,/atunci vei auzi mereu întâmplări despre ea,/pe care le vei împărţi/eonilor opriţi în *satul care m-a născut*./Vei putea aşeza mai multe feţe peste această umbră,/cu diferite variante ale fricii/până la prânz,/cad aştrii de pe cer se pierd lângă turnuri/cu ferestre refăcute ,/aşa cum pare corect să se refacă moravurile /la frontiera cu jocuri imperiale./ /Umbra aceasta ar trebui ţinută/ într-o singură mână,/mincinos e acela ce spune/că ea poate exista peste regula jocului/sau nu a ştiut că firescul nu e cu nimic mai adevărat/decât o scenă asemănătoare *nebuniei*./Ea poate să-ţi aducă aminte/că ai vrut să faci ceva nemaivăzut,/dar nu ai ajuns *în satul care m-a născut*,/unde amintirea contează mai mult/decât întâmplarea" (p. 73, s.n.); „Pomul acesta pe rod în grădina *spitalului*,/felinar aprins se înalţă/cu sora Angelina martor/şi *paznicul în tunică* la post./Noi bărbaţii simţim răceala fructului oprit,/ne doare gâtul ca o lună scursă prin esofag,/viermii trec neostoiţi prin venele noastre/spre capătul lumii./Mai bine puneam fructele pentru rachiu/a zis *paznicul*,/bărbaţii aceştia şi-au scos mâinile din crestetele şerpilor,/s-au săturat să fie slujitori ai evelor/vor să aprindă luminoase cocteiluri Molotov/în grădină,/să ardă alcoolul ca pământul încins./ Dumneavostră, soră Angelina,/ puteţi întinde peste *saloane*/ cearşafuri albe ca pescăruşii,/ printre paturi au crescut ierburi otrăvite" (p 75,s.n.); „De pe scările reci ale *spitalului*/am chemat călugărul orb din *cabinetul* iubirii/.../ Trebuie să rămân departe de vidul de putere din acest *salon*,/cucuvelei cu un singur ochi penele-i voi arde pe rug,/dar mai înainte vor putea fi mângâiate de admiratori/sub ploaia ca un cort/ce face îmbrăcămintea mea ca lumina" (p. 80).

În legătură organică cu aceste toposuri se află mai multe simboluri, precum pomul, lumina, fructul oprit, şarpele, focul, grădina, iadul, umbra... şi *paznicul* reprezentat de *câinele de pază* („Acest scenariu în mai multe acte/dezveleşte ritualuri despre *nebunie*/incomplet ajustate./Numai o logodnică onestă va intra/în economia acestui spectacol,/înainte de a fi luată de mână şi închisă în turn./Ea va putea prelua reprezentare/la scara 1/1,/pe care vor urca umbre/şi gândacii umbrelor -/preludiul va fi o frază scurtă./Spectatorii vor parcurge/ coridoare de cărţi şi icoane,/ce vor lumina ca nişte torţe,/tumultul ce se va ridica/la cel mai înalt preţ -/*câine de pază* în culise" - p. 72), de *paznicul în tunică la post* („Pomul acesta pe rod în grădina *spitalului*,/ felinar aprins se înalţă/cu sora Angelina martor/şi paznicul în tunică la post" – p. 75) sau de *paznicii-cocostârci*: „paznicii-cocostârc vor juca şotronul,/vor scrie blesteme pe ceară" (p. 71).

Dacă paznicul, în diversele sale ipostaze, întruchipează simbolic *credinţa* (creştină), *spitalul*, ca topos al recuperării sănătăţii, sugerează ideea că este absolut necesar, într-o lume a cărei *alienare* constă în pierderea iubirii de Dumnezeu. O lume în care ruptura dintre umanitate şi divinitate se adânceşte tot mai mult.Vindecarea de ateism, adică regăsirea sănătăţii sau, altfel spus, redobândirea avântului, fără îndoieli şi întrebări, către Bine, împlică necesitatea unei temporale „spitalizări", expresia „credinţa te-a mântuit" fiind echivalentă cu „credinţa te-a vindecat".





Pe acest fundal ideatic, prinde contur un alt motiv – cel al *nebuniei* – frecvent în poezia expresionistă unde exprimă o stare metafizică de revoltă sau de negare a oricăror constrângeri, de la cele raţionale la cele sociale. Respectivul motiv este folosit de Eugen Barz, în primul rând, în spiritul *Epistolei* lui Pavel (I, Corinteni 3,18): „dacă cineva, între voi, gândeşte că e înţelept în veacul acesta, să se facă nebun, ca să fie înţelept". Aşadar, nebunia este o mască. Simularea nebuniei devine o modalitate (a credinciosului) „de a se izola în gloată mai mult decât dacă ar sta într-o celulă"). Este o strategie de care se foloseşte „fără a se identifica cu numele *salos [=idiot]*) pe care i-l dă gloata" (Apud Michel de Certeau, „Mănăstirea şi locul nebunii în gloată", în **Fabula mistică.Secolele XVI –XVII**, Editura Polirom, Iaşi, 1996). Iubirea nebună (fără limite) pentru Hristos are înţelesul unui „răspuns" (pământean) la nebuneasca iubire („manikos eros") a lui Dumnezeu pentru om (vezi Paul Evdokimov, **Iubirea nebună a lui Dumnezeu**, Editura Anastasia, Bucureşti,f.a.).

În viziunea lui Eugen Barz, „veninul" nebuniei, care are gust de şerbet dulce cu ierburi de pădure, transformă frica într-o comedie şi anulează sensurile disperării şi ale tristeţii: „Suflarea *nebuniei* mele/prietenii o cântă duios de subţire,/cei care râd de ea/o şuieră ireal de frumos./Chiar dacă uneori o trag de coadă/sau o schimb ca pe o bancnotă de o sută,/veninul său, şerbet dulce cu ierburi de pădure,/ mi se lipeşte de buze./Cuvintele ei intonează aria fricii/ca pe o comedie,/disperarea se face magie/mai albă decât somnul în noapte/ cad în dizgraţie tristeţile şi rămân fără sens./Numele ei este iubire,/preaiubitule trebuie să fie numele meu,/astfel voi îmbrăca/ hainele celor ce pornesc/spre eşafod" (p. 69).

Alteori, în funcţie de scopul mesajului, cuvântul „nebunie" îşi păstrează înţelesul curent, precum în acest fragment de la pagina 73: „Umbra aceasta ar trebui ţinută/într-o singură mână,/ mincinos e acela ce spune/că ea poate exista peste regula jocului/ sau nu a ştiut că firescul nu e cu nimic mai adevărat/decât o scenă asemănătoare *nebuniei*".

Experienţa nebuniei, în accepţia corelaţiei dintre o asemenea *trăire* şi *asceza* creştină, este aşteptată ca o binefăcătoare pierdere a energiilor de care depind bucuriile din categoria înşelătoarelor şi trecătoarelor plăceri lumeşti, simbolizate de părul de pe capul lui Samson: „Pentru voi m-am făcut frate cu ieri şi cu astăzi,/aşa cum ziua şi noaptea nasc sau ucid deopotrivă,/cândva imaginea mea se ridica deasupra tuturor,/acum îmi tremură mâinile la orice veste./Recitam lângă o cafea de un euro şi jumătate/sau scriam despre aventura existenţei/în versuri şi proză,/despre sângele picurând bănuţ cu bănuţ/la picioarele celor ce acum odihnesc/ca nişte aburi subţiri./Voi pleca pe vârfurile picioarelor,/blânda *nebunie* se apropie,/nu voi mai citi lângă cafeaua de un euro şi jumătate,/iar voi ca lui Samson îmi veţi tăia părul" (p.77).

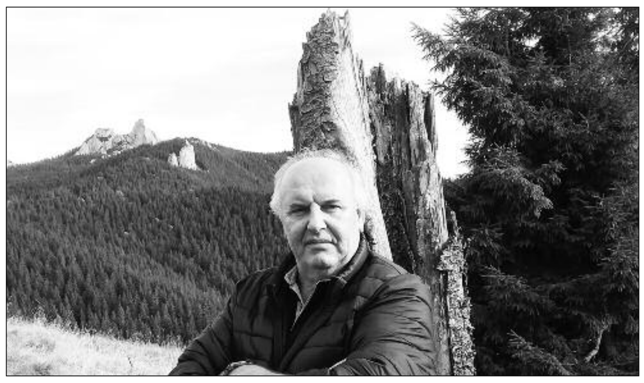
Imaginile decupate din poeziile acestui volum şi poeziile citate în întregime (cele de la paginile 69,72, 73, 75, 77) sunt, prin frumuseţea lor imagistică şi prin tensiunea ideatică a discursului, întru totul remarcabile. O atare apreciere nu cuprinde, totuşi, o virtute specială a multora dintre textele acestei cărţi, texte ce se preschimbă, în secret, cameleonic, de la exotericul sens – unul strict liric -, la cel ce poartă, voalat, în imaginarul şi în lexicul său, un mesaj religios sesizabil doar de ce cei iniţiaţi în domeniu. Unii dintre „destinatari" gustă enunţul, aşa cum este el la suprafaţa sa, în timp ce alţii sunt atraşi de „celălaltul enunţului". Eugen Barz reuşeşte, în poezia sa, să îmbine cele două meniri ale textelor lirice, care trebuie să satisfacă aşteptările celor două categorii de cititori: cei dependenţi de o lectură laică (hedonistă) şi cei atraşi de subtila însărcinare mistică a textului poetic.

Însăşi copilăria, în latura sa obişnuită, a fost o dublură a celei trăite în orizontul pietăţii religioase, aşa cum mărturiseşte poetul în aceste versuri care i-ar fi plăcut (şi) lui Nichifor Crainic: „Am scris mamei/să caute/rugăciunea/ din copilărie/în care învăţasem/să plâng cu Iisus".

Adrian ALUI GHEORGHE

Cărţile vremii noastre

Consumaţi ”Xanax”, cu încredere...!

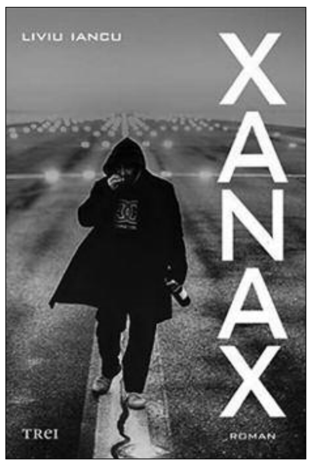


Romanul de debut al cunoscutului publicist Liviu Iancu, ”Xanax” (*Editura Trei, 2019*) este, fără îndoială, unul dintre evenimentele editoriale ale anului. Situat la limita distopiei, romanul ”Xanax” prezintă o Românie care se caută pe sine, care mai mult nu se regăseşte, firul narator fiind brodat pe evoluţia unui jurnalist într-o lume extrem de ”demoralizată”. România din ”post-revoluţie” este un hibrid în care mentalităţile vechi intră în coliziune cu cele noi, speranţa şi disperarea coexistă, gestul simbolic este deturnat de caricaturizare şi inadecvare. Că aceasta e suferinţa societăţii româneşti, pînă la urmă, surprinsă în romanul ”Xanax”, o inadecvare la istoria lumii din preajmă. Şi a lumii, în general...! Am ieşit din comunismul lui Ceauşescu marcaţi de toate laşităţile posibile. Acea laşitate, acea frică sînt încă laturile pe care le exploatează cei care ne exploatează. Că o frică de patruzeci de ani n-o exorcizezi peste noapte, se ştie. Îmi amintesc o replică genială rostită de un sătean la cîteva zile după Revoluţia din 1989, pe care l-am intervievat ”la temă”. La întrebarea cum a primit el Revoluţia, cum o vede mai departe, acesta a răspuns: ”Păi am început revoluţia măturîndu-mi curtea, am măturat la poartă, ne-am pus hainele cele mai curate toţi din casă... Nu intri în istorie oricum...!” Lucrul acesta l-au înţeles, însă, foarte puţini congeneri de-ai noştri. Oamenii cu bun simţ l-au înţeles, ceilalţi nu. Că nu de morţi la revoluţie era nevoie, ci de vii după revoluţie. Dar cîţi colegi de istorie (vecini) de-ai noştri au fost (sînt) conştienţi de acest lucru? Toate exemplele, anecdotele, secvenţele, povestioarele, provocările... etc. din această carte, a lui Liviu Iancu, care e ”o enciclopedie a fenomenului”, ar trebui să fie depăşite rapid de o realitate fecundă care să comunice mai mult cu Europa mileniului trei decît (cu) această întîrziere păguboasă într-un Ev Mediu propriu în care înotăm ca într-un sos sleit. Poate fi textul unei cărţi o tentativă de exorcizare? Poate literatura să disloce mentalităţile şi chiar istoria? O povestire chinezească zice că o corabie s-a scufundat, în urma unei furtuni. S-a salvat un singur om care a înotat pînă la o insulă pustie. După multă vreme de zbucium şi spaime, omul vede venind din zare o altă corabie. Se apucă să strige, dar şi-a dat seama de neputinţa demersului său. Atunci i-a venit în minte să improvizeze, dintr-o creangă, un soi de trompetă cu care a început să scoată sunete ascuţite, disperate. Membrii echipajului au auzit sunetul trompetei şi trecînd mai departe unul dintre ei a conchis: ”Ah, ce cîntec frumos! O mare calmă, un cîntec de trompetă...! Ce poate fi mai frumos în timpul unei călătorii de plăcere?” Astfel omul a rămas izolat pe insulă, victimă a talentului său. Este Liviu Iancu un astfel de supravieţuitor, pe o insulă care pluteşte în derivă? Povestea din ”Xanax” ar putea să confirme (sau să infirme!) acest lucru.

Cum e viaţa în România din post-revoluţie? La vîrful statului viaţa e prilej de veselie continuă. Funcţiile crează ”mici dumnezei” care îşi trăiesc cu ”voluptate” momentele. Un secretar de stat de la turism, de exemplu, la nivelul anului 2000, îşi ia o echipă de cîntăreţi plus una de ziarişti şi porneşte să colinde ţările din jur pentru promovarea ”culturii şi a valorilor tradiţionale”. Cum arată standul României la ”tîrgul de turism” de la Budapesta? Iată ce spune naratorul martor: ”Rar mi-a fost dat să văd o adunătură mai colorată decît cea de la standul României. În mijloc, pe un tron uriaş, era un Dracula îmbătrînit, cu fular alb, de judecător, guler ridicat şi mînjit cu var pe faţă, iar în jurul ochilor pictat cu roşu, ca şi cum ar fi fost un fazan (...). În stînga lui Dracula, un ţăran cu mîinile crăpate cioplea un lemn, iar lîngă el o babă uscată încondeia un ou. Alături, doi moroşeni cîntau de zor la vioară din repertoriul fraţilor Petreuş. Dacă viorile Stradivarius sunt tot ce poate da lemnul mai pur şi mai sfişietor în materie de sunet, cele ale moroşenilor ating performanţe diametral opuse. Parcă cineva ar freca un cocean de porumb sau o cratiţă cu arcuşul...”. Curată promovare a imaginii României! Mai mult, la cheful de seară ”... secretarul de stat s-a urcat pe masă, cu microfonul într-o mînă şi cu paharul în alta, clătinîndu-se dezechilibrat, în timp ce doi consilieri îl susţineau de glezne”. Aceasta e prea adesea România ”în afară”, din păcate.

România e o ţară specială, vorba cuiva, cu cît o cunoşti mai bine, cu atîta o înţelegi mai puţin. Cînd tatăl este bolnav, cu un cancer de colon, naratorul ajunge la negocieri cu medicul care ar trebui să îl opereze: ”- Sunt 1500 de lei, i-am zis. – Mai trebuie, mi-a răspuns în şoaptă, uitîndu-se în altă parte, nu la mine, aşa cum fac spionii în filme....”. Cine era doctorul? ”Un an şi jumătate mai tîrziu, l-am văzut la televizor pe medicul frumuşel care-l operase pe tata. Căzuse cu avionul în munţi, în timp ce zbura să extragă nişte organe vitale dintr-un muribund. În accident au murit pilotul şi o studentă la medicină, dar pe ceilalţi, copilotul şi trei medici a reuşit să-i salveze tinerelul care nu l-a operat pe tata pînă nu a simţit plicul în buzunar. Se zvonea că studenta ar fi fost amanta lui şi că nu ar fi avut ce să caute în acel avion şi în acea misiune”. Cazul acelui accident ”din Apuseni”, plus povestea doctorului au încălzit spaţiul mediatic românesc.

Cartea este o ”delicioasă” istorie cu personaje şi anecdote dintr-o Românie care trăieşte aproape apocaliptic un spectacol cu ”de toate”. Regăsim, astfel, afacerea ”Dracula Park” a lui Agaton, ”Caritasul” clujean dar şi afacerile Elenei Udrea & compania. Sunt personaje aproape nefictionalizate Traian Băsescu, Adrian Năstase, Ion Ţiriac, fraţii Micula, Mircea Geoană, alţii. Pentru că istoria României e o sumă de ”şi alţii”, adică de aventurieri care nu au treabă cu destinul patriei, ci doar cu destinul lor.



Într-un dialog recent, Liviu Iancu spune care este miza romanului său:”E un roman despre primele două decenii de după Revoluţie, despre România acelor ani, dar e şi o carte despre presa românească, acest mare bordel în care marile curve ne intră, prin televizor, în fiecare seară în casă şi ne ţin lecţii de moralitate. Când am început să scriu Xanax mi-am propus să fie o carte care să se citească, în primul rând, cu plăcere, pentru că în primă instanţă asta este cartea, un divertisment. Mi-am propus ca în lumea asta în care suntem arestaţi într-o cameră având ca pereţi serviciul, televiziunea, Facebook şi Netflix, Xanax să fie o uşă prin care omul să evadeze pentru o scurtă vreme şi să mediteze la lucrurile cu adevărat importante. Am vrut să fac din Xanax un leac împotriva plictiselii şi a fricilor de toate felurile.”

De la “aventura” Titanicului ştim intenţiile de deplasare, ştim scopul turistic şi de agrement, ştim care era programul zilnic preconizat, ştim ţinta propusă, dar cît de important ar fi, pentru noi, să ştim amănunte din jurnalul unui martor care să privească cu detaşare ce s-a întîmplat înainte de ciocnirea vaporului de aisberg şi, mai ales, ce s-a întîmplat după...! Liviu Iancu ar putea fi un asemenea martor iar ”Xanax” să fie proba martorului. Cît priveşte atitudinea critică faţă de societatea românească şi faţă de românii epocii noastre, pe care o încearcă în acest roman, ea pare să se subsumeze unui adevăr spus de un evreu, Cilibi Moise, care a trăit în vremea lui Eminescu şi care esenţializa calitatea nemuritoare a semenului nostru: “Românul are nouăzeci şi nouă de calităţi şi un singur defect. Din păcate defectul e că îşi face nevoile pe toate cele nouăzeci şi nouă de calităţi...!”. Aferim!

Din societatea aceasta, eteroclită, scapi numai dacă te adaptezi. Sau dacă descoperi un sens mai înalt al existenţei. De asta, în roman, la un moment dat, dostoievskian, urmează transformarea personajului. Acesta, sub presiunea conjuncturilor, a bolii, descoperă, redescoperă metafizica existenţei. Dumnezeirea. Libertatea. Vînătoarea. Cîinii.

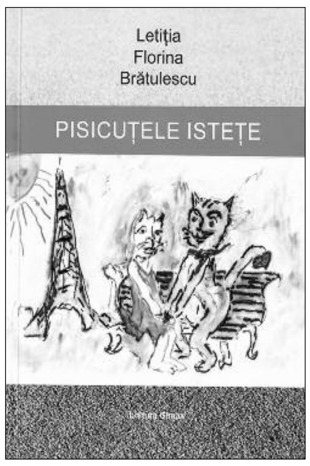
Piatra Neamţ, 2 decembrie 2019

Carte nouă

Letiţia Florina Brătulescu -
Pisicuţele isteţe (Editura Gimax, 2019)

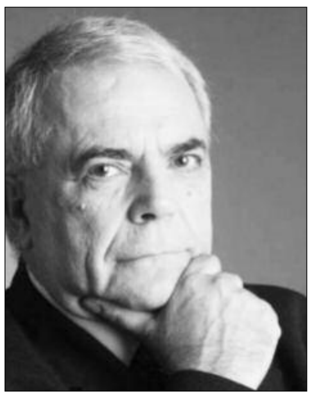
Literatura pentru copii este un gen foarte dificil, puţini scriitori – unii de primă mână – îndrăznind să-l abordeze. Este dificil din cel puţin două motive: o dată, pentru că trebuie să ştii să (re)creezi veridic lumea celor mici, să joci cu talent de actor mare candoarea, dar şi să faci, precum cititorul ţintă, pe seriosul cu lucrurile trăsnite. Pe de altă parte, autorul acestei literaturi are nevoie de imaginaţie prodigioasă şi textul trebuie să fie antrenant, să nu aibe nicio sincopă, copilul nefiind ipocrit lector, el aruncând repede cartea dacă dă peste un pasaj pe care nu-l înţelege sau care îl plictiseşte.

Letiţia Florina Brătulescu are toate calităţile de mai sus de a scrie literatură pentru copii. O dovedeşte cu volumul recent *Pisicuţele isteţe* (Editura Gimax, 2019, cu ilustraţiile autoarei). Două pisici - Negruţa şi Iepuraş (numit aşa deşi nu e motan) – sunt protagonistele celor zece poveşti. Ele sunt nişte năzdrăvane, mai ales Iepuraş care face pe turista clandestină, ascunsă într-o maşină, şi vede Viena şi Parisul de unde-şi aduce şi un motan – Făt-Frumos al neamului pisicesc - cu care face o nuntă în final, o nuntă de poveste, amintind de *Călin* al lui Eminescu, nuntaşii fiind toate animăluţele din sat, domestice sau sălbatice. Profesoară fiind autoarea, poveştile au şi o latură educativă, cititorul de-o anumită vârstă fragedă aflând lucruri despre importante obiective turistice: curtea imperială de la Viena, cu monumentele sale escaladate de pisică, de Turnul Eiffel de la Paris, despre istoria celor două imperii etc. Iată cum îi prezintă motanul Robin lui Iepuraş ţara lui natală: „Ştii că avem cinci mari fluvii care udă teritoriul ţării, fiecare cu specificul lui, că Franţa, un hexagon la graniţe, are în interior forma unui teatru antic, cu scena în Bazinul Parizian şi gradenurile, dispuse pe direcţia nord-sud, culminează cu cele care reprezintă Munţii Pirinei şi Alpi?” Dacă astfel de pasaje n-ar fi avut ce căuta în basmele culte ale lui Creangă, să zicem, copilul zilelor noastre este interesat de asemenea detalii de enciclopedie. Letiţia Brătulescu scrie poveşti veridice aduse la zi, deci pentru copiii zilelor noastre. **(DAD)**



Marin Iancu

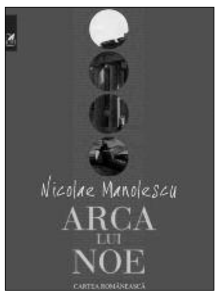














NICOLAE MANOLESCU – 80

ISTORIA CRITICĂ A LITERATURII ROMÂNE ȘI DIALOGUL DINTRE CULTURI

Anunțată încă din 1990, printr-un prim volum al său, reeditat în 1997 și în 2002, apariția în anul 2008 a *Istoriei critice a literaturii române* dezvăluie, în chipul cel mai pregnant, imaginea deplinei maturizări a criticului Nicolae Manolescu. Eveniment editorial cu totul aparte, cartea reprezintă prin construcția sa impresionantă o radiografie a literaturii române pe durata celor aproape *„5 secole de literatură"*, de la origini până în prezent, cum susține însuși autorul în *Introducere* și în *Epilog*, alăturându-se, prin anvergura deschiderii și originalitatea viziunii si a metodei critice, celor două excepționale incursiuni interbelice întreprinse de E. Lovinescu (*Istoria literaturii române contemporane, 1900-1937)* și, la doar câțiva ani, de G. Călinescu (*Istoria literaturii române de la origini până în prezent,* 1941) și celorlalte sinteze de acest gen elaborate în ultimele decenii de Ion Negoițescu (*Istoria literaturii române*, 1991), Marian Popa (*Istoria literaturii de azi pe mâine,* 2001) și de Alex Ștefănescu (*Istoria literaturii române contemporane 1941- 2000,* 2005). O primă noutate de concepție a volumului o constituie sintagma de *„istorie critică*." Formulată încă din 1990 de la prima ediție, în legătură cu această noțiune din structura titlului s-a speculat că fost pusă în discuție de G. Călinescu în scrisoarea adresată la 23 octombrie 1936 editorului său Al. Rosetti. („Doresc să fac o Istorie critică a literaturii române"). Cu origini mult mai îndepărtate, reperabile cu mulți ani în urmă în istoriografia veche românească și italiană, tipul de „critică istorică" avea dubla semnificație de istorie a receptarii unei opere și de relaționare sau „interglosare infinită" în sfera unei literaturi în care toate operele si toți scriitorii există simultan. Delimitându-se însă de G. Călinescu, Nicolae Manolescu a atenuat astfel aspectul monografic, renunțând cu totul la biografiile autorilor, pentru a situa o operă într-o rețea de forme și de teme. Situarea operelor unui scriitor într-un raport de anterioritate-posterioritate impulsionează astfel cercetări intens de istorie literară, rezultată din necesitatea de a stabili modele, izvoare, similitudini și noi forme literare, specifice unor scriitori sau arii de cultură. Rețeaua complexă de trimiteri prin literature lumii ne convinge că încă din secolul al XVIII-lea, cât și în veacul următor relațiile dintre scriitori din țări diferite devin tot mai intense. Astfel, pentru a ne menține în spațiul literar românesc, aflăm că Nicolaus Olaus, cărturarul ardelean, „scria versuri în latină, vădit tributare lui Horațiu și Marțial." (p. 26), după cum, la fel de interesantă, rămâne și informația privindu-i pe Dosoftei și Costin, cum că versurile „la stemă" sau „versuri politice" sunt scrise după modelul „indicat în sinopsisurile (cronologiile) ucraniniene în proză, dar el poate fi mult mai vechi, fiindcă de la *Vechiul Testament* și *Mahabharata*, prin *Theogonia* lui Hesiod, care conține listele de zei, și prin *Argonauticile* atribuite lui Orfeu, și până la așa-zisele poeme-catalog ale elinilor ori la unele opere ale clasicilor latini, nicio specie nu s-a bucurat de un mai lung interes decât această formă de „anale" istorice sau mitologice. (p. 28) Narațiunile din cele șase versuri ale lui lui Costin despre originea latină a poporului român, știute din 1673, și *Istoria în versuri polone despre Țara Românească și Moldova* din 1684, au ca model mai îndepărtat o variantă rusească *(Cântec despre oastea lui Igor),* dar și un model mai apropiat, de factură neogrecească, doar că, este de părere Nicolae Manolescu, „cu siguranță, alături de baladele grecilor, trebuie să vedem și interferența cu cântecele noastre haiducești (...), după cum nu trebuie omise posibile izvoare germane, ungurești sau chiar franceze..." (p. 36) Despre „cel mai vechi cronicar cunoscut al Moldovei" a cărui operă „a slujit de urzeală tuturor cronicarilor următori" (M. Kogălniceanu), Iorga a mers până la a afirma că Ureche este „un om de stil latin", care „nu se încurcă în amănunte", preferând o expunere „sigură și dreaptă", iar alții au arătat că portretistica denotă asemănări structurale cu aceea psihologică și moralist-atee a lui Titus Livius și Tacitus" (P. Constantinescu, D. Velciu). Stăruind asupra „începuturilor literaturii noastre artistice", perioadă cuprinsă între 1787, „data primelor poezii ale lui Ienăchiță Văcărescu", și 1830, „data debutului lui Cârlova în *Curierul Românesc*", Nicolae Manolescu este de acord cu „similitudinile frapante" cu modelele de „dublă influență, greacă și franceză", doar că „e cu totul surprinzător, scrie acesta, că ea nu a fost definită niciodată până acum prin analogie cu acea formă de poezie cu care se aseamănă cel mai bine: lirica trubadurilor. Nu încape nicio îndoială că, pe de o parte, neoanacreontismul grec, în frunte cu Athanasios Hristopoulos, cu macedoneanul Sakelarios, cu Ioannis Vilaras sau cu Psalidas, iar pe de alta, tradiția occidentală, cu Ovidiu și apoi cu toată poezia neoclasică din secolul XVIII, au contat foarte mult în bagajul emoțional și stilistic al autorilor noștri." (p. 93) Dintre toți trubadurii, Nicolae Manolescu îl consideră pe Costache Conachi „cel mai demn de atenție" (p. 99), fondul său primar rămânând și la el, ca la Alecu Văcărescu, „acela al trubadurilor, dar alterat de o simțire mai puțin convențională și de un «realism» al detaliilor cu totul neobinuit în epocă." (p.100) Dacă lui B. P. Mumuleanu îi refuză titlul de „poet de tranziție", autorul *Istoriei critice*... consimte, dimpreună cu G. Călinescu și D. Popovici, existența în poezia acestuia a unor „ecouri din poezia secolului XVIII (Pope, Thomson), influențe lamartiniene". La Anton Pann, imaginea relațiilor și a influențelor de toate felurile devine impresionantă, dintre toate aceste trimiteri, Nicolae Manolescu surprinde prin a preciza că autorul *Spitalului amorului* din 1850 „n-are idee că literatura se schimba radical în acele decenii și nici nu pare să fi fost sensibil la ce se scria pe atunci, mulțumindu-se s-o popularizeze pe aceea la modă înainte. El rămâne la Béranger, fără să-l înțeleagă pe Lamartine." (p. 106). În altă parte, întemeiat pe alte fapte mai vechi de cultură, N. Manolescu aduce argumente în sprijinul ideii că fenomenele de cultură din epocile mai îndepărtate capătă o coerență cu mult mai mare prin preluarea lor sistematică în culturi diferite. Școliți în colegiile poloneze, cronicarii moldoveni s-au folosit de erudiția lor istorică ca de un mijloc de dialog european, după cum, cunoscător al limbilor greaca și rusa, Spătarul Nicolae Milescu a suscitat prin cartea sa despre China interesul unor mari învățați din lume. Cercetând circulația fabulelor lui Esop, provenite dintr-o vatră indică mai veche, urmărindu-le destinul în spațiul latin (Fedru), în culegerile medievale, fabula ajunge în cele din urmă la francezul La Fontaine și de aici, trecută prin acest filtru francez, în literatura poeților români din generația de la 1848, la Gr. Alexandrescu și Ion Heliade-Rădulescu. Pasionat de asemenea corelații, N. Manolescu pornea cu ceva timp în urmă de la pretextul fabulei și stabilea subtile disocieri în a surprinde natura inteligenței umane, văzută în opoziția dintre inteligența practică a lui Esop și gândirea profundă, socratică: „Esop, consemnează criticul în primul volum din *Teme* (1971), nu pune întrebări, el dă răspunsuri. Spre deosebire de Socrate care răspundea la orice întrebare prin altă întrebare. Esop are totdeauna un răspuns bun pentru orice întrebare. Pentru a fi cu adevărat înțelept, Esop ar trebui să cunoască neliniștea și libertatea spiritului. Însă el e mai curând un profesor de înțelepciune, el vinde soluții în loc să le caute." În acest context al circulației temelor și motivelor, eseistul N. Manolescu se arăta tentat să vadă în autorul *Anului 1848* „un precursor al lui Eminescu", elegia lui Alexandrescu fiind considerată „aceea romantică și lamartiniană răspândită în toată Europa de după 1820 (la care s-au adăugat ecouri din alți poeți, îndeosebi din Byron...)" În altă parte, preocupat de aceeași idee a surprinderii altor preluări și influențe străine, N. Manolescu admite că sunt situații în care un ingenios joc al acceptărilor și respingerilor ar putea favoriza multiple serii literare și tematice, ultimul care ar fi intrat într-un astfel de joc fiind considerat Ion Budai-Deleanu, cărturar format în spiritul filosofiei luminilor germane și franceze, poet instruit la școala clasică franceză și barocă italiană. Cucerit de existența unor reluări și, cum ar fi spus G. Călinescu, „înrâuriri" în planul culturii, cât și în cel al civilizației, N. Manolescu se angajează într-o amplă și argumentată demonstrație: „Budai și-a ales un subtitlu ca al lui Tasoni din *La secchia rapita* (eroisatirico-mică), fără ca asta să pledeze pentru identitatea celor două epopei. Și, în general, scrie mai departe autorul *Istoriei critice*...., întreaga chestiune a legăturii cu modelele ilustre n-ar trebui limitată la acest plan aristotelic al subiectului și al caracterelor, pe de o parte, al sentimentelor și expresiei, pe de alta. Dacă ne referim doar la conținut, nu vom putea decât să alcătuim liste de asemănări și de deosebiri, căci Budai, ca și precursorii lui, avea la îndemână un set finit de soluții rezultate din combinarea principalelor procedee...." Printre alte multe detalii privind uriașa deschidere a lui Budai-Deleanu spre spațiile de cultură europene, devine cu mult mai interesant de aflat că acestuia nu îi era străin faptul că epopeea construită după modele homerice a găsit adepți în cele mai multe culturi europene încă din Antichitate, prin Vergiliu, și din Renașterea italiană, pe acest plan cea mai relevantă rețea devenind creația lui Ariosto, Tassoni și, cu deosebire, a lui Torquato Tasso, despre al cărui poem eroic-religios *La Gerusalemme liberata (Ierusalimul eliberat),* Francesco de Sanctis scria în a sa *Istorie a literaturii italiene* că „Tasso voia să facă un poem eroic serios, însuflețit de spirit religios, pe cât posibil istoric și apropiat de adevăr sau de verosimil, cu un miraculos care poate fi explicat în mod natural și cu o construcție atât de coerentă și de simplă, încât să se apropie de perfecțiunea logică." Deschiderea culturii române către Europa datează încă de pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea, când, desprinzându-ne de tutela culturii slavone sau a celei grecești, tinerii intelectuali studiau la Viena, Roma și la Paris, în această epocă, cât și în veacul următor, pe când încrederea în supremația culturii franceze pe continent devenise uriașă. Mai mult decât atât, iubitor de detalii, de filtrații duse până la epuizarea subiectului, Nicolae Manolescu insistă asupra altor posibile serii literare sau influențe la o mare distanță în timp și spațiu. Criticul și istoricul literar este de părere că, prin intermediul comediilor moliierești, la nivelul tipologiilor, în teatrul românesc, scris de V. Alecsandri, au pătruns arivișții, zgârciții, femeile franțuzite și viața femeii trăite ca spectacol, după cum, din imaginea soldatului fanfaron întâlnită la Plaut, a căpitanului lăudăros din *Commedia dell' arte* din comediile lui Corneille, în teatrul nostru din secolul al XIX-lea s-a păstrat doar demagogul fără uniformă și fără oaste. „Charles Drouhet, este de părere criticul Nicolae Manolescu, a identificat sursa conflictului în *Un usurier de village a* lui Charles Bataille și Amédé Rolland. Toată problema izvorului străin în piesă, atât de specifică locului, o lămurește G. Călinescu: atmosfera, onomastica și toponimica sunt atât de izbitor românești, încât un francez care ar citi pe Augier, Labiche și pe ceilalți în versiunea alecsandri ar fi tot așa de uimit ca un englez văzând *Hamlet* cu actori și în costume japoneze." (p. 247) Păstrându-se în acest domeniu al teatrului lui Alecsandri, autorul *Istorie critice a literaturii române* consemnează în modul cel mai succint cu putință: „Și, la fel ca și în *Fântâna Blanduziei*, versurile frumoase (din *Ovidiu, n.n.*) nu sunt de găsit în tirade ce vor să fie demn de *Marie Tudor, Ruy-Blas* ori *Hernani*, ci în sfaturi la cumpătare, aproape aforistice, precum atâtea în Racine ori în Corneille, adică nu la romantici, ci la clasici." (p. 248)

Pe urmele ideilor lui D. Popovici din *Romantismul românesc* (1967) și a lui ⟶

Ginan Abraheam

Caut valul care mi l-a răpit pe Don Quijote

A împodobit Dumnezeu copacii de la geamul tău cu ninsoare? Ţi-a dăruit albul pur în suflet, ţi-a oferit spectacolul sacru? Te-ai destăinuit în faţa vuietului bacovian al întrebărilor? Oare asculţi tu cum râde vântul atunci când nimeni nu îi stă împotrivă? Îţi mai aminteşti cum a fost prima oară când ai zărit fulgii de nea, aceia care cădeau trepidant pe pământ? Ai auzit vreodată cum plâng mieluşeii când se pierd de mamele lor? Cum ninge la tine acum? Ai urcat vreodată pe un derdeluş făcut de bunicul tău cu sârg, până sus, în deal, istovit? Şi apoi ai coborât cu sania alunecând frenetic? Care a fost cea mai limpede apă pe care ai băut-o? Sau care e cea mai parfumată floare pe care ţi-ai apropiat-o să o miroşi? Unde era locul în care evadai ca să citeşti poeziile lui Bacovia? Şi de câte ori ai plâns lângă inima mamei tale, după ce aceasta te-a certat că ai stat acolo... mult prea mult? Câţi ani ai suferit până să înţelegi că sufletul tău e diferit? Cât timp a durat prima furtună care te-a înspăimântat? Şi de unde ai fugit speriat când s-a făcut noapte şi au început să urle lupii? Ai citit vreodată o ghicitoare a cărui răspuns era cu capul în jos şi ai silabisit, încercând să trişezi numai e-ri-bui*? Ai vorbit iarna cu pământul care se întindea sub picioarele tale ca un covor de mătase cusut în argint? Câţi ani au trecut de când nu ai mai făcut analogii între tine şi eroul tău preferat? Câte bătăi de inimă ai avut atunci când ai auzit ciripitul unei păsări ce fugea spre cuibul unde îşi lăsase puii? Ai mângâiat vreodată un ghiocel ce ieşea sfios de sub nămeţi? Şi de la care poartă ai furat întâia oară flori de liliac? Ai lăsat în verile toride soarele să-ţi mângâie pielea şi lunii i-ai permis să-ţi lumineze ochii când plângeai? Îţi aminteşti că, atunci când te-ai născut, Dumnezeu ţi-a şoptit că ai să fii cel mai special pământean pentru un „nemuritor" de rând? Vezi, omul modern nu ştie răspunsul la aceste întrebări, căci el, sărmanul, suferă de o boală incurabilă (spun medicii) ce se numeşte uitare.*

I

Am observat de câţiva ani încoace cum oamenii – până şi ei! – simt că timpul este o resursă epuizabilă; se scurge, părând că nici n-a existat, şi noi, cei care rămânem în urma florilor ce se ofilesc, a frunzelor ce cad pe umezeala unui pământ erodat de paşii grăbiţi... suferim. Suferim de pe urma fiecărei secunde care trece. Şi iarna, fulgii de nea par focare de prezent uitate pe pământ. Iar cerul alb, nedefinit în lungul său etern, devine crud. Căci el e marele mister al multor altele ce se succed în viaţa unui om. Uneori îmi fac mea culpa că nu pot opri depărtarea. Şi aş vrea să mă întorc în timp. Să iubesc mai mult ce nu am reuşit să ţin lângă mine, să visez mai mult în nopţile ce nu le-am petrecut meditând, ci doar amăgindu-mi sufletul cu somn. Deşi, în multe clipe din viaţă, am făcut tot ce se putea face, am epuizat inepuizabilul şi uneori, chiar am dăruit părţi din mine fără dobândă, fără regret, doar pe un dor amarnic. „Iar şi iar se întoarce roata". Aşa o fi. Dar omul rugineşte mai tare decât o frunză, toamna. El poartă lacrimi în ochi ce peste ani se transformă în riduri, zâmbeşte amar pentru ca mâine să-şi vadă încleştată gura de o resemnare acută, iar mintea sa se zvârcoleşte în a „sugruma o taină de nepătruns" – cum parcă îl aud pe Blaga spunând. ...şi părul său încărunţeşte adesea mult prea devreme. Apoi inima, stăpână peste pieptul încordat de aversiunile lumii, cedează, îşi încetineşte bătaia trepidantă, pulsul devine molcom, şi pas cu pas, asemeni unui ceas cu secundarul uitat în ziua de ieri, se opreşte. O zvâcnire mai are până la apogeul sufletului, plecat în lumea fericiţilor. Tăcerea omului mort e mai liniştitoare decât noaptea, căci în el nu se mai aude nici vuietul gândurilor sale, nici aerul ajuns departe, în plămâni, nici sângele ce traversează trupul în vâltoarea îndrăgostirilor din timpul vieţii. Totul se încheie cu ultima suflare, eliberată în virtutea istovirii. Şi câţi totuşi, nu ar rămâne pe pământ numai de dragul experienţei?! Câţi nu-şi risipesc prin metode facile, trupurile lor, sufletul ce mâine nu le va mai aparţine? Atunci omului îi este greu să se întoarcă în timp, căci timpul nu trece în tăcere pentru muritori. Ci dânsul lasă urme. El apasă peste umerii noştri, cum marchează o roată de maşină pământul ud de ploaie. De am fi noi asemenea nisipurilor din deşert: la cel mai mic vânt să redevenim uniformi! Dar noi suntem ca pământul din care am venit: nedefiniţi. Tari şi moi şi verzi şi pustii şi adesea marcaţi de roţile maşinilor ce trec peste scoarţa uzată de ani... noi suntem cei care trecem, mai agonic decât frunzele din copaci toamna. Noi suntem cei după care rămâne neantul. Noi, mai-marii patriilor, cei care sfâşiem idila naturii înmărmurite. Noi... minunaţii oameni cu ochii verzi, negri, căprui, albaştri...

Spuneam că nu am să mai iubesc iarna. Şi îmi doream să şterg din mintea mea, amintirea fulgilor de nea din acea zi, care cădeau trepidant şi se aşezau peste îmbrăţişarea noastră. Şi erau atât de frumoşi... minuni ale lumii! Cu structura lor diafană, perfectă, matematică, rezistau numai o clipă apoi dispăreau. Se spune că apa capătă diferite structuri estetice în funcţie de sentimentele oamenilor care stau în jurul ei, schimbându-şi forma după cuvintele auzite. Ea reacţionează la emoţii. Fulgii de nea sunt şi ei apă. Vin din cer, dar aşezaţi pe pământ, dispar... se topesc. Şi totuşi, când au căzut peste îmbrăţişarea noastră ei nu şi-au schimbat structura cristalină, ci au rămas la fel de frumoşi precum florile de mai: virgine, gingaşe şi surâzătoare. Se înţelege din taina naturii că şi ea ne iubea, că dincolo de etica şi judecata amară a lumii, sentimentele noastre erau reale – nu umane, ci divine. Spuneam că mă voi vindeca de iubire şi de idealism dacă am să mă dăruiesc cu totul ştiinţei. Că anatomia corpului uman şi chimia vor fi cele care îmi vor aduce picioarele din nou pe pământ şi nu mă vor lăsa să mai visez cu ochii deschişi. Dar se întâmpla că şi acolo te găseam pe tine! Ştiam că nivelul meu de dopamină va fi scăzut brusc. Şi că niciodată nu am să cunosc efectele serotoninei. Apoi m-am întrebat de ce aş vrea să mă comport asemenea unei bătrâne suferinde de boli ale psihicului, în ciuda faptului că sunt sănătoasă? De ce aş vrea să uit şi ce anume? Spuneam că îmi doresc să devin mai mult hedonistă şi blamam iubirea fiindcă iubirea nu însemna fericire, nici uman: era durere, era suferinţă, dor şi plâns. Dar faptul că timp de o secundă poţi strânge într-o îmbrăţişare rolul lumii întregi, că poţi să întrevezi viitorul şi sfârşitul, viaţa şi moartea, e divin. Şi puţini se pot bucura de acest raţionament. Pentru un medic iubirea e doar ceva în plus, dar pentru pacient iubirea este garanţia vindecării sale. Spuneam că am să uit că am uitat de tine... spuneam că am să uit că am murit cândva...

Uneori îmi readuc în minte viaţa pe care am trăit-o atât de efemer. E efemeră prin definiţie. Dar când accelerăm procesul de trecere cu bună ştiinţă, cu inutilitatea pe care o adoptăm ca formă de apărare, atunci – ca nişte animale instinctuale şi novice cum suntem noi – ajungem să realizăm că greşeala e cea care ne caracterizează ca oameni: prin structură, prin trai.

Aşadar, mi-am reluat un moment gândurile încâlcite ale anilor trecuţi şi mi-a surâs ce-i drept, o nebunie. Căci doar un nebun se scaldă a mia oară în apa amăgitoare a acelui timp ce se cere neantizat. Totuşi, mi-am negat ipoteza dintâi: pentru ce să te uit? Şi iată-mă din nou: o idealistă îndrăgostită de ştiinţă şi ideea de a iubi. Poate fiindcă vine iarna? Văd un cer alb şi mă tem că primii fulgi de nea îmi vor cutremura existenţa. Şi îmi vor dărui ceea ce de un an nu am mai strâns în braţe. Să fie bine? Să fie rău? E aşijderea cu *„a fi sau a nu fi?"*. Tandreţea este un atribut copleşitor pentru cei care nu înţeleg rolul divin al iubirii. Şi poate că la un moment dat, nici noi înşine, cei care simţim altfel decât „doctorii docenţi", nu am reuşit să făurim din tandreţe o premisă a iubirii. Poate fiindcă cei cărora le-am destăinuit dorinţa aceasta au fugit din calea unui viitor neîmplinit, a unui timp irosit în „descântece".

„- Ce, doar nu eşti copil?! Ai să vezi mai târziu."

Niciodată nu am văzut. Sau cine ştie? Sunt o frigidă, incapabilă să înţeleg rolul vieţii pe pământ. Din contră, aş vrea să mă amăgesc că lumea în sine e greşită şi că ei, oamenii cu ochii albaştri, verzi, căprui sunt cei ce nu înţeleg defunctul adevăr, că suntem epavele unei idei şi niciodată ideea! Eu aud până şi cântecul iernii. Când ninge parcă întreg Universul s-ar limita la o singură sclipire. Sigur, sunt limitată la rândul meu. De aceea gândesc astfel.

Am rămas şocată atunci când am citit la dragul nostru Descartes: *„Ego sum; ego existo; certum est. Quandiu autem? Nempe quandiu cogito..."*: „Sunt, exist, acest lucru este cert. Dar cât timp? Atât timp cât cuget." Desigur, eu aş spune: atât timp cât iubesc. Şi ceea ce este şi mai grav e lipsa de raţionament a iubirii. Nu îi pot da o definiţie fiindcă nu pot explica inexplicabilul, vorba lui M. Buber. Totuşi, un atribut, cât de mic, îi pot oferi. De ce? Şi cât timp voi trăi? Păi nu ştiu.

Atât timp cât iubesc, simt că voi trăi veşnic.

(fragment din *Caut valul care mi l-a răpit pe Don Quijote*)









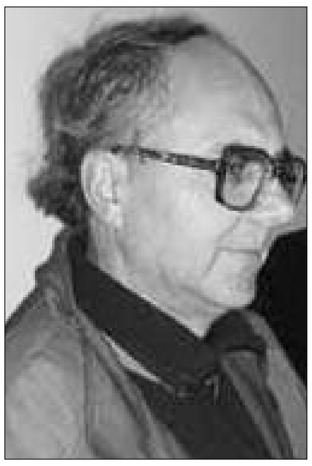




→ Paul Hazard din *La Crise de la conscience européenne* (Paris, 1936), înrâurit de Fernand Baldensperger, criticul N. Manolescu aduce o imensă informaţie în sprijinul susţinerii misiunii profetice şi a esenţei romantice a creaţiei poeţilor Gh. Asachi, V. Cârlova, Ion Heliade Rădulescu, Gr. Alexandrescu şi Dimitrie Bolintineanu. Desprinzând liniile conceptuale şi evoluţia în planuri vaste a sistemului de imagini specifice, Nicolaee Manolescu ni se înfăţişează în tripla sa postură de comparatist, de critic şi istoric literar avizat. Cum nu putea să ignore subtilele observaţii aparţinând lui Paul Cornea, care îl numeşte pe autorul *Anului 1840* „clasic printre romantici", „un scriitor de tranziţie", „exponentul unei perioade contradictorii, de ambiguitate şi pionierat...", Nicolaee Manolescu se apropie mai mult de Mihai Zamfir, în opinia căruia „reforma romantică a fost inclusă la noi în reforma mai largă neolatină, prin care paşoptiştii au creat două dintre paradigmele durabile din poezia noastră limba literară, până asstăzi rămasă aceeaşi în esenţă, şi au introdus totodată speciile şi genurile literare moderne." (p. 193) Exemplele şi comentariile pe care Nicolaee Manolescu ni le oferă în primele trei capitole ale *Istoriei critice a literaturii române (Literatura medievală – 1521-1787; Neoclasicism şi luminism* – 1787-1840; *Romantismul – 1840-1889. Poezia. Lamartinismul*) în direcţia susţinerii existenţei unor vechi punţi de legătură între spaţiul românesc mitic sau real şi literatura lumii, cu cele mai mărunte puneri la punct posibile, ne determină să constatăm cât de departe merge autorul cu prospecţiunile sale erudite. Perspicacitatea comentatorului se completează cu râvna investigaţiilor istorice. Inteligent complementare, cele două planuri ale exegezelor realizate deschid, în maniera cea mai călinesciană posibilă, perspective multiple spre realitatea operei literare. Peste tot, Nicolaee Manolescu se arată preocupat de rigoarea informaţiei şi a situării scriitorului într-o anumită perioadă, de stabilirea unor filiaţii şi ierarhii literare, de precizarea, acolo unde se impune, a unei biografii apte să explice tipul de creaţie analizat.

proză

Viorel Nica



Reconstruindu-se a contrario

În 2014 Pascal Bruckner a publicat un text memorialistic – *Fiul cel bun* (tradus de Doru Mareş cu deferenţa cuvenită şi încredinţat prosperei Edituri Trei) – deosebit de dramatic, remarcabil prin francheţe şi veracitate, de o profunzime fascinantă, nemaipomenit de vibrant, bogat în detalii savuroase, în reacţii polemice, în reflecţii incitante, în episoade pline de nerv şi de culoare. Trecând cu multă uşurinţă de pe un meridian pe altul al existenţei sale pline de surprize, plenar asumate, nonconformiste, memorialistul onest, câtuşi de puţin reticent, volubil, ne face cunoscute momentele tensionante ale unei vieţi ce înclină să se desfăşoare în regim de libertate, refuzând să se supună constrângerilor umilitoare, evitând să se conformeze unor imperative comode, ţinând cu tot dinadinsul să se desfăşoare liber, preferându-i monologului crispat dialogul detaşat, insistând să-şi afirme caracterul original, înclinând către un fel de a fi compatibil mai degrabă cu demnitatea decât cu lipsa de demnitate.

Născut la Paris, în 1948, autorul cărţii menţionate a fost „fiul răsfăţat" (al unei familii ce aparţinea clasei de mijloc franceze), copleşit „cu daruri" de părinţii iubitori, bolnăvicios. De mic copil, el a reuşit să-şi transforme „adversitatea în fericire", să se aşeze sub semnul rezilienţei active compensatoare, s-a luptat cu boala (indusă de vicleanul şi puternicul bacil Koch), a trăit (în Austria) „prin preventorii, sanatorii, case de convalescenţă", a învăţat „foarte devreme gustul libertăţii", „şi-a dezvoltat foarte devreme gustul pentru farse" (mijlocită căruia uita că suferea de tuberculoză), beneficia de narcisism, dar şi de „o poftă zdravănă de supravieţuire", a identificat în natura haotică, indisciplinată, feroce, „o şcoală a cruzimii", s-a bucurat de atenţia exagerată a mamei (care îşi trata unica odraslă cu o scrupulozitate debordantă), a cunoscut „sentimentul de cuceritor", a vorbit (mai întâi) nemţeşte, se simţea – ambivalent - „detaşabil şi fremecător".

Ca urmare a faptului că mecanismul infernal se pusese în mişcare în familia-i mutată la Lyon, uşor scindată, a devenit – evident, fără voia sa – martorul unor scandaloase „drăgălăşenii conjugale", datorate faptului că tatăl avea o amantă acaparatoare, că se manifesta „ca un Attila domestic", că „a dovedit o remarcabilă statornicie în persecuţie", (obligându-şi consoarta la un soi de obedienţă crasă), că proba un comportament de călău, de despot irezonabil, ostil oricărei forme de emancipare, refractar traiului civilizat, a constatat îngrozit că „fiecare era temnicerul celuilalt în spaţiul domestic învrăjbit, în cea mai mare parte dominat de un pater familias inflexibil, cultivat, dar cinic, terorizant; a învăţat, s-a obişnuit cu „pasivitatea şi ura" „care se hrăneau una din cealaltă"; a ajuns să-şi perceapă casa lyoneză „ca pe un loc bântuit", ca pe un terifiant topos atopos; trăise „în oraş ca la ţară", beneficiind de o grădină cu zarzavaturi; devenise „ilustrarea caricaturală a complexului lui Oedip", grozav de consternat de „acel scandalagiu de tată" ce îi făcea copilăria amară, determinându-l să-l dezaprobe, să-l acuze, ba chiar să-l urască. De vreme ce taică-său era un antisemit înverşunat, el s-a văzut nevoit să se posteze a contrario, s-a crezut dator să se identifice cu cei pe care îi detestau ex toto corde părintele xenofob, a înghiţit ani la rând „otrava semită", a sesizat că „ura faţă de evrei nu era negociabilă", s-a ruşinat observând că oribilul „moloh nazist" continua „să-l subjuge" pe cel ce-i dăduse viaţă şi îşi dădea silinţa să-l formeze într-un mod deformant, avea să devină mai degrabă anglofil decât germanofil, făcând din cultura anglosaxonă „a doua patrie" a sa. Ca unul care a simţit de-a lungul copilăriei „minunatul gust al lui afară", hipersensibilul, rezilientul Pascal s-a străduit să evadeze din atmosfera domestică neprielnică (arareori ozonizată de mama înţelegătoare, bună, darnică, dar nemaipomenit de neputincioasă, de dependentă de satrapicu-i soţ), şi-a cultivat „înclinaţia de a înfrumuseţa totul, pentru a-i da oricărei zile o nuanţă romanescă", s-a opus îndelungii vegetări la domicilu, a devenit recalcitrant, a căutat să-şi accelereze viaţa, a descoperit „principiul interiorităţii". Înscris la o şcoală iezuită, era „insuportabilul elev bun", facea din studiu „calea regală a emancipării", detesta personalul clerical iezuit, a beneficiat de „un învăţământ de cea mai bună calitate", şi-a perceput libidoul ca pe „un fluviu în creştere", a învăţat „din cărţi gramatica libertăţii", a găsit în bibliotecă „argumente pentru a înfrunta lumea", năzuia să fugă spre a se „reconstrui altfel". În adolescenţă „fiul cel bun" a studiat la Liceul Henri IV din Paris, a descoperit „libertatea, frumuseţea şi inteligenţa", a alunecat spre stânga anarhistă, a înţeles că „elementele contrare fraternizează", a priceput că „scopul oricărei existenţe" bine alcătuite e să îmbine adevărul cu frumuseţea. În primii ani ai tinereţii a ratat câteva examene, a devenit tată, a rămas „un veşnic student" (spre a putea obţine bursa de care avea nevoie ca să trăiască fără să se angajeze în câmpul muncii salarizate), s-a descurcat „de unul singur", trăind numai din scrisul său, a făcut „saltul în necunoscut", s-a complăcut într-un „soi de precaritate fericită, dedată luxului suprem: viaţa spirituală şi timpul liber", şi-a găsit „marii Îndrumători": Bloch – neîntrecut în „arta răsturnărilor dialectice"; Sartre – ajuns în dizgraţia noilor filozofi, dar încă în stare să-i înveţe pe alţii „necesitatea revoltei şi meandrele duplicităţii"; Barthes – „icoana hipermodernităţii", „un senzualist melancolic"; Finkielkraut – „profund pesimist în privinţa speciei omeneşti"; Jankelevitch – „acel condotier al spiritului". Maturizându-se treptat, a evitat să facă greşelile – mai degrabă sterile decât fertile – ale părinţilor săi decuplaţi, pururea îmbolnăviţi, incapabili să trăiască în tihnă laolaltă, niciodată dispuşi să se armonizeze, să ducă o viaţă măcar normală, dacă nu exemplară, să-i ofere unicei lor progenituri o ambianţă familială fără cusur, s-a dedicat cărţilor (în a căror companie se simţea om întreg, aspira să se desăvârşească, reuşea să se pună destul de uşor în acord cu sine şi cu alţii ce se trudeau să se reconstruiască, să se remodeleze asemenea lui, dintr-o perspectivă umanistă ideală) „în detrimentul oamenilor" (care de cele mai multe ori îl zăpăceau prin comportarea lor zănatică, haotică, nerezonabilă, îl iritau prin caracterul mărginit, îl alarmau prin incapacitatea de a-şi asuma un rol creator, de a se ridica deasupra unor idiosincrazii nu de puţine ori penibile, de a intra în rezonanţă cu vreun ideal demn de admiraţie). Cu mâhnire a putut observa de-a lungul vremii că, în timp ce menţionaţii maeştri impecabili, pe care nu pregeta să-i considere „taţi spirituali", îl făceau să se simtă ocrotit, plin de entuziasm, efervescent, îi stimulau apreciabil activitatea literară şi filosofică, îi săreau în ajutor (cu un sfat, cu o carte, cu o cunoştinţă, cu o sugestie oridecâteori se afla în impas), îl conduceau într-o direcţie preponderent ascendentă, îl determinau să avanseze pe un itinerar spiritual remarcabil, tatăl său biologic (pe care l-a denegat din răsputeri, dar pe care n-a cutezat să-l renege niciodată) continua să-l contrarieze, ofensându-i frecvent opţiunea politică democratică, atacându-i cosmopolitismul elevat, asumându-şi „experienţa declasării" psihice şi fizice, îmbătrânind plin de metehne neconvertibile, făcându-i multe zile amare soţiei sale obediente, devenind „proprietarul unei saga a proviziilor" acumulate în neştire (spre a putea supravieţui în eventualitatea declanşării vreunei catastrofe naturale sau sociale), necontenind să fie „agresiv şi rău de gură", să-i jignească pe toţi cei ce nu se ridicau la înălţimea crezului său gregar-naţionalist, să sfideze ceea ce era diferit de sine, necunoscând decât un singur fel de expresie: indignarea, conservându-şi intactă, teribila teroare faţă de semeni, dând dovadă de anacronism, de neînţelegere a lumii în care ajunsese să fiinţeze ca o enclavă ridicolă, precară, caraghioasă, îndârjindu-se să vieţuiască într-o manieră hilară, să o ducă de pe o zi pe alta cu convingerea că era de neînlocuit, că era îndreptăţit să se manifeste în cel mai abject chip cu putiinţă, să agreseze, ba chiar să umilească feroce pe oricine ar fi împărtăşit o altă idee, o altă viziune, o altă reprezentare decât aceea pe care obişnuia s-o împărtăşească el unul în virtutea unei insolenţe fără margini.

Continuând să se situeze la antipodul desuetului, anacronicului, imoralului tată, s-a dedicat „preamăririi" celuilalt, s-a lăsat copleşit de „frumuseţea lumii şi a fiinţelor ei" metisate, dornice de primenire, nerăbdătoare să se cunoască unele pe altele, să facă schimb de idei, de experienţe, de reprezentări, jucând „rolul copilului bun", refuzând să se fosilizeze, să intre „în zona unei rutine subţiri", desfiinţătoare, să se lepede de urbanitate, de deferenţă, de umanism, de responsabilitate, de spirit civic, de comprehensibilitate, de toleranţă, de demnitat, de elevaţie, rezistând tentaţiei de a da curs xenofobiei virulente, profesând filosemitismul generos, având încredere în valorile democratice, împărtăşind convingerea că fiecare om în parte merită să fie respectat pentru felul său propriu de a fi şi de a se implica în construcţia unei lumi mai bune, mai transparente, mai curate, dincolo de faptul că aparţinea unei anumite etnii, clase, rase ori comunitate. Abia după moartea tatălui său avea să se simtă cu adevărat major, smuls din prelungita stare de vegetare, a descoperit „savurosul mod de a fi al celor de la pompele funebre; întreţesere retorică dintre compasiune şi matematica financiară", l-a putut ierta pe cel care îl făcuse să gândească „mai bine , gândind împotriva lui", delimitându-se faţă de ceea ce i se păruse anapoda.

Articulându-se într-o modalitate precumpănitor nonficţională, desfăşurându-se într-o manieră tensionată, dezvăluindu-se într-un chip gradat, neşovăind să se ridice pe cea mai înaltă cotă a francheţei şi veracităţii, urmărind cu asuidate un traseu existenţial abrupt, pătrunzând, fără menajamente, în sfera unor relaţii umane profund distorsionate, ieşite (de cele mai multe ori) de pe făgaşul normalităţii, făcând publică o intimitate devastată, demenajată de un tată abuziv, omnipotent, idiosincratic, amintirile (uşor contaminate de unele note confesiv autobiografice) bruckneriene din volumul „Un bon fils" reuşesc să cucerească prin puternica lor vibraţie emotivă, prin sobra notă reflexivă, prin coloritul dramatic, prin îndrăzneaţa tentativă de dezintimizare a unor date intime, specifice unei atmosfere familiale încordate, care seamnănă într-o mult mai mare măsură cu un teribil viespar decât cu o reconfortantă stupină.



Leonid Dragomir



Biblioteca de filosofie

Ortodoxie și ecologie

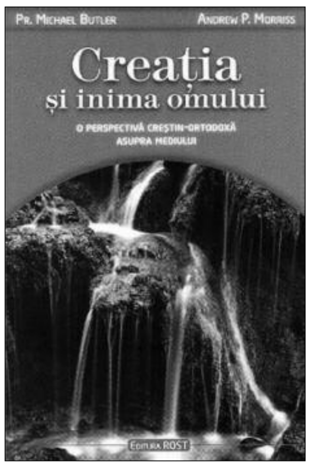
Am învăţat cu toţii la şcoală în legătură cu trauma suferită de Biserica Catolică prin impunerea teoriei copernicane, după care Pământul nu se află în centrul universului, ci este o planetă oarecare ce se învârte în jurul Soarelui. Au urmat, în epoca modernă, alte descentrări, precum teoria darwinistă, ce-l explică pe om ca pe un rezultat al evoluţiei din primatele superioare; ba chiar şi teoria freudiană ar fi demonstrat, conform întemeietorului ei, care o considera o nouă revoluţie copernicană, că omul nu-şi poate fi nici măcar sieşi stăpân, deoarece conştiinţa sa este determinată de inconştient. În 2014, la editura Rost din Bucureşti, în traducerea lui Paul S. Grigoriu, a apărut o carte semnată de doi autori americani, Michael Butler, prezentat ca savant independent şi protopop al Bisericii Ortodoxe din America şi Andrew P. Morriss, decan al unei Facultăţi de Drept de la o Universitate din Texas, intitulată *Creaţia şi inima omului*. Considerată de prefaţatorul·Claudiu Târziu, "prima carte apărută în limba română care oferă o perspectivă creştin-ortodoxă asupra ecologiei", ea se plasează sub semnul a două motto-uri: unul din Vladimir Lossky: "În centrul universului bate inima omului" şi celălalt din *Bazele concepţiei sociale ale Bisericii Ortodoxe Ruse*: "Omul poate transforma pământul în rai doar dacă are raiul înlăuntrul lui". Ambele vor fi des comentate de-a lungul celor trei părţi: *Legătura lui Dumnezeu cu creaţia, Locul omenirii în creaţie – microcosmos şi A trăi în creaţie: ethos ortodox*. Toate sunt structurate în jurul viziunii cosmologice ortodoxe, aşa cum apare ea în teologia Sfinţilor Părinţi, dar şi la teologi mai recenţi, între care un loc de seamă îl ocupă Dumitru Stăniloae. Important este că o astfel de perspectivă nu rămâne închisă în sine, cum se întâmplă des în multe scrieri cu caracter teologic autohtone, ci se deschide raportându-se la alte puncte de vedere: economice, ştiinţifice, politice, filosofice…

În ceea ce priveşte relaţia dintre Dumnezeu şi creaţie, Ortodoxia oferă o viziune cosmologică originală, conform căreia scopul Bisericii nu este doar mântuirea omului, ci şi restaurarea întregii lumi. Creaţia este un act liber al celor Trei Persoane Divine, Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, prin care ia naştere ceva diferit de Dumnezeu: lumea atât de diversă a creaturilor vizibile şi invizibile al căror scop este tocmai de a se uni cu Dumnezeu. În vederea acestuia, Dumnezeu, deşi transcendent, nu este nicăieri absent din creaţia Sa, care, plină fiind de prezenţa Lui are un rol important în cunoaştere – fiind o cale de a-L afla pe Dumnezeu – şi mântuirea omului. O relevanţă deosebită pentru astfel de probleme o are teologia Sfântului Maxim Mărturisitorul. Logosul, cuvântul lui Dumnezeu, consideră marele teolog bizantin, creează lumea prin intermediul anumitor *logoi* (cuvinte, raţiuni, principii) care sunt diferenţieri ale Sale în creaţie. Logos-ul rămâne simplu, pe când logoi-i sunt multiplii, dar chiar şi în multiplicitatea lor ei nu sunt rupţi de Logos, fiind manifestări ale Sale în timp. Prin ei Dumnezeu este prezent în fiecare lucru existent. De fapt există trei întrupări ale lui Dumnezeu: în cuvintele Sfintei Scripturi, în Iisus Hristos şi în natură prin logoi. Aceasta înseamnă că rolul naturii ca instrument al mântuirii este real şi important iar consecinţele pentru ecologie sunt pe măsură. Fiind un loc al prezenţei lui Dumnezeu, natura nu trebuie tratată ca obiect al exploatării neraţionale, dar nici venerată la modul panteist sau în alte modalităţi mai mult sau mai puţin idolatre, propagate de anumite mişcări ecologiste contemporane. Respectul faţă de natură nu trebuie să ignore statutul de cunună a creaţiei deţinut de om, a cărui principală menire pentru care a şi fost creat este de a administra creaţia în vederea unirii cu Dumnezeu. Faptul că o bună administrare nu înseamnă a păstra natura nealterată, ci a o folosi găsind un bun echilibru între posibilităţile ei de regenerare şi nevoile omenirii s-ar putea deduce atât din învăţătura Sfântului Maxim despre logoi, cât şi din teologia energiilor necreate a lui Grigorie Palmas, conform careia Dumnezeu creează şi menţine lumea în fiinţă prin energiile Sale care-L manifestă în totalitate, desi esenţa Sa (distinctă de energii) rămâne pe veci inaccesibilă creaturilor. Orice lucru creat, reiese din această teologie, nu este doar un obiect de care să ne folosim dupa bunul plac, ci şi o teofanie (dezvăluire) a lui Dumnezeu.

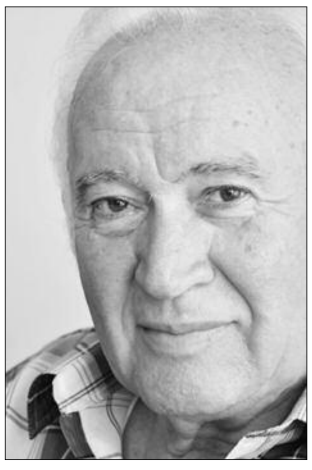
Cât priveşte rolul omului de administrator al creaţiei, adică chemarea sa de a duce la îndeplinire planul lui Dumnezeu în creaţie, teologia răsăriteană afirmă atât statutul său de microcosmos, idee preluată din gândirea greacă, cât şi, lucru mai puţin cunoscut, ideea că întreaga creaţie este de fapt un mare om, universul fiind un macroanthropos. În felul acesta centralitatea spiritual-ontologică a omului este menţinută, neputând fi clătinată nici de teoria heliocentrică, nici de cea darwinistă. Între om şi univers există corespondenţe tainic-simbolice care scapă puterilor raţiunii, dar sunt accesibile credinţei. "Pământul, afirmă autorii, e central din punct de vedere spiritual pentru că este trupul omului şi pentru că omul este fiinţa centrală a creaţiei, fiinţa care reuneşte în ea însăşi cele sensibile şi cele inteligibile şi astfel participă mai bogată decât îngerii la toate nivelurile <<pământului>> şi <<cerului>> ". În lumina conceperii omului ca fiinţă ce recapitulează întreaga creeaţie trebuie înţeleasă afirmaţia lui Lossky pusă ca motto: "În centrul universului bate inima omului". Rostul omului ar fi trebuit sa fie acela de a unifica în sine întreaga creaţie pentru a i-o oferi, în calitate de preot al creaţiei lui Dumnezeu. Prin căderea lui Adam el a pierdut această capacitate, redată apoi prin întruparea omenească a Logos-ului care a avut şi rolul de a pune început vindecării şi restaurării naturii. Opera hristică este continuată de sfinţi, care reuşesc unindu-se cu Dumnezeu să unească întreaga creaţie ontologic prezentă în ei cu El. Curăţindu-se de patimi prin asceză ei dobândesc vederea raţiunilor lui Dumnezeu în creaţie (logoi-i Sfântului Maxim), transfigurând pământul în raiul pe care îl poartă înlăuntrul lor conform celui de-al doilea motto. Ce-i drept, noi ceilalţi, imensa majoritate care nu suntem sfinţi, nu suntem în stare de o astfel de contemplaţie, cu toate că admiraţia stârnită de un colţ de natură sau de o opera artistică pot să ne dea o pregustare a ceea ce văd sfinţii. Putem întrezări şi noi în astfel de momente că nu suntem doar o parte a naturii, ci şi că ea este o parte din noi. Pornind de aici putem regăsi raportarea corectă, neînstrăinându-ne de natură şi lucrând la desăvârşirea ei pe măsura desăvârşirii noastre în Dumnezeu.

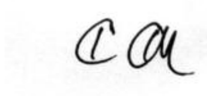
O viziune Ortodoxă asupra creaţiei, concluzionează autorii, nu poate fi nici centrată pe creaţie (natură), uitând de om, dar nici antropocentrică, fără Dumnezeu şi ignorând creaţia, ci trebuie să ţină cont simultan de Dumnezeu, om şi creaţie, menţinându-le împreună în echilibrul lor ierarhic. În felul acesta omul îşi poate recăpăta tripla demnitate de împărat, prooroc şi preot al creaţiei la care a fost iniţial chemat, din care a căzut fiind din nou rechemat după întruparea şi învierea lui Iisus Hristos.

Ne poate părea maximală, mistică, îndepărtată de experienţa noastră obişnuită această viziune despre om, natură şi Dumnezeu extrasă din învăţătura Sfinţilor Părinţi ai Bisericii Ortodoxe. Oferă ea vreo soluţie imediată, propune măsuri concrete de salvare a mediului înconjurător de dezastrele ecologice ce se profilează în viitorul apropiat? Poate că nu şi nici nu cred că aceasta este menirea ei. Ne poate da în schimb două lucruri, în sens negativ – un criteriu cu care putem măsura starea de cădere în care ne aflăm, distrugerea constantă şi sistematică a naturii fiind o consecinţă directă a acesteia. Există, ne avertizează cei doi autori americani în urma lecturii din perspectivă contemporană a teologiei patristice, legi ontologice ale creaţiei pe care nu le putem încălca nepedepsiţi. Pe de altă parte, în sens pozitiv, dacă, aşa cum s-a spus, nu suntem doar o parte a naturii, ci natura este o parte din noi, avem libertatea şi datoria de a o administra pentru satisfacerea nevoilor noastre - excesele în exploatarea ei echivalând cu automutilarea noastră proprie - , dar trebuie să mergem dincolo de acestea „către implinirea şi desăvârşirea creaţiei de dragul ei înseşi". Având în permanenţă în minte acest ţel, câte distrugeri nu s-ar putea evita şi câtă frumuseţe şi armonie nu s-ar putea crea?



Petru Pistol





cronici

Diortosiri

Motto-ul: „ …că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă" (*Levantul*).

Artimologie

Id est proiectarea trăsăturilor reprezentative ale unui personaj, devenit emblematic, asupra propriei comunităţi aparţinătoare endemic. Astfel, popoare felurite se ipostaziază în Don Juan, Păcală, Ivan Turbincă … Dar nu numai numele şi personajele deţinătoare pot inspira „categorii" endemice, ci şi verbe lucrătoare: *a rătăci* – spre exemplu – prefiră bruma de sare peste un *nostos* – o „întoarcere", fără de care *Odiseea* i-ar fi refuzată lui Homer.

„*A rătăci* e un verb pe care l-am raportat întotdeauna numai la Grecia. Pentru că este singurul ţinut care nu poate batjocori acest cuvânt boem, puţin neserios chiar. Dar, vai, omenesc!" (Aurel Dumitraşcu, *Carnete maro / Jurnal*, în *Argeş*, octombrie 2019)

Corespondenţe

„Urci sacii cu porumb în pod. Nichita Stănescu n-a făcut niciodată aşa ceva. Nici Baudelaire. Nici James Joyce". (Aurel Dumitraşcu, *Ibidem*)

Ehei, Nichita, n-ai cunoscut-o pe Florica! Candriu cum te ştiu din fire, te-ai fi îndrăgostit de ea. Eu o iubeam pe Florica; cred că şi ea mă iubea pe mine: o duceam pe unde era iarba mai grasă. O aventură de aşa proporţii n-am mai avut decât la armată, cu greaca veche, când păcăleam armata urâtă cu o limbă moartă, dar frumoasă.

Când mă gândesc la Florica, îmi vine să spun: am studiat şi eu câţiva ani pianul, cu Baudelaire, cu James Joyce, descifrez binişor un solfegiu, cu Nichita Stănescu. Şi câmpuri şi păduri … Pentru că am urcat şi eu sacii cu porumb în pod, cu Aurel Dumitraşcu. Din instinct, poetul „Oricărei vaci de pe firma măcelăriei / El i se închină încă de departe" (Serghei Esenin, *Spovedania unui huligan*).

Indelicata dispută

Spune Jules Renard: „Ai citit enorm, dar ei au citit o carte pe care ar trebui să o citeşti şi tu, iar asta le conferă o superioritate care anulează toate lecturile tale" (Dumitru Augustin Doman, *Spuma zilelor şi nopţilor de lectură*).

Un critic local cu dever în mass-media, aflând că în urbe la noi se află doi – auzi, doi! – clasicişti (unul de-al casei, altul în trecere) propune un colocviu / dialog despre Petru Creţia, recte despre *Oglinzile*, recentul volum de poeme al clasicistului eminescolog. – *Dar eu n-am citit* Oglinzile *lui Petru Creţia*, spune oaspetele. – *Nici eu*, zic. *Şi nu dă bine deloc*: *noi, studenţii lui Petru Creţia, nu i-am citit cartea, iar el, neimplicat afectiv în „afacere", da. Ce va zice despre noi? – În contrapartidă îi voi pretinde şi eu să conjuge un verb în limba latină. Nu e drept? – Da, dar mi se pare o dreptate cam din topor. – Deloc. Atât doar că-i ascuţită.*

Poate că n-ai citit *Idiotul*, poate nici *Iliada*, sau *Odiseea*, *Divina Comedie,* ori *Faust* – poate, zic şi eu – dar le-ai întâlnit în urzeala altor cărţi, şi acestea trecute prin delirul cunoaşterii.

Miruna Mureşanu

precum

un recviem culoarea

acestei înserări

din împrejurul clipei de un galben

abrupt

aproape ascuns în extazul

unui rest nemărturisit de lumină

Poeme (fără titlu)

***

subţiate
până la glasul tăcerii
cuvintele
poartă în ele propria moarte
a cărei privire
rescrie un hotar dispărut cum
un scris
printre liniile stranii-ale timpului

prefăcute
prin ziua de mâine în lut
între
un deal şi o vale a unui Ochi
foarte senin
cuvintele
ar putea muri atunci mai puţin
printr-o mişcare
dinlăuntru-n afară
în
aplauzele calde-ale norilor
cu orbitele goale printre
apele unor bucurii relative

împărţite-n fărâme
cuvintele
ar putea fi ciugulite de păsări
pe un câmp sau
ar putea fi răstignite
în întunericul
strâmt
a cărui tăcere
deplânge încă ziua de mâine
în care
cuvintele ar putea muri mai puţin
închegând
cum dantele-nvechite poeme care
rămânând mult mai în urmă
s-ar putea ascunde
în propria umbră
diformă
împărţită-n fărâme
ciugulite de păsări pe câmp

atunci
când nu ar mai putea promite nimic
abisului sticlos
ocrotit
de celălalt timp

***

cum
toată viaţa e o călătorie cu risc
(aproape) asumat
lumina
pare a vorbi o limbă
pe care n-o vorbeşte nimeni
ascunsă într-un ostrov
ascetic
al propriei inimi
pe drumuri viscolite printre
vitralii orfice de nori
care
o-ngroapă în mirări şi o destramă

printre mărunte ploi
fără ecou
monologând
cu un târziu cu carnea zgribulită
însingurat
şi despărţit de sine

prin
timpul cum o revenire
în limba din care
niciodată n-a plecat aceea
a luminii
pe care n-o vorbeşte nimeni dar
fiecare o-nţelege prin
riscul asumat

***

când
nostalgia mea provoacă cerul
pe o temă dată
printr-un extaz al clipelor
bizar
în colţul lumii rămas liber

un timp uitat
în calendar îşi poate aminti
singurătatea
fiecărei umbre prin ritualul
celor care nu se văd
cum
adâncite în nesomnul unui râu
deasupra căruia
o pasăre adaugă un fâlfâit târziu
luminii
pe care
niciodată n-o privise-n ochi
mai mult de-o veşnicie
zburând mereu
pe nicăieri

având de partea ei zadarul
pe care-l conjuga
cu libertatea
unui ţipăt pe o temă dată
cândva
de spaima celorlalte păsări
care
cu mult mai singure uitau
să moară
cum adâncite în
extazul cerului de lângă râu
pe care niciodată
nu-l priviseră în ochi mai mult
de-o veşnicie

***

precum
un recviem culoarea
acestei înserări
din împrejurul clipei de un galben
abrupt
aproape ascuns în extazul
unui rest nemărturisit de lumină
a cărei voluptate
pare c-animă schimbarea la faţă
a zilei
de mâine cu

mult mai străină şi poate
mai lungă mult decât veacul
pe care-l veghează
printre
tăceri inegale
ale celor patru pereţi de văzduh
care-mi vor vinde cuvintele-n piaţă
în
împrejurul clipei de un galben abrupt
aproape ascuns într-un înger
printre
lamentaţii întomnate ale unui veac
înfloritor şi efemer
pe care nu-l iubeşte
parcă
nimeni nici dincolo
nici dincoace de cer

Artema Burneci



noaptea

îmi numără paşii
strada mă adoptă
ca pe un chiştoc
de ţigară
zidurile
sunt singura mamă
care mă sărută

mă arunc într-un graffiti
fuck fuck fuck

nu ştiu

de ce mi s-au umezit ochii
răsucesc obsesiv o ţigară
am împrumutat gestul tău
iau guri mici dintr-un coniac
şi înjur în gând

din lista mea
de patru mii trei sute
de chipuri
şi un singur prieten
lipseşte chiar poetul

acela care te sună fără motiv
şi îţi vorbeşte de parcă
aţi fi locuit într-un singur pântec
acela care îţi spune
la trei noaptea
la mulţi ani Alexia
şi care te apără cu dinţii de cineva
pentru că a vrut să te şteargă
dintr-un grafitti
în care îţi desenai viaţa

acela care te doare ca dracu`
după numai o zi de absenţă
şi pentru care nu ţi-e ruşine
să strigi în gura mare
că eşti atât de tristă
încât mai iei încă o gură
de coniac
şi laşi să-ţi curgă lacrimile întrebând
dintre atâtea nume de cont
de ce lipseşte el
singurul tău prieten

eşti tristă
inexplicabil de tristă
deşi ţi-a spus că este ok
te întrebi dacă nu cumva
ar trebui să dispari şi tu
şi ştii că nu poţi s-o faci
pentru că nu-i aşa
cine l-ar mai aştepta
să-i spună că
acel poem nu ţi-a plăcut
niciodată
Ps. ...

scriu acest poem

chiar pe plajă cu nisipul
proaspăt lipit de pielea arămie
un vânt venit de nicăieri
îmi răscoleşte gândurile
cât de pustie îmi pare
plaja asta înţesată de oameni şi câini
e straniu dar îmi vine să plâng
mi-e frică să las lacrimile să curgă
uneori şi femeile bărbat
trebuie să se arunce în lacrimi
ca un sinucigaş ajuns
în pragul disperărării

m-aş arunca în mare
chiar aşa
de ce nu mă arunc în valuri
să înot în lacrima asta uriaşă
până la capătul ei

cum sună asta
capătul plânsului capătul mării
oare aşa este moartea
un capăt de lacrimă?

o umbră mă bate pe umăr
îmi cere o ţigară
de unde ştie că fumez?
aş fi vrut să-i spun
că o ştiu de undeva
am clipit şi-a dispărut

e foarte târziu

doar eu şi câteva chiştoace de ţigară
mai suntem pe plajă
am chef să mă rătăcesc pe o stradă
pe care n-am mai fost vreodată
poate un străin
mă va întreba cine sunt
de unde vin şi
de ce merg desculţă
poate îşi va trece mâna prin părul meu
fără un motiv anume
sau motivul
ar fi să nu-mi atingă obrajii uzi

nu vreau
să mă întorc acasă
în camera în care dorm
e o haită de lupi
pregătită să-mi sfâşie somnul
în care mă ascund

poesis

Mihaela Oancea

umbre înveșnicite

aleargă printre păpădii
cu ploaia-n rucsac

sub cerul liber
se joacă de-a baba-oarba
prin golurile alpine

umbrele înveșnicite
surâd ascunse-ntr-o rază –
de acolo se crede că nimeni
nu se întoarce
vreodată

supus ritmului circadian

îi place să asculte ore întregi pădurea
ca și când ar fi deprins demult
limba mestecenilor

ca un uvrier cvasianonim
se strecoară prin mulțime
cu gesturi moi -

nu suportă exhibarea
singurătăților fără interludii ori
a spaimelor desfigurate prin exces -

mâzgălit cu graffiti
orizontul
s-ar surpa

să stăm la taifas

să stăm la taifas propui -
mai e puțin și se va rumeni berbecul
sacrificat pentru praznic –
să sporovăim așadar
despre moartea
injectată în sânge și-n limfă
despre câte erori s-au strecurat în program ori
despre modul în care năpădesc slăbiciunile

e întuneric - ochii motanului sticlesc
în preajma focului
ce-ai zice tu dacă am sta îmbrățișați -
în noaptea asta sunt așa de mulți
licurici..

partitură

memoria se cultivă
prin exersare
așa că umblu ca-ntr-un laborator
printre gânduri cu tăișul tocit

unele – o combinație letală
cum cocaina și eterul
altele – inubliabile sonate ascultate
dimineața
într-o roată de mesteceni

nesățioasă și sălbatică
viața alunecă prin perfuzor
până își termină
partitura

strigăt albastru

anotimpuri de cretă se perindă
fără șoapte

miros de zgură și praf –

în strigătul albastru al planetei
utopii paseiste se deapănă
cu un calm
de-a dreptul dizolvant

urlet subpământean

din orice ungher rânjesc rogojinile
păturile putrede
grilajele cu dinții
roși de rugină

pretutindeni
întunericul atârnă ca un cârlig
de care nu poți spânzura
nici măcar un vis

numele lor fără chip -
urlet subpământean
captiv întru veșnicie în andezitul
fumuriu

Luminița Potârniche

o noapte-n rai

azi noapte zăpada a ars
au sărit scântei până târziu
apa s-a preschimbat și ea în torent
mă luam în brațe pe scări
și mă urcam coborâșul
naivilor li se dădeau colaci de salvare
erau șerpi încolăciți
șerpi perfecți care erau totuna
cu gura cu coada
totuna erau și se rostogoleau
cum fac de obicei perfectele cercuri
azi noapte am crezut ce era de necrezut
am dat șerpilor bogăția de încredere
ei sâsâiau perfid în jurul cercului lor
gândindu-se la încolăciri
eu cu trupul meu în brațe
am urcat cât am mai putut
apoi depunându-mă la baza unei scări
pe care o crezusem dreaptă
mi-am luat răsplata
zăpada a ars celelalte scântei au obosit
șerpii s-au retras din formele rotunde
s-au desfășurat
cei din eden strigau că mărul e putred
oricâtă răbdare aș avea zăpada nu mai termină
de acoperit mulțimea de adami și de eve
care se închină la coroana unui pom
de-a neviermuirea
tristețea ca o haină pe dos

tristețea pe care
o poartă oamenii
ca pe o haină pe dos
toamna când se schimbă
direcția vântului
când te trage curentul
din fântâna pământului
dacă te-a prins fără apă vie
fără timp frumos
fără nostalgie

haina e ruptă pe ambele părți
dar nimeni nu trăiește
cât să-și ia o tristețe nouă
nu mai e timp
vine iarna și îngheți
într-o veselie bolnavă
sufletul sta-va pe-o targă
va lua aspirină
și-ți va reproșa
că nu l-ai îmbrăcat
încă de la primul semn de îndoială

nici eu

mă digeră enzimele întunericului,
cad greu la începutul somnului.
afară rămâne lumina ca să păzească poarta.
nu-i bărbat, nu-i femeie,
e omul care a înțeles reîntoarcerea.
asemenea mie nu-s nici măcar eu.

abstractizându-ne

bătrânețea se teme de picasso
de mâna care desenează guri strâmbe
ochii care ies prin obraji
mingi albastre în locul genunchilor
prânz frugal
apoi vine chagall
cu un zbor de miri
un cap de cal
în locul propriului cap uscat
vopseaua crăpată scursă pe degete
mânjește o mângâiere
lumea tremurată nu e pe simeze
e un chip al tău care zguduie

vorbind singur

în liniște asculți ce ai tăcut ieri
păianjenul cu cruce țese o rugăciune
a celor cuminți care nici ei nu știu
că să spui bună seara aerului
este o respirație bună sănătoasă
și să spui bună dimineața e un exercițiu
de nemurire a rutinei bine crescute
peste zi se amestecă rumoarea care nu-ți aparține
cu vidul populat cu el însuși
ce rezultă e demult asumat
te trezești că vorbești singur
și primești răspunsuri clare coerente
te bucuri că ai cu cine vorbi despre singurătate

Dana Borcea

O vreme

am fost fluture de mătase
m-am învârtit deasupra creștetului
am găsit o spărtură
în buzunarul existenței
de-acolo
îmi căzuse căsnicia
se-mprăștiase
pe carosabil
după ea mama
s-a dus atât de repede încât
s-a făcut o groapă
în mijlocul satului
și n-a mai fost de găsit
eu mi-am frânt zborul
de colțuri
când am coborât
m-am transformat în vierme
rod în fiecare zi
placenta inimii

Singurătatea

groapa de nisip a lacrimii
în care mă joc
sub privirea veselă a lui Dumnezeu
niște străini plonjează în ea
fără colac de salvare
singurătatea se face roi de albine
îi scoate afară
cu gânduri și pleoape
umflate de înțepături
acolo semăn
boabe de muștar
plantez răsadurile în suflet
niște aripi răsucite
se înalță prin ochi prin gură
mă poartă
din salon în salon
ca pe niște încălțări
fără tocuri

Căsuța din nuc

are pereți brațele tale
inima arde
sângele incandescent
se varsă pe plită
deschid fereastra
curge peste cactușii înfloriți
ochii mei
simțurile se trezesc
pe insula buzelor noastre flămânde
asfințitul foșnește
sub pașii trecătorului
fascinat de mirosul semințelor
gata să încolțească
prin nări tropăie
o herghelie de cai
mă aruncă
în sângele tău
fără cască

Viața

îmi leagă cerul de picioare
cu lanțuri
îmi face vânt
din cuibul cuvintelor
umbrele
mă-mping de la una la alta
zilele mă adulmecă
și mă aruncă spre pământ
sunt puiul de lebădă nedorit
un singur trup mă primește
inima îmi încape cu greu în el
vorbesc în șoaptă cu mine
să nu sperii destinul

În loc de sfârșit

Sunt administratorul
stației de pe urmă
trenurile nu ajung la noi
călătorii vin târâș
fac șanțuri pe marginea prăpastiei
prin ele curg amintirile
devenite pietre
își scot din rucsac cenușa
o amestecă în respirația vecinului
de peste drum
frustrări în formă de gogoși
servite la cină
le înmânez ultima umbră
n-au voie să-i depășească marginile
locuiesc în ea ca-ntr-o casă
adorm în mirosul ei
desculță moartea
fredonează printre dinți
un recviem al tăcerii



Dana Borcea



Mihaela Oancea



Luminița Potârniche

Ştefan Ion Ghilimescu



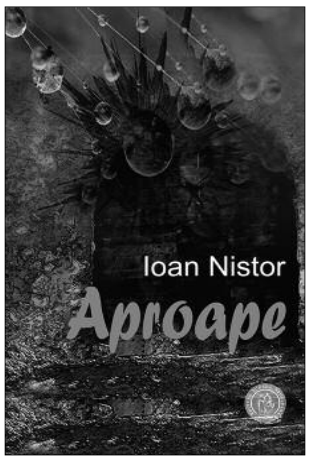
CRONICA LITERARĂ

De la primejdiile modernităţii la metafizica firului de iarbă

Sunt dintre cei care manifestă serioase rezerve şi chiar animozitate faţă de creatorul de literatură ale cărui valenţe spirituale sunt serios micşorate şi chiar blocate de un soi de monomanie specioasă (se observă mai ales la poeţi) care, efectiv, îl împiedică să scrie liber *in ogni modo*. La o adică, să exprime o idee fie şi despre universul poeziei unui confrate; să redacteze o notă privind configuraţia fenomenului literar la zi; să schiţeze - de ce nu? - liniile generale şi să facă observaţii cât de cât pertinente cu privire la programul şcolii de sub mantaua căreia se consideră ieşit în lume... Nici nu-mi mai pun problema că, devitalizat de lipsa exerciţiului în materie, un asemenea ins nu e în stare să susţină cu minimă efervescenţă o rubrică de specialitate într-un periodic, să ia, eventual, atitudine polemică faţă de o problemă de actualitate stringentă, să apere un principiu ori, *chassé-croise,* să emită vreo teorie sau mai ştiu eu ce...Or, toate astea întreţin, până la urmă, un climat şi înfăţişază tabloul unei literaturi mai bine decât o pot face *post factum* istoricii. Personal, cunosc destule cazuri (*assoulutamente incivile*!) de poeţi care, în afara exerciţiului poesc devenit destul de repede rutină, sunt schilodiţi de neputinţa de a scrie două cuvinte despre ceva!

...Ioan Nistor trece proba unei poezii de idei care rezumă subtil, într-o brillantă nestemată, convingeri, opinie fermă, cunoaştere şi inspiraţie.

Nu e cazul, sub nicio formă, stimabilului poet căruia îi dedicăm cronica de faţă, creator heteromorf care, de-a lungul evoluţiei sale întinsă pe mai bine de 30 de ani, s-a ilustrat apăsat, dincolo de poem, atât ca eseist, critic şi istoric literar (*monografist*), cât şi ca un remarcabil folclorist, antropolog şi cronicar. La peste 70 de ani, recent, Ioan Nistor, căci despre domnia sa este vorba, şi-a susţinut teza de doctorat în filologie nu pentru că ar râvni, Doamne fereşte! la vârsta domniei sale, vreo funcţie bine remunerată, ci pentru că, o asemenea calificare (care pe vremea comuniştilor nu putea fi obţinută decât cu voie de la Partidul Comunist) rămâne singurul atestat ştiinţific în studiul artelor limbii...



Ioan Nistor, *Aproape (poeme)*, Editura Şcoala Ardeleană, 2018

Cu un titlu bogat ambiguu – *Aproape* – (care poate foarte bine însemna, cu sens strict denotativ, *situat în proximitatea a ceva* sau *lângă ceva*, dar şi *aproximativ*, iar, cu sens conotativ, *semen preţuit* sau "*confident*", - personal, rămân la această ultimă deschidere care este mai aproape de definiţia poeziei înţeleasă ca destăinuire ori mărturisire a unui gând, a unei trăiri etc., ultimul volum de versuri al lui Ioan Nistor, Editura Şcoala Ardeleană, 2018, este un vas în care domnia sa a adunat producţia poetică a ultimilor doi ani, de după publicarea la aceeaşi editură a volumului *Pietre de fulger* (2016), dar şi unele piese lucrate în laborator pe parcursul unui timp nedeterminat, precum şi câteva rămăşiţe (nimic peiorativ aici!) din alte loturi de texte. Din acest punct de vedere, un ochi exersat ar putea distinge, eventual, o vagă notă eteroclită a volumului; mai mult, ar putea specula, luând în sprijin calitatea cu totul rarisimă a poieinului genuin a unor piese de excepţie cum cea din incipitul volumului (vezi în acest sens *Portaluri de viscol* sau *Un fir de iarbă*, pag. 52, ş.a.), că nu toate *poemele* sale au aceeaşi capacitate de ionizaţie estetică.

Mă voi referi, *de gratia*, mai întâi, la poema care deschide volumul, citabilă în întregime (cu tot cu dedicaţie...): *Fratelui Mihai, peregrin pe autostrăzile Europei...* - "întuneric livid /nu mai vezi înainte/ drumul e aproximativ, literele sunt şterse// străluciri fără speranţă/ timpul şi-a redus viteza obosind sub erori/ derută haos, sunet vesel îndelung ţesut,/ otravă din senin/ faruri învinse,/ ronţăitul măselelor de gheaţă, râşniţele iadului/ lumina din ochi te caută/ lumina din ochi mai cercetează linia albă/ mai cheamă lumina farurilor stinse de viscol/ înainte înapoi – ucigaşul nicăieri – dar tu cauţi în bocceluţa de-acasă merindea/ puterea de a trece/ prăpastia de la stânga, deşertul din dreapta,/ frigul/ dar semnele?/ caută semnele!/ caută săgeţile drepte pe care ninsoarea acidă/ nu le-a putul dizolva/ portaluri în viscol!/ litere clătinate, dans brownin// caut în memorie harta cea bună, inscripţia clară/ spre ţinutul râvnit". Un accident aşadar în ordinea convenţională a lucrurilor şi fenomenelor (*otravă din senin, viscolul* pare totuşi doar un pretext pentru o punere în cauză a haosului existenţial traversat de "eul de serviciu") face problematică înainatarea şi chiar supravieţuirea!; de nerecunoscut în deruta creată literele şterse, parcă plutind în întunericul livid; totul devenit pe moment dans brownian şi atomizare a reperelor lumii, timp suspendat, degringoladă şi confuzie fiinţială pe canavaua unei realităţi îndelung ţesută...

Spectacolul regizat de poet mă duce cu gândul la cartea lui Max Picard (*Die Atomisierung der Person*, 1958), tradusă recent şi la noi, şi în care eseistul vorbeşte cât se poate de tranşant despre primejdiile modernităţii, asociate din punct de vedere filozofic cu discontinitatea şi sfâşierea lăuntrică a omului. "Omul modern, scrie Picard, trăieşte într-un du-te-vino incoerent. Suntem sfâşiaţi lăuntric. Nu trăim în continuitate, ci în discontinuitate. O impresie, un sentiment sau un gând stă izolat lângă un altul – nu, nu *stă* lângă un altul, ci unul *îl urmează* pe altul, ca şi cum cel de dinainte nici n-ar fi existat. [...] Megalopolisul: aici incoerenţa s-a făcut piatră, ba nu, ciment. Liniile caselor sunt străpunse continuu de mişcările automobilelor, ale tramvaielor şi trenurilor, care sunt asemenea unor maşini care toacă totul. Silueta omului se descompune în nişte puncte negre, aruncate de colo-colo între zidurile caselor şi şosele, ca într-un joc răutăcios. Aici cerul pare mai departe de pământ decât de obicei, ba chiar nici el nu mai e una cu sine [...] Până şi limba se degradează dacă în ea se află mereu doar ceea ce e incoerent. Limba încetează să mai fie ceea ce e în esenţa ei, anume semn a ceea ce leagă, al ordinii spiritului, al adevărului. Atunci devine ea însăşi semn al disoluţiei. Devine semn fără conţinut". Revenind la materia poemului nistorian şi luând act de încrâncenarea cu care, servit de *memorie*, ghidat de *lumina ochiului* de sus şi alimentat de "bocceluţa de acasă", eroul exerciţiului dramatic găseşte puterea de a traversa prăpastia, deschizând "portaluri în viscol", descopăr atât similitudinea dintre soluţia românească a salvării şi cea a eseistului occidental, care recomanda redescoperirea centrului: adică a legăturii intime cu strămoşii ("de care nu suntem atât de desprinşi"), cât şi diferenţa. Anume, asumarea la maximum, din perspectiva Vestului, a situaţiei atomizării şi izolării, ca prag al depăşirii crizei în viitor; la noi, căutarea liniei drepte, ce nu se va fi şters cu totul, şi păstrarea credinţei în Dumnezeu... "închid ochii să nu văd nimic/ *doar ochii tăi, Doamne* (s.n.),/mi se rotesc deasupra capului/ ca nişte ciocârlii înflorite/ fixându-mi un loc în spaţiu..." Peste tot în lume, din antichitate şi până astăzi, poeţii, alături de filozofi, au fost marile voci ale cetăţii, care au căutat soluţii încercărilor dramatice ale vremii lor, fie că a fost vorba de alterarea moravurilor, cataclisme naturale, războaie şi ciumă, până ieri, fie de scindarea şi dizolvarea "structurii omului de azi, aceea a vieţii lui interioare şi a vieţii lui exterioare", cum scrie Picard. Conştiinţă a vremii sale, ocrotind cu discreţie dar şi disforie lacrima iubirii de patrie, într-o lume ameninţată de toate istmele modernităţii, cu *Portaluri în viscol,* Ioan Nistor trece proba unei poezii de idei care rezumă subtil, într-o brillantă nestemată, convingeri, opinie fermă, cunoaştere şi inspiraţie.

Cu un atare afloriment, conţinutul întregului volum capătă altă greutate, deşi maniera inaugurală este părăsită, în bună măsură, pentru o poezie mai puţin încordată şi mai puţin contondentă... Poetul revine la un discurs poetic satinat, făcând loc metaforei prinsă în ganga preţioasă a unei abstracţiuni ce trimite fulgurant, cel mai adesea, la *tăcerea desăvârşită* ce va să vie şi pe care şi-o imaginează a nu fi prea departe. "aici/ doar iarba ţepoasă a rămas, îndărătnică/ licărul ei vesteşte că tăcerea desăvârşită nu e departe// îmbrăţişez cu ochii iarba aurie pieptănată la ţărm/ ca suviţa blondă a unei tinere din nordul nordului/ singura pregătită să întâmpine amurgul". Meditaţia despre trecerea timpului, spre care alunecă adesea firul poemelor, aduce o fericită stare de pace şi împăcare cu inexorabilul şi nicidecum surescitarea şi angoasa, semn al unui pact de înţelegere metafizică a rosturilor existenţei şi de neagresiune cu lumea, pe care subiectul şi-a pus sigiliul încă din tinereţe. " vine o vreme când devii foarte înţelept/ şi nu mai risipeşti orele, nu mai descifrezi/ pictogramele fulgerelor,/ ci te opreşti să te odihneşti pe o/ piatră/ de hotar/ foarte rece// atunci limpezeşti în apă sfinţită pirita căutărilor tale/ şi înşiri diamantele armoniei în jurnalul intim/ apoi sorbi văzduhul în plămâni cu o plăcere nouă/ pe care n-ai mai cunoscut-o/ amintindu-ţi îndelung de măreţia fulgerului în suflet/ la ora primului sărut/ bucurându-te de toate tratatele de pace pe care le-ai/ semnat cu lumea// vine apoi vremea când înţelepciunea e foarte grea/ şi atunci simţi cum picioarele ţi se afundă în pământ/ dar tu înaintezi mai departe şi priveşti soarele care/ se culcă într-un pat verde la orizont şi se înveleşte / cu o velinţă purpurie// îi urmăreşti mersul graţios şi îţi vine să-i spui:/ dormi în pace! dormi în pace!/ fericit că sabia ţi-a rămas nepătată de sânge şi că/ fulgii suavi trimişi de Bunul Dumnezeu

învelesc/ toate cele supuse văzului”. Foarte intersante şi originale mi se par la Ioan Nistor nălucirile erotismului, escamotat, de cele mai multe ori, sub tema folclorică a ursitoarelor “strivind sub călcâie hohotul morţii primejdios. «*mătrăgună vindecătoare,/ salvată din lut,/cheamă ursitul cel bun,/ să-l înlănţuim cu laţ nevăzut*» : “da, erau bacantele nordului în lanţ neruşinat!/ zdrobeau sub călcâie neantul, ascunse,/ dar urma o celuiam precum cerbul flămând/ tânăr în nemaiştiute flăcări arzând// întărâtat/ gustam explozia globurilor de căldură solară,/ festin de băutură dulce, de miere amară...// le vedeam printre frunze şi nu ştiam că striveau sub călcâie/ hohotul morţii primejdios,/ implorând îndurarea zeiţei/ să le elibereze din temniţele destinului efemer/ o, firbinţeala trupurilor, înflorirea braţelor întinse spre/ cer”. Pre-estimată într-un limbaj mai curând armonic decât sacramental, clipa cardinală a întoarcerii în sânul Marelui Tot este mai întotdeauna la poetul nostru senină şi simbolică, olimpian-alegorică, încrezătoare şi stelară... “când valul moare/ dincolo/ departe/ spuma lui frământată se mută la cer// când florile mor/ mirosul lor se desparte/ şi se înalţă la cer// şi poeţii/ când mor/ se duc la cer/ dar mai rămân pe pământ/ o vreme/ până când Dumnezeu le scrie numele/ cu degetele/ pe nisipul din stele”. Aduceam vorba cu o clipă mai înainte despre tonica manieră alegorică a tipului de poezie pe care Ioan Nistor îl cultivă predilect la ora de faţă. E vorba de o formulă de veche tradiţie cărturărească, până la urmă, deloc desuetă, care lasă liberă posibilitatea împărtăşirii confidente a înţelepciunii dobândită deopotrivă de eul auctorial din cercetarea slovei cărţilor dar şi din experienţa de viaţă diurnă. Nu o dată o asemenea tendinţă (câteodată uşor sentenţioasă) este avivată şi completată de o excelentă partită de alteraţii parabolice şi aluzive, ceea ce o face - prin singularitate - cu atât mai originală, în ştiutul context postmodernist. I. “te privesc atent, fir usacat,/ fum întârziat până la clipirea fulgerului,/ tăcut eşti şi trist - /roua te ocoleşte, ea care dintre toate pe tine te-a ales/ dar tu ştii că eşti năzuinţă veşnică/ tu ştii că eşti viaţa care din propria memorie renaşte/ că ai fost aspiraţie binecuvântată din sandala lui Iisus// II. pe mormântul părinţilor au crescut în absenţa mea/ buruieni şi iarbă/ smulg buruienile şi le arunc, dar iarba o las:/ sunt fire mătăsoase cu surâs blajin/ iarba e palma blajină a lui Dumnezeu care/ îi păzeşte pe cei ce aşteaptă/ în cimitirul părăsit/ numai iarba îi acoperă pe morţii din vechime / acolo nu mai răsădeşte nimeni flori dar iarba/ îi veghează pe toţi...”. *Un fir de iarbă*, poezia din care am citat primele două secvenţe, şi care dezvoltă o fascinantă metafizică a fragilităţii şi nemuririi, în fond, a vieţii, a perpetuei ei naşteri şi re-învieri, constituie, alături de *Portaluri în viscol*, al doilea pilon al volumului de poeme *Aproape*, una dintre cele mai frumoase poezii pe care mi-a fost dat să le citesc în ultima vreme. Mă grăbesc să o dăruiesc la rându-mi cititorului în întregime, nu înainte de a saluta şi lăuda pe autorul ei, care ar putea rămâne între poeţii majori ai acestei ţări şi dacă, Doamne fereşte, prin cine ştie ce cataclism, nu s-ar păstra din creaţia sa decât aceste lectissime eşantioane... III. „Vă mângâi firele mătăsoase şi vă cruţ// nenumărate fire/ ca nişte săbii verzi pe care stă cerul ca un fachir/ trec şi eu pe aceste tăişuri care nu mă rănesc/ dar simt cum îmi pătrunde în sânge aerul bine mirositor/ privesc iarba blajină şi o îmbrăţişez cu ochii/ şi ea mă lasă să trec ba chiar întoarce capul/ privesc intens această colină şi simt cum se rostogolesc/ ghemotoace de lumină/ drumul până aici era acoperit cu iarbă/ drumul spre morţi trece prin iarbă/ drumurile morţii nu ştiu prin ce vegetaţii trec/ aceasta e iarba pe care o văd, aceasta e iarba care mă vede/ dar nu disting ce este înăuntrul ei/ în destinul ei/ acolo este un mister, o forţă/ poate că ea are un mesaj pe care nu-l pot decripta/ simt asta şi respir împăcat/ pentru că nici în interiorul meu nu sunt toate lucrurile/ la vedere// IV. Mă întorc la tine, fir de iarbă uscat/ e prima dată când te privesc atât de atent/ insistenţa ta mă tulbură/ nu ştiu dacă ai sentimente dar cu certitudine simţi/ altfel nu ai întârzia aici rîspândind o aromă atât de plăcută/ care mă înveleşte”.

N. Georgescu



Catedrala de la „firul ierbii”

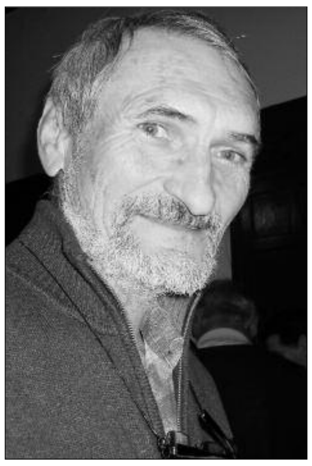
Personajul principal al noului roman publicat de Florin Anghel Vedeanu recent (*Catedrala de cenuşă*, Editura Eikon, 2019), Adrian Dunăreanu, inginer la o mare uzină bucureşteană înainte de revoluţia de la 1989, încearcă să facă dreptate unui angajat tânăr cu viaţă dezordonată, harnic dar fără casă, fără şcoală, fără acte de identitate, cu un copil mic pe care i l-a dăruit concubina, o femeie de aceeaşi condiţie – amândoi, însă, foarte energici, cinstiţi, mai mult o combinaţie de forţe primare ale naturii decât un cuplu familial: ea fragilă, el o namilă de om ce poate muta munţi din loc, dar altfel foarte blând. Acţiunea se înfiripă, astfel, înainte de revoluţie, este vizitat cartierul cuplului de către o comisie mixtă (partid şi sindicat), sunt descrise minuţios străzile, casele, magaziile în care stau mulţi oameni fără identitate – şi ei sunt liniştiţi dinspre partea lipsurilor, nu cer nimic, vor doar să „tragă” pentru ziua de mâine... Nu sărăcia a fost cauza revoluţiei, îţi sugerează autorul, care-şi păstrează personajul şi în focul zaverei – unde nu este entuziasmat, ci doar extrem de grijuliu să nu i se întâmple nimic, să se apere. Revoluţia vine din senin, în senin se ridică şi elicopterul foştilor conducători, din senin izbucnesc tragerile cu arma, eşti pus în gardă că nu vei avea în faţă o viziune – sociologică, politologică etc. – asupra evenimentelor istorice, nici teoria conspiraţiei nu se vehiculează. Fierberile oamenilor sunt aceleaşi înainte şi după evenimente, lărmuire, frecuşuri, fuga după muncă şi bani, nelinişte în iubire, trădare în iubire... Fapte omeneşti. Cu timpul constaţi, însă, că în jurul lui Adrian Dunăreanu se strânge un grup de „casnici”, prietenii lui: Herr Tadeusz, un bătrân intelectual care se va dovedi a fi chiar tatăl eroului, Lola, vecină de scară la bloc (ce are un destin cumplit: soţul ei, colonel de grăniceri, a molestat-o, apoi a abandonat-o fără a-i da, însă, divorţul, ea se îndrăgosteşte de Adrian, vor avea doi gemenii, dar colonelul se răzbună răpindu-li-i şi vânzându-i peste hotare), Rodica, doctoriţă, altă iubire a lui Adrian, Rândunica, altă vecină de scară, ţigancă focoasă, ghicitoare, vrăjitoare, călugărul Tase, care-l atrage într-o bine intenţionată acţiune de a construi o turnătorie de clopote de biserică, etc. Toţi aceştia, însă, se risipesc care pe unde apucă pe măsură ce se îndepărtează de *anul zero*, eroul principal constată că a rămas singur, se călugăreşte – dar focoasa Rândunica îl vizitează la mânăstire şi, cum s-ar zice, „îl răpeşte” pentru acţiuni viitoare – ce vor fi, probabil, desfăşurate în volumele următoare ale romanului, care se anunţă, prin amplitudine, o veritabilă *saga*.

Impactul cu literatura lui Florin Anghel Vedeanu este oarecum straniu: când aştepţi să intri în construcţii epice, te opreşte la subtile exerciţii de limbă, aproape că nu-ţi dă voie să treci peste amănunte, care curg în cascadă, te „viscolesc” de-a dreptul, te obligă să vezi textul de la „firul ierbii”. Dacă aş spune că este un calofil, sau un caligraf, s-ar putea înţelege că migăleşte pe cuvinte, alege, revine, mângâie textul în general – dar este cu totul altceva: autorul este debordant, dă drumul la calupuri întregi de cuvinte şi expresii de limbă într-o poftă neostoită de a aşterne pe hârtie covoare şi covoare de descrieri, fapte, întâmplări. Te aştepţi la o construcţie romanescă pentru că miza, „tema” ca să zic aşa, este revoluţia de la 1989 văzută din Bucureşti, cu ochi de oameni din toate categoriile: militari, muncitori, miliţieni, doctori, securişti, politicieni, călugări, foşti deţinuţi politici ieşiţi brusc din tăcere, analfabeţi, beţivi, femei tinere, dornice de viaţă... Un amestec ce nu se amestecă, fiecare element este urmărit în mediul lui, „împrejurul” este de multe ori mai important decât individul. Până la urmă, lumea din roman devine o lume ştearsă, tocită de vântul istoriei, etalonul rămânând cel al familiei de oameni simpli de la început, care au doar grija să-şi urmeze cu atenţie instinctele. Îi ghidează pe toţi proverbele, vorbele de duh, păstrarea obiceiurilor colective. Devin, aş îndrăzni să zic, oameni naturali, naivi, „catedrala” în care credea fiecare în parte, şi în care cred cu toţii că au păşit după acel an zero, se dovedeşte una de cenuşă: a ars în ei, ei sunt cenuşa. Tonul nu este ironic ori sarcastic, şi e o mare virtute a autorului că nu alunecă în asemenea tentaţii (zic aşa, pentru că este un stilist, şi ispita se iveşte la tot pasul); poate un oarecare picaresc să acuze proza lui – dar tonul este sceptic pesimist, pentru că lucrurile sunt privite retrospectiv, dinspre azi în jos. În fond, este viziunea acestor oameni despre aceste realităţi: decontul se face în favoarea sincerităţii cu care se exprimă şi trăiesc personajele.

Mi se pare semnificativă o cugetare a personajului principal, de Revelion (1989-1990), când se celebrează revoluţia simbolică a cerului: *„...steluţe colorate de artificii trimise spre cerul, în care Dumnezeu petrecea cu fratele său Alah, şi cu ceilalţi fraţi mai mari. Tocmai se încheia încă o mişcare de Revoluţie a pământului, îndemnându-i pe oameni să trimită, acolo sus, veşti cu gust de trasoare, din kalaschnicoave, iar în schimb, drept mulţumire, Ei, Supremii, aruncau pe pământ, unde şi unde, bunătatea şi dragostea! Dar cum lumea amestecată era, şi în fierbere, darul lor se izbea deseori de pietrele fostelor inimi! Se irosea astfel un dar! Zâmbetul lor de satisfacţie se risipea printre artificii, gloanţe şi speranţe, şi toate acestea, pentru a nu se strica echilibrul banalului...”* Trecerea revoluţiilor omeneşti în ordinea (echilibrul) banalului ţine, desigur, de pesimismul/dezamăgirea ce se aşterne de regulă după fiecare dintre ele. Din acest „banal” se ridică, însă, Adrian Dunăreanu singur, probabil (poate şi doctoriţa Rodica), pregătindu-se pentru, cum zice în final :„ziua de mâine” – de care, cel puţin de ea, este sigur că va fi.

...autorul este debordant, dă drumul la calupuri întregi de cuvinte şi expresii de limbă într-o poftă neostoită de a aşterne pe hârtie covoare şi covoare de descrieri, fapte, întâmplări.

Lucian Gruia



La prima impresie, cartea lui Mihai Epure, *Demisia din viaţă*, pare „Spovedania unui învins”. Dar nu este aşa. Prin faptul că şi-a păstrat verticalitatea în toate situaţiile este cartea unui învingător. Volumul este autobiografic, dar prin fresca pe care o realizează asupra situaţiei politice din ţara noastră, în două epoci diferite, înainte şi după 1989, devine foarte actual.

Demisia din viaţă

Orice roman, oricât de realist ar părea, conţine partea sa de imaginar. Nici romanul *Demisia din viaţă* (Ed. Cartega, 2010) nu face excepţie. Întâmplările sunt reale, dar numele personajelor, fictive. Analiştii politici cred că pot decripta multe aspecte interesante. Din capul locului trebuie să subliniem faptul că romanul are o mare parte de date biografie din viaţa lui Mihnea Eparu, alias autorul, fost ataşat cultural şi de presă în deceniul 80 în Japonia. Cartea, deosebit de curajoasă şi incitantă, ne prezintă avatariile suferite de Mihnea în două regimuri: comunist, înainte de 1989 şi capitalist, după această dată.

Aşa cum este concepută *Demisia din viaţă*, ea reprezintă un punct de vedere subiectiv asupra evenimentelor din preajma, din timpul şi de după „revoluţia” din 1989.

În prima carte, *Debarcarea din infern*, întâlnim prima mare problemă din viaţa de diplomat a lui Mihnea, în urma căreia va fi rechemat în ţară şi i se va retrage viza externă.

Motivul constă în faptul că Mihnea refuză să semneze, în regim de urgenţă, un decont în urma unei vizite în Japonia a unei delegaţii a tineretului român, condusă de Nicu Ceauşescu, decont care se ridica de zece ori peste valoarea bunului simţ. În decontul incriminat nici măcar nu se făcea referinţă la deplasarea lui Mihnea, pe ruta Tokyo – Paris, cu avionul, pentru a aduce delegaţiei noastre şampania franţuzească de un anumit tip, de negăsit în Japonia.

Rechemat în ţară, eroul nostru e cooptat într-o comisie guvernamentală mixtă româno-japoneză în care nu i se cere să facă nimic decât să semneze decontul cu pricina. Situaţia externă îi oferă lui Mihnea o amânare. La întâlnirea marilor puteri financiare ale lumii, Japonia votează împotriva României şi se impune vizita grabnică a Ministrului nostru de Finanţe în Ţara Soarelui Răsare. Mihnea e trimis să pregătească această vizită şi va mai sta în Japonia doi ani. În final, situaţia se remediază pentru România, la următoarea întâlnire a marilor puterii ale lumii, prin acordul Japoniei.

După întoarcerea la Bucureşti, Mihnea e coptat într-o comisie guvernamentală interministerială pentru stingerea datoriei externe a ţării, comisie în care nu avea ce căuta. I se cere iarăşi să semneze decontul şi pentru că prezintă acelaşi document ca cel pe care îl trimisese din Japonia, este aspru muştruluit în faţa adunării desfăşurate în sala consiliului departamentului economic a Ministerului de Externe.

Pentru a se remonta, Mihnea merge la Restaurantul Codrii Cosminului unde are revelaţia scrisului eliberator. Începe să scrie despre Japonia chiar atunci: „Fiecare pagină caligrafiată înseamnă o povară mai puţin”. Publică apoi, cu succes, aceste impresii în revista „Argeş” din Piteşti. Mihnea urmează un curs intensiv pentru licenţă de ziarist şi scapă astfel de comisia guvernamentală. După absolvirea cursurilor, lucrează în direcţia „Diplomaţia militară” a revistei „Lumea” din cadrul Agerpres.

În cartea a doua, *Lichei în livrea de generali*, Mihai Epure coboară în arenă şi polemizează cu oamenii puterii. Pornind „perestroica” şi „glasnost”, ruşii pregăteau cadre loiale lor pentru a le plasa în funcţii importante în ţările care şi-au schimbat conducătorii/regimul. Astfel, ajunge la noi, preşedinte, după o „revoluţie” aprinsă de spioni străini (cca 30 de mii de „turişti” ruşi şi nu numai), Iskoda. Acesta se înconjoară de o garnitură de oameni devotaţi „prietenului de la Răsărit” (*lichei în livrea de general* despre care aflaţi amănunte citind carte. Iată câteva nume imaginare: general Vlasov Istovel, general Mandarin Perdea, general Nadă Meliţaru etc.) . În noul regim instaurat, „capitalismul de junglă”, „băieţi deştepţi” (foşti nomenclaturişti) se îmbogăţesc din afaceri cu statul.

Autorul face interesante considerente asupra „teroriştilor” şi asupra morţilor din „revoluţie” pe care cititorii le vor descoperi singuri.

În urma schimbării regimului, după 1989, Mihnea este repus în drepturi, unii dintre acuzatorii săi (Trăsnea Potcoavă, Gherlă Birău sunt arestaţi) dar urmează o nouă campanie împotriva sa, de această dată, fiind pro-occidental. Despre acest fapt Mihai Epure ne relatează în cartea a treia, *Demisia din viaţă*.

După ”revoluţie”, instituţiile statului se reorganizează, între care şi Ministerul de Externe, Mihnea este numit Director general. Acum este momentul deschiderii spre Vest, spre lumea vechilor democraţii. Proaspătul numit fiind pro-occidental iar conducătorii statului pro-sovietici, i se pun beţe în roate. Lui Mihnea i se trimite pe cap o comisie de evaluare şi i se suspendă atribuţiile până la finalizarea cercetării.

Iskoda doreşte detalii de la Mihnea legate de acţiunea multilaterală din Europa de N-V pe care o coordonează acesta, dar i se solicită acest lucru prin intermediari şi diplomatul nostru refuză să colaboreze. I se cere demisia, pe care Mihnea o consideră *Demisia din viaţă* şi pe care o acceptă.

Ceea ce n-au înţeles obedienţii puterii este faptul că lui Mihnea nu i-au putut sechestra conştiinţa.

Ultima carte a volumului, *Ferestre de suflet*, este dedicată prietenilor care i-au fost alături în momentele grele. Nu putem să-i enumerăm pe toţi, fiind prea numeroşi. Dar un fapt trebuie consemnat. Mihnea şi soţia sa Dorina s-au ataşat de fetiţa Ana – Cătălina, fiica Simonei şi a lui George Ştefan, fetiţei, familia diplomatului fiindu-i naşi de botez. Fetiţa nu le dezminte aşteptările, după ce devine elevă: pictează, cântă la pian, învaţă bine, nu-i displac nici ştiinţele exacte. Mihnea şi Dorina se ocupă de ea ca de propriul lor copil, alintând-o cu numele Sakura – care în limba japoneză înseamnă „floare de cireş sălbatic”.

La prima impresie, cartea lui Mihai Epure, *Demisia din viaţă*, pare „Spovedania unui învins”. Dar nu este aşa. Prin faptul că şi-a păstrat verticalitatea în toate situaţiile este cartea unui învingător. Volumul este autobiografic, dar prin fresca pe care o realizează asupra situaţiei politice din ţara noastră, în două epoci diferite, înainte şi după 1989, devine foarte actual. După definitivarea Dosarului Revoluţiei, istoria îi va confirma sau infirma scenariile emise de Mihai Epure. Romanul este incitant şi se citeşte cu sufletul la gură.

Muzica zilelor noastre

Seara violoncelelor

Opt la număr. Strânse și armonizate la fix de Marin Cazacu. Proful, în timp, al tuturor mânuitorilor. Demni de ascultat cu vârf și-ndesat. Fincă s-a cântat diversificat. De la baroc la rock. Nimeni nu s-a încurcat, totul a sunat sudat, entuziast și rodat. Demonstrând cum se poate face muzică de soi în chip adecvat. Ingenios, riguros, iscusit, binevenit...

Alături de Marin s-au aflat pe scena Filarmonicii Pitești, în Brumărelu` vecin, Radu Sinaci, Ștefan Cazacu, Ella Bokor, Tavi Lup, Mircea Marian, Adrian Precup, Horațiu Ludușan. O echipă disciplinată, antrenată, avântată. Stăpână clar pe arcușuri și corzi. Atentă permanent la știme și conducător. Năvalnică sau delicată, după caz. Nuanțând potrivit ca să dea culoare. Lumină. Gingășie. Incandescență. Vioiciune. Suplețe. Vădind pasiune. Și dăruire din plin. Știință și vrednicie pe scule. Ce s-au supus ascultătoare priceputelor mâini. Și lumea din sală au încântat, mulțumit, bucurat. Cu universu` sonor agreabil creat. Ilustrând inspirat epoci și stiluri de ieri și de azi. Mai ales, virtuozitate și calitate neîndoios. Cazacu arătându-și încă o dată potențele de animator și promotor cultural prin acest turneu. ”Violoncellissimo” etalând în varii colțuri de țară potențele solistice și frumusețea timbrală a instrumentului. Intrat în uz cu veacuri în urmă, spre a spori fructuos, radios sunetu` muzicii cel valoros. Am certitudinea că melomanii de pretutindeni prețuiesc serios ansamblul bucureștean. Auditori fideli fiindu-i oricând, norocos...

Vioara lui Enescu”...

...iară prin țară, autumnal. Prin nouă orașe din sud, vest, est. Tot grație neobositului Gabriel Croitoru. Care l-a luat cu el, pentru-a opta oară, pe Horia Mihail. Ca pianist partener la sonate. De astă dată semnate de Strauss, Franck, Debussy. Să cânte-mpreună precum o făcea, în veacu` trecut, marele înaintaș. Ducând frumusețea și bucuria muzicii nemuritoare în cât mai multe locuri. Către românii ăia încă iubitori de clasic. De capodopere îndeosebi. Pentru că cele trei lucrări așa sunt. Aparțin indiscutabil Marii Muzici, precum nimerit scrie-n program. Prilejuind celor doi un recital remarcabil. Sub semnu` măiestriei, vădit. Al virtuozității nedezmințite ce-i caracterizează de când îi știu. Situându-i îndreptățit pe poziții de top între instrumentiștii români actuali...

”Catedrala”, făurită cu veacuri în urmă de cremonezu` Guarneri del Gesu, fost-a înnobilată definitiv de Enescu. Astăzi, Gabi fiindu-i mânuitor iscusit. Îmi place sunetul ei minunat și nu pot să trec sub tăcere priceperea și dăruirea Croitorului când o pune la treabă. O face cu energie, vigoare, finețe, precizie, dezinvoltură și echilibru, cuceritor. Mai cu seamă că Horia e un real stimulent la claviatură. El însuși solist experimentat. Consacrat, îndrăgit și apreciat pretutindeni. Pronunțat creator de culoare și susținător temeinic al oricărei construții sonore de-a` sale degete iscată benefic pe clape. Astfel că tandemu-i solid, viabil, eficient. Cu noutăți excelente-n program, permanent. Și maximă priză la ascultători necurmat. Semn al valorii perene, de necontestat. Confirm apăsat, aflându-mă-n sală și anul acesta, fidel spectator...

ADRIAN SIMEANU

Geo Vasile



NIMIC NOU PE “PONT DES ARTS” *SAU* ÎNVIEREA SE AMÂNĂ (II)

Într-un roman erasmic trăieşte personajul Fuhrmann, o pildă de mimetism ireproşabil al autorului în a parodia naraţiunea canonică prin aprofundarea unor detalii într-o lumină quasi-maniacală. Paşnicul sas stabilit de mult la München, după ce trece printr-o seamă de aventuri rocamboleşti, se lasă ispitit la bătrâneţe de filosofie. Este un raţionalist în derută, înfricoşat de viziunea şi vedenia morţii. Un diletant superior, un spirit ce se ia în serios, ce problematizează şi nu cunoaşte blazarea. Se descurcă ireproşabil în rol de senzor şi victimă a unor episoade onirosatanice, controlate de personaje malefice, cum ar fi mireasa Hilde, purtătorii de targă, vânătorul bavarez, ucis, chipurile, de vulturul uriaş. Fuhrmann este un martor şi actor în scene tari à la Gombrowicz, cum ar fi cruda parodie a Învierii Vânătorului din Pădurea Neagră, celebrată în cafeneaua internaţionalistă a lui Ahmet din München. Scena visată (trăită) de sas în cele mai neliniştitoare detalii, este emblematică pentru cursul simbolic al scrierilor lui D. Ţepeneag. Ideile, paradoxurile şi interogaţiile lui Fuhrmann nu se deosebesc prea mult de obsesiile şi idiosincraziile autorului, ceea ce induce ipoteza că ataşantul personaj este singurul copt pentru o eventuală redempţiune. Mai ales că autorul nu se pierde de mila personajelor; dimpotrivă, caută să le suprindă minţind, suspectându-le de fanfaronadă, invidie şi ostilitate, cum de altfel e şi firesc într-o carte a suspiciunii generalizate. Însăşi Marianne, soţia şi cititoarea autorului, se umple de indignare, depistând scrisoarea Anei către acela; îl acuză că este vinovat pentru derapajul moral *al „acestei fiinţe lăsate în voia soartei... De ce a încurajat-o? De ce a făcut-o să vină în acest Eldorado de bâlci care e acum Occidentul? (...) Curvar bătrân! Romancier de două parale! Scriitor ratat!“*

La rândul nostru, contaminaţi de prestaţia cenzorului gelos care este Marianne, ne întrebăm dacă introducerea, prin gura pictorului maramureşeano-parizian Vasile, a peste 100 de versuri de Ion Mureşan, gustate ditirambic de frumoasa agentă şi concubină japoneză Myoko, dă bine în economia cărţii. Fapt e că cititorul, ce încă nu a devenit personaj în roman, este năucit de intrigi nesfârşite, dar nu într-atât încât să-şi refuze perversitatea scenelor de sex oral sau a istorisirilor păgâne despre zâmbetul Giocondei cu ocazia vizitării Luvrului, celebra instituţie unde are loc, sub ochii lui Fuhrmann, furtul unei miniaturi de Fra Angelico reprezentându-l pe însuşi Dumnezeu. Ca să nu mai vorbim de anchetarea Mariannei în legătură cu personajul Ion (nici o legătură cu eroul lui Rebreanu) învinuit de omucidere. Soţia îşi recunoaşte adulterul, surprins şi în Hotel Europa de către autor, care la rândul său, n-avusese tăria să reziste farmecelor Smarandei, prietena de casă.

„ *Pont des Arts”* cuprinde şi dezbateri politice, filosofice, religioase; nu lipsesc, evident, ingredientele naraţiunii poliţiste, fiind totodată şi un roman cu cheie. Dincolo de şarja autoreferenţială, dincoace de exorcismul vanităţii auctoriale (a se vedea episodul de la clubul-creşă al psihanalistei Hazel Jones, vrăjitoarea ce cultiva regresiunea spre infantilism şi castrare), este bine reprezentat daimonul reglării de conturi, anecdotic, aluziv, polemic. Noi am descifrat doar săgeţile pe adresa unor domni şi literaţi iluştri, cum ar fi Liiceanu (*„filosof perfect adaptat la economia de piaţă“),* Paul Goma (*„E nebun. L-a făcut de două parale chiar şi pe Lăptaru“* (a se citi Virgil Untaru, alias Ierunca), Petru Popescu, Tacou, Virgil Haiducu (Tănase?). Nu ne-am dumirit însă cine este personajul Hainăroşie şi cuplul Rotaru, aflat în vizită la Paris şi poposit pe terasa Cluny.

Frapantă ni se pare scena de sex oral (iar?) oficiată de lacoma Zoe Rotaru în beneficiul numitului Hainăroşie. Îşi au rolul lor de figuranţi ritualici Maryse şi căţeaua Valérie, complicatul şi independentul motan siamez al autorului, dar şi Pastenague, (anagramarea numelui ortografiat Tsepeneag), heteronim bilingv, avatar al jucătorului de şah. După autor şi după Fuhrmann, ei sunt cei mai expuşi unor viziuni onirice prin supralicitare hiperrealistă (p. 48). Nu întâmplător apar pe nepusă masă controlorii de autobuz ce se leagă mai ales de străini. Dând apă la moară puseurilor naţionaliste ce plutesc în aer, dar şi digresiunii autorului, martor la aceste scene, despre confuzia premeditată între români şi ţigani, o sinecdocă tot mai răspândită la Paris. Flash-uri cu români şi România stau mărturie despre adevăratele sentimente ale omului, nu numai ale psihosociologului Ţepeneag (p. 23).

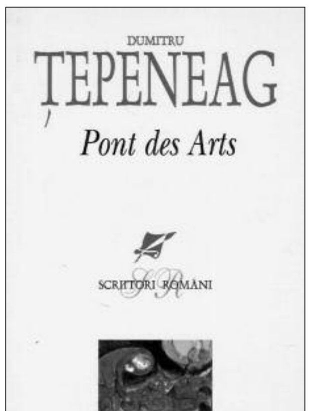
“Pont des Arts” este cartea unui narator-strateg, jucător de simultane constructiv-deconstructive, moralizator îndurerat şi cinic, consilier ce n-are nimic sfânt, maestru al registrului parodic şi al reţetelor ludice. Tehnicile sunt cunoscute încă de la păţania lui Cervantes cu volumul doi al celebrului său roman. Recontextualizarea lor într-un roman de succes, gen tot mai precar din cauza scrisului electronic pe Internet, nu e lucru uşor. Autorul profesionist ştie asta cel mai bine şi introduce în plin colportaj un roman plesnind de realitate şi actualitate tangibilă. Cel trăit şi scris de doctorul Gachet în războiul din Kossovo. Citatele senzaţionale din Sacrifice de Marie, o bolgie a haosului stihinic, în care viaţa şi-a pierdut orice valoare sub dictatul violului, traficului, extremei violenţe, au funcţie de rapel la algoritmul romanului de bază, fiind totodată şi un altfel de eşantion de scriitură, dar şi de lectură. Pe sărite, înapoi sau înainte.

Bine supravegheat d.p.d.v. tehnic, *“Pont des Arts”* cucereşte şi datorită bunului dialoghist care este D. Ţepeneag. Un narator ce exploatează prezentul verbelor şi ştie să instaureze firesc, netraumatic, saltul în neverosimil, am zice într-un imaginar fantastic (pe urmele lui Mircea Eliade). Omniprezentă este relaţia între autor şi personaje, ca de pildă cea epistolară, prin care Ana îşi supraveghează autorul, măgulindu-l ca bărbat şi completându-i informaţiile despre ea şi celelalte personaje prin scene trăite la persoana întâi, cum ar fi experienţa dezastruoasă cu Edgar sau aventura exaltantă alături de Virgil Haiducu la Hotel Europa din Florenţa. Unde nu putea lipsi, bineînţeles, personajul în căruţul de handicapat: *„graţie romanului d-stră mi-am dat seama că aveam de-a face cu Gică“*. Cu care se va însoţi într-o idilă, dar şi în moravuri de tip mafiot.

“Pont des Arts” va fi locul epilogului: aici vor fi convocate aproape toate personajele romanului ca şi cum s-ar filma sau s-ar viziona reconstituirea scenelor într-un prezent continuu. Ca într-un ritual. Miniatura lui Fra Angelico este predată şi preluată, deşi într-o copie executată sub ameninţare de pictorul Vasile. Micuţa comunistă Myoko avea de fapt misiunea să pună mâna pe comoara de la Luvru, spre a merge la sigur în şantajul pus la cale în contra autorităţilor franceze. Restituirea ar fi avut loc numai dacă replica podului Pont des Arts nu s-ar fi pus în operă în Kyoto, oraşul sacru. Însuşi autorul, teleportându-se pe Pont des Arts, îşi face un bilanţ de capăt de pod: *„(...) în legătură cu vârsta, în legătură cu situaţia mea de scriitor fără cititori şi, orice s-ar zice, cam nebăgat în seamă, uitat pe un pod între două ţări, între două limbi, nici în car nici în căruţă... Nici în ţara mea, nici în exil... Nici scriitor oniric, nici scriitor realist... Pe pod...“*

Apar, rând pe rând sau simultan, Pastenague, Maryse cu Valérie, Vânătorul bavarez. Gigi Kent îşi dă seama de făcătură, de faptul că ceea ce primise era o copie. Răcneşte în celular. Mitingiştii japonezi anti-Chiriac huiduie. Marianne se face ecoul unei proaspete ştiri de presă. Perversa psihanalistă a fost violată şi ucisă de pensionarii propriului club-creşă. Răzbunarea autorului? Fuhrmann are un atac de cord. Ana cheamă Salvarea. Nimic nou pe Pont des Arts. Învierea se amână şi de data asta.

„ Pont des Arts” cuprinde şi dezbateri politice, filosofice, religioase; nu lipsesc, evident, ingredientele naraţiunii poliţiste, fiind totodată şi un roman cu cheie.







cronici

Daniela Fulga

Aventura, dragostea și formarea identității postmoderne continuă cu romanul *Agentul de vânzări*, de Alexandru Uiuiu

Incitant şi plin de aventuri, suspans, dragoste fidelă relativizată uneori în numele libertăţii de bărbatul grav şi frivol, pragmatic şi misterios-imaginativ care gustă curajos din toate ale vieţii, romanul scriitorului bistriţean are vocaţia câştigului : cu Agentul de vânzări, Alexandru Uiuiu continuă în serpentine estetice înalte aventura postmodernă în spaţiul literaturii contemporane.



Aşa cum ne-a obişnuit prin celelalte romane, Alexandru Uiuiu este un prozator care lasă la vedere în carte o dominantă estetică fermă. Într-o manieră personală care îi amprentează scrierile, tehnica-Uiuiu infuzează cartea cu aspecte care îmbogăţesc dominanta, lăsând-o totuşi intactă. În cărţile lui, scriitorul foloseşte strategii ingenioase care ţin fie de compoziţie (în *Iustin*, 2017), fie de varii modele de lumi textuale susţinute prin tipuri diferite de discurs (în *Ţara ascunsă*, 2018). Pecetea inconfundabilă a scriitorului de la Bistriţa este dată de preeminenţa dominantei care tolerează însă neaşteptate juxtapuneri, suprapuneri sau intersectări estetice. Această scriitură suprapusă aşază prozele romancierului bistriţean în paradigma deschisă a postmodernităţii în care drumurile înainte şi înapoi prin multiple forme culturale sunt permise şi acceptate.

In *Agentul de vânzări* (2019, Grinta), Alexandru Uiuiu oferă ca dominantă un roman de aventuri, dragoste şi de formare identitară. Discursul epic este atribuit – cartea este viaţa unui agent de vânzări pe nume Adam Raj Terron Alvares, povestită de el însuşi. Aspectul modernist-realist şi psihologizant (prin problema autenticităţii impusă de subiectivitate) este dominanta estetică pe care romancierul o lasă la vedere.

Originalitatea romanului este însă în altă parte. Tehnica–Uiuiu împinge romanul spre complicaţiile unui text suprapus prin ruperea coordonatei moderniste în cel puţin trei puncte: natura hibridă, contradictorie şi picarescă a eroului, ontologia denivelată a lumii textului, discursul epic propriu-zis în care greşeala omniscienţei purtată gramatical de persoana întâi trimite, în cerc, la primele două. Linia de forţă a ultimului roman al scriitorului de la Bistriţa constă în această eterogenitate deliberată la toate nivelele textului: personajul picaresc cu excentricităţi identitare, dar şi cu melancolia rădăcinilor etnice, spirituale şi morale; ruperea mimesisului şi apariţia reprezentărilor în cheie fantastică, absurdă, grotescă sau pur şi simplu carnavalescă, dar păstrarea terenului ferm al toposului casei dezirabile; discursul subiectiv care are tendinţa autorităţii omnisciente, denotaţia fermă dar şi splendoarea metaforei.

Eroul are un nume complicat şi exotic ce defineşte o identitate problematică. Format într-o familie de îmblânzitori de fiare, Adam este o personalitate în care se regăsesc rafinate trăsăturile strămoşilor săi portughezi. Dacă aceştia au fost rebeli, curajoşi îmblânzitori de tigri şi elefanţi, Adam va deveni agilul agent de vânzări de substanţe discrete precum timpul şi, la limită, un rece îmblânzitor de oameni. Meseriile de risc îl plasează pe erou într-o zonă socială de nişă care îi permite să-şi dezvolte prudent şi ingenios firele multiple ale unei personalităţi neobişnuite. Scriitorul imaginează un personaj care este predestinat aventurilor de tot felul, un soi de picaro prin care este susţinut romanul de aventuri, dominanta cea mai atrăgătoare a romanului. Cosmopolit şi imprevizibil, picaroul are curajul de a provoca sau suporta stoic bătăi corp la corp cu interlopii pentru apărarea şi eliberarea iubitei, bucuria hedonistă de a experimenta legături amoroase cu femei frumoase care-i sporesc stima de sine, ideea ciudată de a vinde oamenilor timp prin exploatarea depozitului sufletesc, exerciţiul de a intra în minţile oamenilor imaginând propriile gânduri, curiozitatea neobosită de a explora spaţii noi, nesecata energie de a vedea oportunităţile în scopul profitului până la limita bunului simţ, dar şi întoarcerea spre sine şi reflecţiile despre identitate, timp, credinţă, iubire şi moarte. Romancierul plusează şi îl pune pe erou să-şi scrie aventurile vieţii într-o carte transformând şmecheria vânzării de timp în act cultural. Strategia manuscrisului nu are însă miza declarat-psihologică a modernilor (autocunoaştere sau clarificarea marilor întrebări). Agentul picaresc scrie pentru a-şi vinde manuscrisul pe internet, deci pentru bani. **Scriitorul postmodern calcă râzând peste sufletul chinuit al omului, viaţa trăită devine ficţiune vandabilă aducătoare de profit.** Prin acest personaj proteic, romancierul bistriţean întâlneşte confraţii din proza americană şi europeană, amplu discutaţi de Brian McHale în *Ficţiunea postmodernistă* (2004, Polirom). Întocmai ca Agentul lui Uiuiu, picaroul postmodern din varii romane contemporane „urmăreşte nu numai avansarea pe scara socială şi economică, ci şi răspunsuri la întrebări absolute." (Brian McHale, p.266). Deşi profitor şi pragmatic, un gigolo cultural simpatic, Adam Alvares are în diverse locuri ale povestirii, dar mai ales în capitolul XX, reflecţii tulburătoare despre condiţia umană - pagini de o extraordinară frumuseţe, discursul este speculativ-poetic în registru grav, sapienţial. După o viaţă aventuroasă la limită, personjul îşi asumă aici „a doua naştere fără părinţi"- o declarată identitate etnică, religioasă şi morală („Sunt român şi creştin"spune luminat Agentul pe ultima pagină a manuscrisului său). Dominata modernistă a romanului de aventuri şi formare rămâne astfel validă.

Aceasta este însă problematizată şi prin atacarea reprezentării realiste, eroul experimentează situaţii fantastice, groteşti sau absurde fără nicio legătură evidentă cu poveştile de bază, dar care deschid în evantai sensurile cărţii fără să distrugă realismul bazal. În maniera-Uiuiu, realismul aventurilor, iubirii şi dorinţei de stabilitate identitară licăreşte necontenit printre lumile neverosimile care apar neaşteptat în ontologia denivelată a romanului. Bruiajul reprezentării mimetice are în principal rolul de a semnala că realitatea este în fond mai mult decât o convenţională înlănţuire epică. Realitatea este un neliniştitor corpus de întâmplări surprinzătoare (vezi discuţia în Matei Călinescu, *Cinci feţe ale modernităţii*, 2004, Polirom, pp 290- 298 şi *passim*). Adiţionate realismului, fantasticul, grotescul, absurdul, oniricul sunt modalităţi prin care Uiuiu configurează o viziune cu totul nouă, un „nihilism epistemologic" (*idem*. p.293) sau „imposibilităţile existenţiale" ale omului postmodern (Fokema în M. Călinescu, *op. cit.*, p. 295 -296) sau permanenta „îndoială ontologică" (Brian McHale, *op. cit.* p. 198). Agentul şi, odată cu el, cititorii lui încearcă „un sentiment profund de incertitudine radicală, insurmontabilă" (Matei Călinescu, *ibidem*). Inserate calm în textura realistă de bază, lumile neverosimile în care pătrunde eroul tulbură omogenitatea clasică a romanului de aventuri şi dragoste: Agentul deschide Magazinul zero în care se vinde marfă precum inspiraţia sau cuvinte rare sau iubirea, iar cumpărătorii nu plătesc nimic, dar cerşesc produsul dorit; apare o afacere cu... moartea (SRL); detalii aleatorii sporesc denivelarea geografiei semantice a romanului: într-o plimbare liniştită în spaţiul muntos al unui oraş elveţian, Adam observă o femeie blondă la volanul unei decapotabile roşii care fluieră precum un arbitru de fotbal când virează în curbe- imaginea este pregnantă şi îşi poate găsi pertinenţa realistă numai prin interpretare. Grotesc şi inexplicabil este prezentată serbarea zilei de naştere a Agentului – un iepure viu primit în dar trebuie sacrificat. Oniricul curat este păstrat pentru povestea în care eroul îl visează pe Dumnezeu. Realismul bruiat astfel lasă la vedere o realitate deconcertantă, proteică în care planurile real şi fantastic se pot intersecta şi suprapune. Într-o lume hibridă, individul are salvarea doar în acceptarea senină a mixajului ontologic şi convertirea lui pragmatică. În plus, traumele sunt înlăturate prin acceptarea propriei ficţionalizări, vânzarea poveştii vieţii pe internet fără remuşcările pierderii identităţii şi integrităţii sufleteşti- exact gestul pe care Agentul îl face. Uneori, ontologia hibridă a textului prezintă „reziduurile carnavaleşti" ale unei realităţi hilare (vezi discuţia în Brian McHale, *op. cit*, p. 265–271 şi *passim*). Eterogenitatea lumii de carnaval sporeşte sentimentul de incertitudine, instabilitate, imprevizibil. Tratate însă în mod egal şi relaxat, „pe picior de egalitate" (Matei Călinescu, *op. cit.* p.292) cu celelate nivele ale geografiei textuale (realism, fantastic, grotesc, absurd, oniric), reminiscenţele carnavaleşti care împânzesc lumea suspendă o dată în plus dramatismul angoaselor. Întâlnim situaţii ale lumii întoarse pe dos din imaginarul hilar al carnavalului (toate exemplele au suportul teoretic în Brian McHale, *op. cit.* 265 – 271): spectacolele itinerante pe care le dă familia micului Adam, atmosfera de circ în care copilul „ împarte zâmbete aşteptând daruri" (*Agentul...*, p.18); toposul petrecerii prezent în roman în scena în care Agentul participă la o agapă în care sunt adunate cele mai frumoase fete din lume - naivitatea şi simplitatea ca revers al imaginilor de zeiţe de pe podum; felaţia într-un WC de hotel ca replică pe dos a scenei de iubire, prin preeminenţa sexualităţii; lumea interlopă gregară şi animaloidă- clanul Betoanelor, personaje precum Cap de Porc sau Caius Beton exemplifică dezordinea morală, socială şi sufletească; supranaturalul sau paranormalul prin prezenţa lumii castelului-închisoare în care este sechestrată iubita; imaginea grotescă a viermişorilor care inundă chipul frumos al miresei. Gregarul, lumea joasă a simţurilor, antisocialul subversiv sunt imagini prin care Uiuiu atinge cote înalte ale reprezentării unei lumi întoarse de la sensurile fireşti, dar nedramatizată. **În lumea postmodernă a tuturor posibilităţilor zâmbetul survolează inimile îndurerate ale realităţii omogene şi liniştitoare pierdute pentru totdeauna.**

Toate acestea sunt învelite într-un discurs subiectivizat atribuit personajului care-şi spune povestea vieţii. Nefiind scriitor profesionist, Adam Alvares greşeşte prin...omniscienţă. Protagonistul are un discurs limpede, cu o frazare curată, virilă prin siguranţa cu care povesteşte întâmplările trăite , astfel încât impresia este de relatare denotativă, obiectivă, autoritară şi monologică, întocmai ca în romanul modernist realist. Doar persoana întâi taie (strict gramatical însă) în omniscienţa ciudată cu care Adam ne livrează povestea lui de viaţă. Pentru o scriere modernistă un defect discursiv, mixajul subiectiv-obiectiv adânceşte neomogenitatea îndrăzneaţă a romanului: agentul devenit autor nu este un scriitor profesionist, dar are o educaţie cosmopolită, cu deschideri spre fotografie şi artă, de fapt spre toate ale vieţii, ştie puţin sau mult din varii domenii, este un fel de gigolo cultural, iar învălmăşeala educaţională este stabilizată doar de ideea de profit. Viaţa lui povestită frumos şi convingător pare mai degrabă orientată spre piaţă decât spre un suflet tulburat, de aceea sinceritatea sau autenticitatea pot fi puse uşor sub semnul întrebării, miza psihologică diminuându-şi relevanţa. Discursul subiectivizat al romanului are o mare libertate de trecere a frontierelor stilistice, un fel de denivelare stilistică pe care am observat-o, în alţi parametri, şi în universul textului, în diegeză. Apare frazarea denotativă, asprimea limbajului marginal-argotic, dar şi evantaiul conotaţiilor susţinute de metafore puternice. Mai ales în capitolul XX întâlnim pagini de o mare forţă sugestivă prin pregnanţa metaforelor despre condiţia umană şi acceptarea greşelii, despre puterea schimbării în bine şi unicitatea fragilă a unei vieţi posibile trăite frumos. Intuiţia scriitorului bistriţean funcţionează impecabil: dominanta estetică realist-modernistă rămâne intactă, sensurile grave ale unei vieţi zbuciumate şi permanenta dorinţă de aşezare a eroului licăresc, raze luminoase ale sufletului.

O poetică a neomogenităţii acceptate (identitar, ontologic şi stilistic) propune această carte: sensurile nobile ale lumii nu încetează să ardă alături de zâmbetul picaresc ce atenuează durerile neaşezării şi neliniştii omeneşti. Incitant şi plin de aventuri, suspans, dragoste fidelă relativizată uneori în numele libertăţii de bărbatul grav şi frivol, pragmatic şi misterios-imaginativ care gustă curajos din toate ale vieţii, romanul scriitorului bistriţean are vocaţia câştigului : cu *Agentul de vânzări*, Alexandru Uiuiu continuă în serpentine estetice înalte aventura postmodernă în spaţiul literaturii contemporane.

Florin Dochia



Nimfele din Milton Keynes

Lola, personajul pe care-l joacă, de această dată, Erika Bloj pare a aparţine aceleiaşi familii (re)cunoscute din cartea anterioară, *Roşu shiraz*, locuind o depresie abisală (sic!) a cărei tensiune se acordă de minune cu mărturisirea făcută cândva: „Îmi plac ploaia, vinul roşu şi tot misterul din expresia what if... În mine e multă gălăgie.” De aceea, aici, suntem avertizaţi de la început că „hrănesc o pasăre plictisită de zbor” „în jalea limpede şi rece a unui izvor” şi „neclintirea stranie a unei picturi”. Neliniştea care traversează trăirile poetice ale personajului, căutarea continuă a unui sine aflat mereu şi mereu deteritorializat, alienat şi alienant, sunt mărci ale unei arhitecturi ce ţine de o modernitate din specia poeziei beatnicilor (încântător poemul *blues de lună jilavă*!) puternic revitalizată prin aplicarea unui tratament infrarealist („un desmedido océano de vacío”, zicea Roberto Bolaño; „doar noi mai plutim în marele gol / exilaţi într-o gură de viaţă” şi „rupe-mă în bucăţi mici / urlam când golul dintre noi părea imens / nu-mi place imensitatea / e rece”, zice Erika Bloj). Poeta a debutat matur, sigură pe ea, şi continuă din ce în ce mai susţinut în imagini complexe, de mare bogăţie sugestivă, sub imperiul încărcăturii oximoronice a unei existenţe minate de absurd şi ameninţate de haos, existenţă pe care ea o priveşte şi o analizează cu o înspăimântătoare luciditate. *No mercy* pare a fi motoul abordării realităţii interioare şi exterioare, amintind şi de versurile unei autoare (Mina Harker) chiar din Milton Keynes, urbea în care îşi are acum reşedinţa fata din Reghin: „Is there poetry in the parking lot? / In the grid like lines of Milton Keynes? / Behind the scenes the dead wind rustles and shakes water's sea-ward dreams / Is there poetry amid the reeking refuse and overflowing bins?” Poate şi de aceea putem citi în paginile cărţii „ziua aceasta e ca un rest de ambalaj uzat / aruncat pe strada pustie a oraşului / aşteptând un vânt puternic / sau măcar nişte gunoieri sârguincioşi / nu are loc în albumul cu amintiri / e unsuroasă / lipicioasă / murdară”. Spaţiul în care ştim /ni se spune/ că îşi (pe)trece viaţa cotidiană Erika Bloj, împreună cu spaţiul firesc imaginat (binevenite sunt referinţele livreşti!), augmentează consistent autoanaliza şi îmbogăţeşte imagistic construcţia textului, uimind şi prin surprinzătoarele şi semnificativele asocieri, hrănindu-se din beneficiul unei înţelegeri profunde şi superioare a emoţiei (datorată studiilor de psihologie). Poeme precum *stockholm* („e frig în sindromul acesta / literele sculptează pe gâtul lung al singurătăţii”), *borderline* („îmi privesc carnea în oglindă / rănile mângâierilor s-au vindecat / e o sete cum cea a pământului / cum nu mai plouă de luni de zile / cum drumul îşi deschide buzele crăpate / cum pielea se strânge pe carnea obosită / privesc prin mine ca prin transparenţa / unei iluzii”) ori *asperger* („locuiesc într-un sindrom de izolare atroce / eu în mine ca un el în ea / doar că lumea e un perete rece”) pot sta oricând în primplanul oricărei analize axiologice de stil eliberat de constrângeri, detaşat, căruia abundenţa de peisaje interioare, senzaţii şi ritmuri tainice îi măreşte forţa de impact asupra oricărui cititor pretenţios, ponderea emoţiei profunde şi inevitabile fiind adesea memorabilă. Desigur, este greu, uneori, să accepţi că „sunt un substitut al durerii”, „dimineaţa e o cămaşă de forţă” ori „îmi trag anii după mine / ca pe un cadavru legat de glezne”, dar metaforele sunt adevăruri pe care Erika Bloj nu se sfiieşte să le afirme deschis, confirmând trăiri în care ne regăsim cu toţii, atunci când singurătatea ne cotropeşte şi este atât de diferită de o visată însingurare. Feminitatea debordantă care se desprinde din fiecare rând capătă valori emoţionale generale, poezia ei transcende diferenţa de sex care la alţii grevează de multe ori nu doar creaţia, ci şi judecata critică aplicată ei. Surprinde absenţa (aparentă a) măsurilor de protecţie a sinelui, dezvăluirea tuturor secretelor pe care alţii le-ar ascunde sub ambiguităţi derutante.

Deloc ambiguă este şi locuirea copilului din sine, pe care Erika Bloj în evocă nu din perspectiva unui „paradis pierdut”, a unei „vârste de aur”, ci a unei memorii încărcate de tristeţe, de neîmplinire a visului. Poemul *iubirea în zecimale* este un foarte bun exemplu pentru recursul semnificativ la flashback: „pe strada puşkin se vindea ultimul pian care / mai avea muzică în clape / mama alunga păsările să nu-şi facă locaş / pe ultima clapă ce sângera tot mai fals / le alunga în cimitirul alăturat / unde copii fiind ne jucam de-a cine mimează mai bine viaţa / erau umbre cu noi / şi temerile ne creşteau pe piele ca nişte negi / mamele ne strigau pentru bucata de carne duminicală / o descompunere zemoasă pe farfuria albă / cimitirul nu chema pe nimeni la masă / nu mai era carne pe oase / ciorile croncăneau ultimele zâmbete / cum piatra de mormânt ultimul vers / «muzica vieţii cântă pe notele tale» / şi-un chip frumos cu dinţii albi zâmbea din fotografie / probabil iubirea cuiva / lângă mormânt un om / îşi aranja lacrimile în buzunare / ca pe nişte pietre preţioase / ştii, copile / iubirea e un rest din zecimale / întreg fiind te vinzi tot pe iubire / mama striga / s-a vândut pianul / s-a vândut pianul / azi avem carne gustoasă la masă / ..... / tata plângea / ..... / iar eu... adunam dintre zecimale / clapa ce-mi mai cânta ultima oară / für elise”. Tristeţi tot vin din trecut, poeta se/ne lasă pradă nostalgiilor, cum găsim în *conversaţii leneşe* (în fiecare zi oglinda se uită la mine / eu închid ochii şi văd un copil / oglinda începe să fluiere / eu mă gândesc la tata / oglinda râde în hohote / şi mama râdea / mama a murit râzând / oglinda uită cine sunt / o îmbrăţişez pe bunica şi îi spun / sunt cea care te iubeşte / [...]), *rabbit hole 3* (singurătatea / un alter ego cu care mă culc în acelaşi pat / împart acelaşi zâmbet / iubesc aceeaşi carne ruptă / din respiraţia ta / şi un neon neobişnuit de pervers / ce îmi intră pe fereastra goală / ca o lună ce a uitat să minuneze / şi se prostituează la margine de oraş /]...] / un neon pâlpâie trist un vers de Esenin / pe strada pustie / limacşi rătăciţi şi nimeni / nimeni / nu mă vrea atât vie / cum un basm din copilărie / cântă în vena mea), *anestezie* (cum ar fi să fiu puşkin pentru o zi / şi să nu încapă în mine cuvintele / să fie încremenirea mea / să scriu aşa / poezie / orhideea să se ofilească încet / ca o pasăre obosită de alb / ce-şi ucide zborul de petale iarna / bradul să cadă în globuri colorate / pe zâmbetele unui copil sărac / sunt sute de bucurii încremenite / ca nişte morţi mici aruncate) şi această încântătoare emoţie îmbăgăţită şi muzical: „e doar o altă zi desenată pe luciul oglinzii / ca un abur de pâine scoasă din cuptor / o foame pentru fiecare // e doar o altă zi pe genunchiul vieţii / rugăciune mamă / rugăciune tată / singurătate în cerul făină / singurătate în camera goală / doar o fotografie îngălbenită mai zâmbeşte / tu, mamă / tu, tată // e doar o altă zi în care mă prăbuşesc / într-un pământ negru, câinesc // nici lacrima nu mai are ochi să plângă / genunchiul julit al copilului mut // e doar o altă zi / ca o pâine de lut”.

Dincolo de orice, poezia Erikăi Bloj este poezie de dragoste pentru că poezia ei este dragoste: un Weltan-schauung reconfortant, de altfel, chiar dacă nu neapărat comod, ba din contră.



Dincolo de orice, poezia Erikăi Bloj este poezie de dragoste pentru că poezia ei este dragoste: un Weltanschauung reconfortant, de altfel, chiar dacă nu neapărat comod, ba din contră. Universul întreg este dragoste pătimaşă şi suferinţă pe măsură, chemare neostoită la mai multă intensitate, la forţare a limitelor; ea crede că „poezia se scrie din laptele păpădiei”, „poezia e un foc în care ne aruncăm” şi mărturiseşte: „rup din mine poezia ca pe un os fracturat”. Poate că nu e deloc de mirare că aici, la Milton Keynes, poeta a găsit nu acea Acasă căutată veşnic de fiecare dintre noi, ci o Cetate care să găzduiască o vreme nimfele refugiate din vâltoarea lumii, lăsându-se prinse în mrejele Creaţiei şi ale dăruirii spirituale, în beneficul unei certitudini a eternităţii poeziei.

Teatrul zilelor noastre

Se-ntâmplă la ”Davila”

De nişte ani, în Brumar. Un festival argeşean al teatrului de studio şi de forme noi. Se joacă, succesiv, pe ambele scene. Timp de zece zile, în această toamnă. Se-adună oameni din ţară, de-afară care lucrează-n domeniu. Unii, celebri deja. Alţii, vrând a le călca pe urme acestora. Promiţători şi dânşii arătându-se cert. Ocazie pentru localnici să se delecteze cu nişte spectacole demne de văzut. Măcar unele dintre ele, cu siguranţă. La fel şi cei mici, căci nu-s uitaţi nici ei...

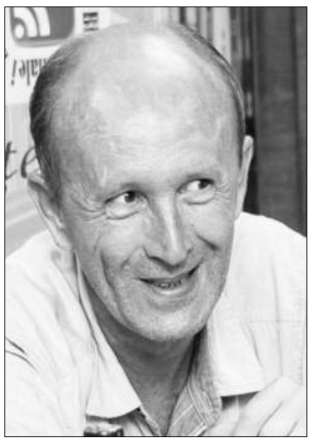
Toamna asta, fură nouăsprezece reprezentaţii pentru adulţi. Susţinute de artişti din Armenia, Ucraina, Moldova, Bulgaria. Apoi, din Arad, Bucureşti, Brăila, Constanţa, Galaţi, Iaşi, Piatra Neamţ, Sfântu Gheorghe, Piteşti. Regizori ca Şerban, Berceanu, Mazilu, Hausvater, Afrim, Bocsardi, Juncu, (ca să numesc doar câţiva) ne-au arătat cam ce pot. Cum gândesc o montare, dac-o reuşesc. Dacă transmit printr-însa ceva. Şi merg la inima publicului, până la urmă. Că doar ăsta-i rostu` străduniei lor, în esenţă...

Desigur, nimic din toate-acestea nu s-ar împlini de n-ar fi actorii. Mihăiţă, Morgenstern, Piersic junior. Bovnoczki, Mandache, Ungureanu, Chirilă şi ceilalţi, în cazu` de faţă. Neprecupeţind vreun efort în a-nfăţişa cât mai expresiv şi convingător personaje de ieri, de azi, de la noi, de la alţii. În a-şi etala, firesc, virtuţile-n domeniu. Şi a ne face să credem încă în arta aceasta şi-n profunzimile ei. Li se alătură, justificat, scenografii. Sau creatorii luminilor strălucitoare. Ingenioşi, unii, neîndoielnic. Contribuind, la reuşite, din plin...

Bucureştenii şi-au adjudecat, la premii, majoritatea. ”Unteatru” şi ”Excelsior”, în capu` listei, întemeiat. Adică ”Pescăruşul” şi ”Familia Addams”. Iar ca să n-o lungesc, să nu plictisesc, mai menţionez un colocviu util cu Purcărete şi o lansare de carte interesantă a Doinei Papp. Membru în juriu, alături de Boroghină, Morariu, Patlanjoglu. I-am reîntâlnit cu plăcere pe Mircea M. Ionescu şi Doru Mareş. Specialişti în materie, incontestabil. Socotind, în final, că fu prilej de cultură destoinic. L-am semnalat meritat, gândind adecvat la următoarea ediţie. Cu dorinţe sporite neapărat...

ADRIAN SIMEANU

Daniel Marian



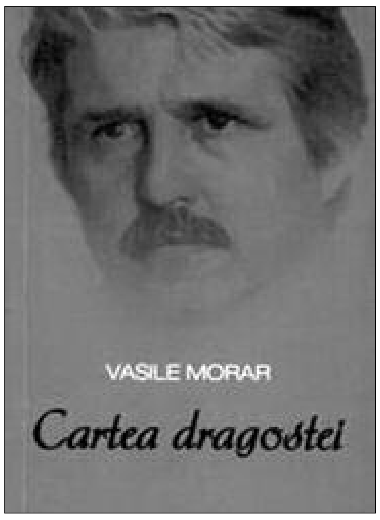
Altfel de etimologie pentru el şi ea

(Vasile Morar – „Cartea dragostei”, Ed. Eurotip, 2018)

De oriunde ar fi din timp şi din lume, femeia iubită trebuie luată, nu mai trebuie lăsată să aştepte sau să umble brambura, după care nu mai trebuie să-i fie dat drumul. Acesta este rostul până şi destinul femeii iubite, de a fi luată şi ţinută fierbinte. Doar lui Dumnezeu I s-au mai adus atâtea elogii câte femeii iubite, e de altfel de înţeles pentru că fiecare bărbat îşi caută, îşi doreşte coasta smulsă de Dumnezeu ca pe o recuperare a întregului facerii sale dumnezeieşti.

Vasile Morar este îndrăgostitul de serviciu, incorigibil şi incalculabil, el scrie „Cartea dragostei” precum o carte a creaţiei, îşi caută împlinirea tocmai pornind de la faptul biblic: „Coastele îmi stau de veghe iar/ fără de teamă/ fără de ruşine/ din una să se smulgă iar şi iar/ femeia/ şi să vină către mine// Şi nici nu ştiu ce-o să-mi fie ea/ şi mă întreb mereu de-o veşnicie/ soră sau fiică/ o străină poate// Nu aş putea pe ea s-o am soţie?// Alte-ntrebări/ eu/ Doamne/ nu mai am// Coasta-i aici mai albă ca de var// Femeia va sosi în zori de zi/ din coasta mea ca să se smulgă iar”” (*Întrebare*).

Merge mai departe poetul, de la prelungirea lipsă a trupului său şi a sufletului său de asemenea, la cea mai profundă idolatrizare, într-un matur ludic-laic, care se dovedeşte a fi formidabil poem de dragoste, de altfel cred că stâlpul acestei cărţi: „Te-ntreb/ ce cauţi în sângele meu/ femeie/ în carnea mea/ în mine/ în oase/ respiraţia mi se umple de tine/ de gleznele tale frumoase// De genunchii tăi/ rotunzi ca un măr/ despicat cu paloşul de sare/ de şolduri/ Doamne/ cum ai reuşit/ să-mi faci o bucurie-atât de mare// Şi pe deasupra gurii mele sânii/ legănători/ legănători şi grei/ când îi aşez în podul/ palmei mele// Icoană/ fără margini/ ce treci printre femei” (*Icoană fără margini*).



Din dorinţă se ajunge la dizolvare, poetul ca om mai e şi nu mai e, se cam duce de se pierde în marama aceasta de parcă femeii şi nu lui i-ar lipsi un element care s-o întregească şi el e pară şi foc să se facă luntre şi punte pentru trupul şi sufletul femeii...: „Năprasnică/ a venit dragostea la mine/ acum/ toate ale mele-s tulburate/ şi mâinile întinse înspre tine/ ca două râuri/ care curg pe spate// Şi sângele/ s-a tulburat şi curge/ să îţi atingă gleznele măcar/ şi de la oase mai încolo/ iată/ cum leagănă lungi ramuri/ ca de var// Din mine/ ies acvilele şi zboară/ sub cer/ cu ochii roată pe pământ/ te caută/ iubita mea ascunsă/ şi nu mai ştiu/ să cânt/ şi/ cum/ să cânt// Alting o floare/ tu eşti/ ating sălcii/ azi-noapte l-am atins pe Dumnezeu/ şi mâna am simţit-o cum/ se-aprinde/ şi ard ţinând în pumni/ sufletul tău” (*Cum să cânt*).

Ce s-ar face Vasile Morar fără femeia iubită, mi-e greu să mă gândesc, parcă-l văd cum zburlindu-şi mustaţa ar râde sănătos: ’mă, tu numa’ că nu glumeşti’. E gata stabilit cu Vasile Morar şi el e gata lipit de acea femeie, de unica femeie, pentru că altfel nu se poate: „Toată noaptea te-am căutat/ iubito/ cu un felinar// I-am ars tot gazul// Când am găsit lumina dimineaţa/ îmi era veşted şi uscat obrazul// A doua noapte/ am dat chibrit din nou/ oraşele le-am răscolit cu pasul/ şi n-a fost bar în care să nu-ntreb/ mi-era mai veşted şi mai uscat obrazul// Dar nopţile rostogoleau pe rând/ peste oraşe şi printre sulfine// Într-un târziu mi-am amintit/ iubito/ că te-ascunsesem/ nu de mult/ în mine” (*Şi se făcu lumină*).

Dincolo de imaginaţie, despre care ştiu bine că e lungă şi lată, există simţirea profundă care la Vasile Morar se traduce la orice respiraţie prin cuvânt în suflu poetic.

Aşadar: Uşor (sau mult?) post-apocaliptic, dar manierat spre romantic, Ion Toma Ionescu este un vizionar care adună cioburi folositoare dintr-o lume care se considera cândva perfectă, pe când încă nu se maturizase destul pentru autodistrugere. Frumuseţea poeziei ajunge astfel cu mult deasupra reminescenţelor lumeşti de toate anotimpurile însăilate calendaristic undeva la margine de timp.

Simţăminte pământene fecunde în cheie omologată pe Marte

(Ion Toma Ionescu – „al cincilea anotimp”, Ed. Detectiv literar, 2019)

Într-o aritmie a viului, tot mai predispus la afecţiuni cataclismice, nu e de glumit decât cel mult sub aspect poetic, pentru că modelele matematice sună înfiorător. Construcţiile ideatice şi imagistice, fanteziste, devin astfel o alternativă mai puţin sufocantă, transpirând în plan transcedental, un fel de set de taste escape necesare.

Conştient de schimbările climatice interioare şi exterioare, de alienarea firescului în ansamblul său, Ion Toma Ionescu inventariază sistemul periodic al anotimpurilor ca pentru un eventual adio, la care adaugă ce era de adăugat, nevăzutul, insesizabilul şi inevitabilul. Până într-acolo încât Îl găsim pe Dumnezeu cum aprinde focul... **„*vânt e vântul*,”**: „care ne vântură/ în cele patru vânturi/ şi pământ pământul/ ce ne pământură/ în morminturi// apă e apa/ care ne sapă/ şi ne îngroapă/ în groapa de apă/ lângă corabie...// scut fără sabie/ şi arc de curcubeu/ în noaptea lungă/ a lumii gemene/ dumnezeu scapără/ amnarul pe cremene”.

Acesta fiind **„*al cincilea anotimp*,”** din volumul cu acelaşi nume, menit să croiască minţii o cărare ocolitoare desprinsă din marea autostradă spre nicicând şi niciunde (am vrut să zic *iad*, dar e destulă covârşire aici şi fără termenul-esenţă): „e o fractură din marele timp/ câteva secunde/ fecunde/ undeva departe/ într-un univers/ dincolo de viaţă şi moarte// întrevăd incert/ trupul unei femei gravide/ amforă de lut ars/ sordid şi sublim/ între mulţimile vide// un expresionism rece/ calculat/ abandonat/ într-un deşert/ de-un violet intens// în care să mă deşert dens/ ca un poem într-un vers”. O imaginaţie pe culmi a poetului, pe care îl ştiu ingenios, surprinzător şi imprevizibil şi... chiar întotdeauna poet! Niciodată să nu spuneţi niciodată când



poate fi vorba despre ce ar putea să-i mai treacă prin cap, asta să fie de ştiut.

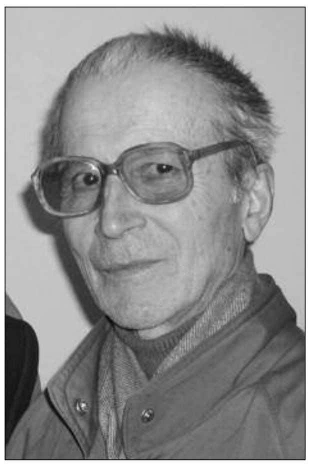
Cu anotimpurile celelalte, clasice, patru la număr parcă erau prin răstimpuri, poetul convieţuieşte încă bine, pentru că echinocţiilor şi solstiţiilor le-a amenajat câte o secţiune aparte în volum. Sunt frumuseţi de memorie care nu trebuie pierdute nicidecum de e să ne mutăm în zona a cincea unde suntem de fapt suntem aproape mutaţi prin evacuare din cele patru dincolo. Vă puteţi convinge de merituozitatea pomenitelor, prin merituozitatea poeziei (câte una pentru fiecare fază spectaculară a fostei lumi): **„*o combinaţie duală*,”**: „de alb-sângeriu/ martie şi-a ales/ culoarea pereche/ potrivind candoarea/ lângă păcatul viu// când am desprins/ în doi timpi sub/ sarafanul nins/ bluza ta roşie/ vălul s-a rupt// şi am dat de ghimpi”; **„*la mare*,”**: „la soare/ pe nisipul plajei/ în frac// sângeri sub semnul vrajei// celebrând/ domnişoare/ cu chipul/ de îngeri/ şi piele/ de drac...”; **„*nu pe pământ,”:*** „are viaţa/ tărâmul fericirii/ dar ca să poţi să rămâi/ cu destinul iubirii/ să-i poţi înţelege/ adevărul/ divin/ guşti mai întâi/ vinul/ şi abia apoi muşti/ mărul/ din/ vin”; **„*am văzut,”:*** „fulgi te tăciune/ ningând/ peste rănile/ prin care/ sângeraseră/ cuiele// cuvinte libere/ exersau/ în rugăciune/ împletituri/ de lână”.

Sarabanda, salsa, tango, vals de pasteluri; şi un pic de rock and roll. Ale unui poet care ştie foarte bine, încât ia simezele pe sus.

Aşadar: Uşor (sau mult?) post-apocaliptic, dar manierat spre romantic, Ion Toma Ionescu este un vizionar care adună cioburi folositoare dintr-o lume care se considera cândva perfectă, pe când încă nu se maturizase destul pentru autodistrugere. Frumuseţea poeziei ajunge astfel cu mult deasupra reminescenţelor lumeşti de toate anotimpurile însăilate calendaristic undeva la margine de timp.

Florian Stanciu

Humorul în proza sudului românesc



O carte sui-generis..., una stabilindu-şi dintru început spaţiul definitoriu, arealul tematic în care se desfăşoară, antologarea unui număr însemnat de scriitori consacraţi, aleşi fără reţineri şi prejudecăţi, unii bine cunoscuţi, alţii mai puţin, căutându-se fiecăruia liniile de portret ce îl definesc, şi toate astea prinse în ţesătura unui stilist elevat pe parcursul lucrării sale: „Humorul în proza sudului românesc" de Iulian Dămăcuş.

Cel dintâi humorist abordat este... Anton Pann, un poet cu simţul humorului, cum îl caracterizează pe dată autorul cărţii pe cel trăitor în spaţiul carpato-dunărean acum mai bine de un veac şi jumătate. Ceea ce au observat de la început... istorici şi critici literari, e substanţa paremiologică din scrierile lui: „Povestea vorbii", „Şezătoarea la ţară", „Poezii deosebite sau cântece de lume", „Fabule şi istorioare", „Culegere de proverburi" etc. El rămâne cap de serie în cadrul literaturii noastre, trezind interes şi preţuire din partea unor mari scriitori de mai târziu precum Mihai Eminescu, Mihail Sadoveanu, Ion Barbu şi alţii.

Profesorul Val Panaitescu (în masiva sa lucrare „Humorul", p. 29) afirmă că Anton Pann nu s-ar încadra în exigenţele a ceea ce Domnia Sa numeşte „marele humor"... şi că are o viziune proprie despre lume, un fel de a resimţi mai mult decât oamenii obişnuiţi poziţia precară a omului ridicol, tragismul de fond al destinului său.

Tudor Vianu arată că Pann nu a fost preocupat de exactitatea transcrierilor, materialul paremiologic folosindu-l în crearea unor texte menite să devină lecţii de îndreptare şi învăţătură şi conchide că Pann poate fi considerat folclorist „dacă ne putem lipsi de rigoarea metodei ştiinţifice" (T.V. - „Scriitori Români", colecţia B.P.T., Ed. Minerva).

I. Portretul şi porecla

Fănuş Neagu... „Îngerul a strigat" (Ed. Cartea Românească, 1970). Vom continua o prezentare a patronimelor din acest roman. Numele sunt elemente tipice, indici de caracter, procedeu folosit şi de Ion Creangă şi de alţi autori, reţeta de obţinere a humorului fiind hiperbolizarea - Costică Gurafoii, la fel ca toţi haiducii, ştia să cânte din frunză (foaie). Ţulea Fălcosul (fălci proeminente) - Alexandru Şuţu, zis buric, probabil burtos, cu buricul proeminent; - Fraţii Alexandru şi Dumitru Căpălău (capete mari şi somnoroase). Într-o altă proză a sa (F.N. „Insomnii de mătase", Ed. Cartea Românească, 1981) descoperim un pomelnic de porecle, peste o sută, ce amintesc de oamenii de prin satele Brăilei; alegem câteva: Bobârnac, Bavarezu, Câcârigu, Filandezu, Giovani, Zbârcu, Lală, Dungu-Dungăliţa etc., etc. Nici luna de pe cer nu scapă umorii autorului, ea fiind „rotundă şi încinsă ca un fund de copil opărit". Descrierea luceafărului aduce elemente de comparaţie pământeşti de evident efect: „luceafărul mare, colţuros şi rece".

Nicolae Filion... „Ciocoii vechi şi noi" sau „Ce naşte din pisică, şoareci mănâncă" (Imprimeria Statului, Bucureşti, 1863). În vremea lui N. Filimon era la modă „fiziologia", care prespunea abordarea caracterelor, personajelor în mod realist, de regulă în manieră caricaturală. Numele scriitorului e legat apoi de balcanismul literar, descrieri bogate ale interioarelor şi exterioarelor ce se vor regăsi mai târziu în pitorescul unor pagini de Emanoil Bucuţa sau Eugen Barbu. Tudor Vianu observa în „Arta scriitorilor români" caracterul nehotărât al „Ciocoilor vechi şi noi", pe jumătate roman, pe jumătate studiu social, dacă nu memoriu documentar. N. Filimon critică fără cruţare tarele de caracter ale ciocoilor, „aceste vulpi cu două picioare care întrec în ipocrizie şi vicleşug pe cele cu paptru picioare din fabulele lui Esop şi La Fontaine. E luat în vizor rolul femeii în mersul destinelor omeneşti, de la cele individuale la cele vizând soarta unor naţii. „Eva a scos pe Adam din rai ca să dea prilej altei femei de a i-l deschide mai pe urmă. O femeie a făcut pe greci să se bată zece ani de-a rândul". Cu humor subtil sunt descrise amoruri zgomotoase, manifestări ce întrec normalul, pentru că „amorezii vulgari mai indiscreţi decât pisicile" îşi acompaniază oftările cu lăutari şi uneori cu bande militare însoţite de tobe şi cu tipsii".

Ştefan Bănulescu... „Cartea Milionarului" (Ed. Eminescu, 1977). Influenţa lui Anton Pann: înţelepciunea pitorescului balcanic schimbat pentru o femeie bizantină, şi un nebănuit simţ al humorului şi înclinaţie spre spirit. Poreclele au valoarea unor coduri care spun esenţialul despre cei care le poartă, oamenii se recunosc mai uşor, numele fiind adoptat prin consens. Vladimir Streinu scria (în „Ion Creangă", E.P.L., Bucureşti, 1971): „Satiricii sunt totdeauna exteriori lumii pe care o satirizează, în timp ce Creangă face parte cu trup şi suflet din comunitatea eroilor săi". Este şi cazul Milionarului..., însă numai până la un punct, pentru că el îşi depăşeşte prin spirit, comunitatea.

Ovidiu Dunăreanu... Iată un literator care ne spune ritos că mediul cel mai prielnic poreclelor este cel rustic. Aici indivizii se cunosc între ei prin metehne. Se spune al lu' Împăratu', al lu' Medicu', al lu' Bubosu'. Aşa sunt recunoscute odraslele sătenilor pentru că tatăl lor ori nu vorbea, ori se credea împărat, ori a fost medic sau avea bube de la vărsat de vânt. Porecla devenea astfel în multe cazuri nume propriu, nume de recunoaştere. Mai mult, există o localitate - Săliştea de Sus - cu carte de telefon unde locuitorii sunt înscrişi după porecle: Vlad Dumitru al lu' Împăratu', Viorica a Mutului, nu ştiu care al lu' Medicu', sau Gheorghe al lu' Dumnezeu (ăsta pentru că tată-său se credea mai mare peste sat).

Ion Roşioru... „Luceafărul de ziuă", povestiri (Ed. Ex. Ponto, Constanţa, 2004). Povestitorul ne asigură că şcoala e un mediu propice pentru humor, aşa se-ntâmplă cu personajul Barbu Aredelagară, dar şi cu alte „specimene" precum Ciombe, fochistul (înnegrit la locul de muncă, om de 45 de ani, cu o concubină de 25), cu Cilopul, secretarul primăriei (având doar un ochi), cu Moş Iancu, proful de latină. Majoritatea locuitorilor din Colarovca au o poreclă. Nouă'ş patru lei şi şapte-ş' cinci de bani - cifre fatidice făcând deliciul întâmplării în care doi eroi, altfel paşnici: capra lui Mehedinţă (Dom Mehe) şi ţapul lui Găzaru, autorul neştiind care este numele adevărat şi care porecla.

Panait Istrati... numit de Romain Rolland un Gorki balcanic. Proza lui Panait Istrati are note predominant tragice, şi totuşi are şi momente în care humorul se manifestă din plin. Astfel când un musafir spune unei femei în vârstă că „femeia bătrână face zeamă bună", aceasta..., jignită, îi aruncă evantaiul în cap şi plânse; se iscă o bătaie între invitaţi. Cea mai bogată în episoade umoristice este povestea lui Stavru. Iată opinia lui Adrian despre însurătoare: soţia poate fi „o neroadă sa poate fi o fătăcioasă. S-ar zice că pe lume nu ar fi nimic mai inteligent decât să feţi la proşti, să umpli lumea de sclavi şi să devii tu însuţi primul sclav al acestei puiţe". Stavru este în opinia unora „un exemplu de ticăloşie, derbedeul" îmbrăcat într-un costum boţit, chiar când era nou. Înfăţişare de ţăran ostenit, cu aer de geambaş, hoţoman, înşelător, trişor, dar şi mai mult unul de om ştrengar, şmecher, poznaş. Interesantă..., de reţinut e povestea lui Ilie (în „Moş Anghel") despre deosebirile dintre oameni şi felul cum o explică: „omul moale" făcut de Dumnezeu la sfârşitul săptămânii când era obosit, şi celălalt om căruia diavolul îi adaugă „o doagă satanică". În „Ciulinii Bărăganului", portretul tatălui este realizat cu dragoste şi humor: „Părinţii nu erau dintre cei ce se lasă duşi la munci grele ca vitele la tăiere, mai ales tata": „un uluit care cânta ca un apucat din fluier până ce leşina de foame".

II. Babe şi mătuşi

Dan Lungu... „Sânt o babă comunistă" (Ed. Polirom, 2011). Această secvenţă a cărţii e una vesele foarte. Dacă englezii îşi au mătuşile lor - „La drum cu mătuşa mea", o carte scrisă de Graham Greene pentru a se amuza - apoi peruvienii - „Mătuşa Iulia" - de M. Vargas Llosa - de ce noi nu le-am avea pe ale noastre?" Revenid la cartea lui Dan Lungu, ea se desfăşoară pe două planuri: copilăria Emiliei în mediul rural, trecutul comunist cu munca la CAP, lipsa banilor, a distracţiilor; şi perioada de după '89. Cu humor, Emilia descrie costumele elegante de pe vremea când „bunica era fată mare", „lupul căţel" şi „bunicuţul băieţel".

Silvia Colfescu... „Istorioare cu mătuşi". O întâlnire după o jumătate de secol a mamei autoarei cu „tante Gia", vânzătoare de zarzavaturi la o tarabă din capitală. Ea... avea un zâmbet „mic" care parcă spunea: „îmi placi, dar nu te apropia prea mult!"

III. Situaţii

Din o seamă de „situaţionişti" cuprinşi în antologie am ales pe Emanoil Bucuţa, cu naraţiunea sa „Fuga lui Şefki". Aici întâlneşti un aparte humor, „un râs mut". Umurli..., adolescentă ca şi verişoara ei Şefki, îl numeşte pe acesta „erete nebun", apelativ care îl urmăreşte prin târgul din Vidin, unde din cauza fugii băiatul e bănuit mereu că a furat câte ceva. Nu puţine sunt secvenţele humoristice în "Fuga...". Astfel, invidia lui Vanci, bulgarul mereu gata de râs şi de glumă groasă, vrea să-i fure peşte lui Şefki şi să prindă una cu el „chitul lui Iona" - glumă sinistră, dar nu departe de starea lui Şefki, care rătăcind prin labirinturile Cetăţii şi ale Ostrovului este un Iona care caută desluşirea sentimentelor sale faţă de Umurli, dar şi condiţia sa şi a turcilor din Vidin, acum târziu când strălucirea Semilinei a rămas doar o amintire. Alte trimiteri cu nuanţe biblice are părintele Antim, faţă de Şefki: „turculeţ al lui Dumnezeu, care dulceaţa sfintei aghezme nu o ai cunoscut şi de aceea nici pajiştile raiului nu ai să le calci; turcule de apă care nu ai vrut să fii pescar de oameni".

Ion Luca Caragiale... poetul. Un titlu care ar putea nedumeri, ne spune Liviu Călin în prefaţa volumului „Fabule, Satire, Parodii" (Ed. Facla, Timişoara, 1952). Şi totuşi, Val Panaitescu (în „Humorul", Polirom, 2003) îl vede pe Caragiale un humorist ceva mai sumbru decât a fost Creangă. Şi alţi exegeţi ai marelui dramaturg au considerat că prima calitate a acestuia este spiritul ironic. Fenomenul parodic se manifestă prin abilitatea de a aduce operele literare pe terenul comicului: parodia-pretext, parodia-omagiu, parodia critică orientată spre contemporani şi având drept creatori pe G. Topârceanu, I.L. Caragiale şi Marin Sorescu. Din multele parodii prezente în carte am ales una: „Iarna", aici humorul constă în două situaţii: a lui Dumnezeu, care se-ncălzeşte la soare, fără cheltuieli, şi aceea a pământenilor, care deşi plătesc lemne şi cărbuni, tot rabdă frigul iernii, deşi se roagă la Tatăl ceresc să oprească crivăţul.

Parcurgând parodiile, satirele şi fabulele lui I.L. Caragiale, o noimă e limpede: în ele predomină ironia şi humorul.

O carte sui-generis..., una stabilindu-şi dintru început spaţiul definitoriu, arealul tematic în care se desfăşoară, antologarea unui număr însemnat de scriitori consacraţi, aleşi fără reţineri şi prejudecăţi, unii bine cunoscuţi, alţii mai puţin, căutându-se fiecăruia liniile de portret ce îl definesc, şi toate astea prinse în ţesătura unui stilist elevat pe parcursul lucrării sale: „Humorul în proza sudului românesc" de Iulian Dămăcuş.



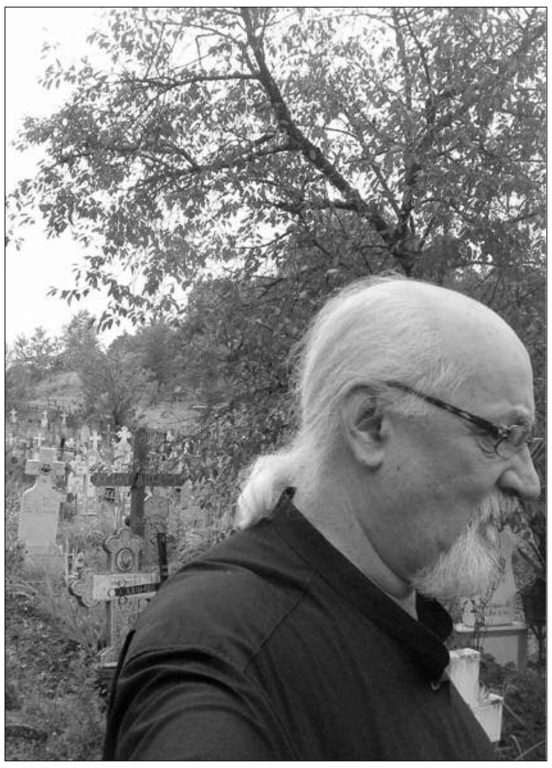
Aurel Sibiceanu

Glorioșii ani ai ratării

Alte zile din restul meu de viață

Plecare Bunicii – Bătrâna Doamnă - 1

În episodul trecut am povestit cum am plecat din Bărbătești, satul meu natal, după ce Bunica orbise și înnebunise brusc. Nu știu când am parcurs cei aproape 40 km., până la Pitești. Prin fața ochilor mi-au trecut multe amintiri cu ea și Bunicul. În 1959, Bunicul, prin grația comunistului ilegalist Constantin Doncea, născut în comuna vecină Cocu, și al Floricăi Bagdasar, prima femeie ministru din România, reușise să mă scoată dintr-un stabiliment de reeducare pentru minori (Târgu Ocna), pendinte de „Direcţia Penitenciarelor", Coloniile de muncă, deportați și domicilii obligatorii, stabiliment în care am stat internat aproape doi ani – Tata încercase să părăsească domiciliul obligatoriu, fapt care a dus la decăderea lui din drepturile părintești urmarea a fost internarea mea la centrul pentru reeducare. Am stat cu bunicii doi ani, iar după moartea Bunicului, în 1961, am fost trimis iar în Colonia Răchitoasa, lângă părinți, unde am stat până spre toamna anului 1962. în această scurtă perioadă, Bunica m-a învățat să citesc, folosind un abecedar ad-hoc, făcut dea, după care am trecut direct la lectură serioasă – silabisind, am citit și recitind „Neamul Șoimăreștilor", o ediție veche, din 1915. Prietenia dintre Tudor Șoimaru, Simeon Bârnovă și Cantemir Bei mi-a rămas în minte ca un fel de arhetip al solidarității și am avut-o toată viața în minte și cred că m-a ajutat să păstrez curate marile prietenii.



Printre ai cei duși Dincolo, în cimitirul Bărbătești.

Despre Bunicul meu aveam multe amintiri, dar, în 2003, când l-am dezgropat, să-l pogor pe Tata lângă el, cele mai multe amintiri mi s-au șters, a fost ca și cum cineva m-ar fi prădat de o parte a identității mele... Era un om înalt, aproape introvertit, făcea 2-3 plimbări pe zi, pe jos, ori călare, apoi se închidea în biblioteca uriașă, în care mai avea 2000 de cărți, neconfiscate de comuniști. Citea, fuma și bea cafea iar eu eram singurul cam aveam voie să intru oricând în biblioteca lui. Când avea nevoie de ceva, Bunicul trăgea de o sfoară și în bucătărie suna un clopoțel. Acolo se afla Maria Zmeu, fata unor vecini cu 8 copii, care era un fel de menajeră, plătită în haine, casă, masă și ceva bănuți. Maria venea pe fugă (de aceea era poreclită Zmeu, era iute și pricepută la toate) în bibliotecă și întreba: „Sărut mâna, părinte, ce vă poftește inima?" Bunicul fie poftea să-i înșeueze calul, fie să-i aducă mâncare, rece, ori caldă, ori să-i mai facă un ibricel de cafea, să-i mai ațâțe focul cu lemne noi, dacă anotimpul era rece. În plimbări mă lua și pe mine, fie călare, fie pe jos. Cel mai adesea mergeam prin marea fâneață, făcută izlaz, de lângă casă. În mijlocul izlazului era un piersic altoit, plantat de Bunicu în 1933. Acolo se oprea, mângâia piersicul până i se umezeau ochii. Apoi aprindea o țigară, scotea dintr-un buzunar o pară, o curăța cu un briceag de altoit pomi, o tăia feliuțe și ne înfruptam din ea, ca doi vechi prieteni! În zilele de vară, Bunicul cobora prin pădurea (altădată a lui) care mărginea izlazul, cobora până la Fântâna Dumitranei. Fântâna era săpată într-un mal peste care creșteau ferigi mari, era făcută din lemn și avea acoperiș o șarpantă cu șiță, cum au casele, Ajunși la fântână, bunicul se închina și spunea: „Sărut mâna, mamă, uite, însetai." Când m-am mărit, aveam să aflu că fântâna fusese făcută de Dumitrana, mama Bunicului, o femeie aprigă, cu origini aromâne, se născuse undeva în Caliacra. Ea administra mica moșioară a străbunicului meu, Florea I. Gh. Sibiceanu, care era ocupat cu treburile primăriei – a fost primar țărănist mai bine de 20 de ani și, pentru scurtă vreme, prefect de plasă. Cei care au cunoscut-o pe Dumitrana spun că era severă, dar aprecia corect munca, se trezea la ora 5, își făcea o ulcică de cafea, aprindea prima țigară și punea în rânduială muncile zilei. Fuma țigară de la țigară, până la ora 10 seara, când se culca. A murit fumând, la aproape 80 de ani. Cu un căuș mare, de lemn, bunicul îmi dădea apă să beau, bea și el, apoi își umplea un termos mare și vechi, din perioada interbelică, pentru a avea apă curată peste noapte. În ziua când am împlinit 15 ani, Maria Zmeu mi-a adus în dar un borcănel cu dulceață de fragi și cremă de zahăr ars, știa că îmi plac dulciurile. Discutând cu ea, despre una și alta, mi-am adus aminte de Bunicu și de piersic și am întrebat cine a pus piersicul. „Aurică, în 1933, Părintele a rămas văduv, preoteasa Sevastița, Tița, cum îi ziceam noi, fata Popii Gheorghe, din Răchițelele de Sus. A avut o sarcină grea, Părintele a găsit-o căzută pe locul unde e acum piersicul. Dădea să nască, i se rupsese apa, Părintele a moșit-o acolo, se pricepea la moșit, învățase de la Baba Dumitrana, mama lui, amândoi au moșit multe femei de prin părțile noastre. Dacă venea cineva la el, ziua sau noaptea, vara sau iarna, și îi spunea că Cutare muiere dă să nască, Părintele lăsa totul, încăleca pe cal și pleca să moșească biata creștină. Of, a fost mare durere, copila a scăpat cu viață, dar Coana Tița a murit peste câteva ore... Părintele Mitică vorbea, uneori, singur... De multe ori l-am auzit întrebînd: „Doamne, unde am greșit? În toamna acelui an a plantat piersicul, chiar în locul în care a găsit-o pe Coana Tița... "

După moartea Tatii, în octombrie 2003, mama mi-a povestit cum a fost plecarea din Bărăgan: „Într-o dimineață a venit milițianul, ne-a scos pe toți din casă și ne-a strâns în bătătura a mare și ne-a zis: „Atenție la mine, Partidul, care vrea binele omului, a decis ca femeile și copiii să plece de aici, unde ați trecut prin școala vieții. Așa că: la scăpătat, femeile și copiii să fie aici, cu „boarfele" pregătite, unde vă așteaptă niște mașini, care vă vor duce la București. De acolo, veți pleca spre casele voastre. Veți primi conserve pentru drum și 300 de lei, ca să vă descurcați. Nu veți vorbi cu nimeni, niciodată, despre unde ați fost și ce ați făcut, dacă vă întreabă cineva ceva, să spuneți că ați fost la muncă, unde ați câștigat ceva bănișori, pentru a începe o viață nouă pe la cășile voastre. Înțeles? Să n-avem vorbe, că veniți înapoi." Seara au venit mașinile, erau mari, pline de praf, cu prelatele rupte. Am mers toată noaptea, în liniște, plângeam încet, unele cu gândul la bărbații noștri, rămași acolo, altele la bărbații lor rămași în cimitir...Nu știu dacă mai ții minte... Eram 12 femei și 18 copii în mașină, mergeam în noapte, zdruncinați de bolovanii drumului de pământ. Dimineața am ajuns în fața Casei Scânteii, pe care nu o văzusem niciodată, amândoi ne-am zgâit la ea ca la alte alea... Trebuia să ajungem la Gara de Nord și de acolo, cu trenul urma să ajungem la Pitești. Din tramvai și autobuze cobora puzderie de lume, te-ai uitat la puhoiul ăla până te-a luat amețeala, o săptămână nu ai putut să vorbești, cred că ai avut un șoc... Ehei, mamă, mamă, abia pe seară am ajuns la Pitești, am dormit în gară, că nu puteam pleca noaptea, peste dealuri, acasă la noi... Miliția gării m-a luat la întrebări, dar până la urmă s-a îndurat și ne-a lăsat să dormim acolo, pe o bancă... Dimineața am plecat, cu legăturica cu haine, spre Valea Ursului și, de acolo, prin Băbana am ajuns la Moara lui Urescu, de acolo am coborât în Bărbătești și am rămas peste noapte la Viorica și Vigică Dobre. A doua zi am urcat în Dealul Cătușii, la mă-ta mare... Peste o săptămână am primit scrisoare de la taică-tu, spunea că a fost dus la Saraiu, în Dobrogea, să muncească la un I.A.S., secția zootehnică, care se construia acolo, în regim de libertate. Restul îl cam știi, tu te-ai dus la școală, unde nu prea te-ai adaptat, eu am plecat în primăvară, la Saraiu. Tată-tu era un fel de socotitor, că știa carte, eu am fost mulgătoare și îngrijitoare de viței, deși eram cu pregătire, în 1947 făcusem școala de maiștrii în filatura de bumbac și țesătorie, câțiva ani am lucrat la APACA Buucurești. Am muncit, mamă, și eu și taică-tu am muncit, nu am stat cu nasul pe sus, eu am muncit și cu drag, dar și cu frică, dacă îmi murea o vacă, ori un vițel, ajungeam în pușcărie, te judecau ca sabotor, noroc nostru, al ălora de am lucrat acolo, ne-au fost cei doi medici veterinari, soț și soție, care erau tobă de carte, știau să facă însămânțări (inseminări), nu-i putea da nimeni la întors."

Mai târziu, foarte târziu, aveam să aflu de unde se trăgea ajutorul dat de Doncea. Ca organizator al grevelor de la Grivița, din 1933, Doncea a fost condamnat la muncă silnică pe viață. În 1934, procesul acestuia s-a reluat și a primit o condamnare de 14 ani. Doncea avea un frate membru al PNȚ și, cum nu prea se înghesuiau avocații să-l apere, nici măcar cei din oficiu nu voiau, acesta a apelat la ajutorul tatălui Bunicului meu, Florea I. Gh. Sibiceanu, țărănist și el, pentru a-i băga un avocat. Și iată cum țăranul cumsecade, care mai supraviețuise în comunistul Doncea, peste zeci de ani s-a milostivit și a întors binele...

Notă actuală: Trăim vremuri interesante (un proverb chinezesc spune: „Să ne ferească zeii să trăim în vremuri interesante!"), în pseudo-duhului reconcilierii, de la o vreme, unor comuniști și securiști li se adaugă merite, altora li se scad, asta pentru că, așa cum am spus și în alte episoade, globaliștii au schimbat paradigma de abordare a istoriei, se practică omisiunea crasă a datelor reale și analiza post-factuală, plastic și trivial spus: „Îi punem babei noastre un testicul și o trimitem în trecut, să participe la un război care a avut loc doar imaginar, în istoriografia de rit nou." Trecutul a devenit o narațiune care ignoră documentele, este folosit pentru a schița un viitor imaginar, o capcană pentru omul viitorului, golit cu meșteșug de viața lui lăuntrică, de prima făptură zărită la ivirea lui în lume – chipul mamei -, după ce întunecarea de afară s-a limpezit, după ce țipătul său, scos la naștere, i s-a preschimbat în sunet slăvit de cântecul păsărilor, după ce Botezul l-a așezat în Lumea Celor Văzute și Nevăzute... Știu, veți spune că e poezie în aceste rânduri, dar ce nu este poezie și eternitate, ce nu este Cuvânt? Au nu zice Sf. Apostol Ioan: „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era întru început la Dumnezeu. Toate prin El s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut. Întru El era viață și viața era lumina oamenilor. Și lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o... "? Lumea modernă trăiește într-un univers distopic, am mai scris despre asta, nu aș mai fi pomenit nimic despre „minunata lume nouă", premonița lui Aldoux Huxlei , dacă, în numele globalismului, nu s-ar urmări ștergerea limbii înseși, ca identitate transcendentă, acum negată de teologii de pripas cu sofisme sprintene, și autorizații dubioase, a se citi „mica trădare" pentru supraviețuirea personală în contextul ideologiilor de ultimă oră, inși care mârlesc filosofia lui Friedrich Nietzsche cu Patericul. În fine...

Aureliu Goci



Poezia de meditaţie erotică şi sapienţială

Ionuţ Caragea, Iubirea mea abisală, ed. Fides, Oradea, 2019

Nu cred să existe vreun echivalent pentru Ionuţ Caragea, în ceea ce priveşte productivitatea creaţiei – un campion al prolificităţii – şi tocmai pentru că poetul a petrecut un număr de ani în străinătate, opera sa are nevoie de o analiză detaliată. Câteva zeci de volume de versuri, aforisme şi proză, membru al nenumăratelor organizaţii culturale şi un neobosit animator în spaţiul virtual – aceasta ar fi, în puţine cuvinte – activitatea creatoare a poetului în discuţie.

Ionuţ Caragea (născut în 1975) este o figură marcantă a spaţiului cultural din România, dar şi din străinătate unde a fost premiat, iar opera sa a fost analizată de importanţi critici şi oameni de cultură: în perioada 2009-2019 a primit referinţe critice de la acad. Giovanni Dotoli, prof. univ. Jean-Paul Gavard-Perret, iar de la noi s-au pronunţat Ana Blandiana, Ştefan Borbely, Alexandru Cistelecan, Theodor Codreanu, Constantin Cubleşan, Daniel Corbu, Constantin Dram, Constantin Frosin, Ovidiu Ghidirmic, Nicolae Mareş, Adrian Dinu Rachieru şi mulţi alţii. Este apreciat ca unul dintre cei mai atipici şi originali scriitori români. Criticul Zenovie Cârlugea observă că Ionuţ Caragea este un poet de substanţă care, ferindu-şi discursul de porozităţi, excese şi futilităţi specifice douămiismului, tinde către o lirică a esenţelor, nu atât prin oralităţi şi referenţialităţi livreşti cât prin intuiţii şi revelaţii de profunzime, sondând orizonturi metafizice şi fantasmatice abisalităţi. Este cunoscut şi în Franţa, unde i-au fost publicate mai multe cărţi traduse sau scrise direct în franceză, devenind astfel membru al Societăţii Poeţilor Francezi şi membru al Societăţii Poeţilor şi Artiştilor din Franţa. Academicianul Giovanni Dotoli, una dintre personalităţile marcante ale Francofoniei, analizând volumul de poeme "Mon amour abyssal", consideră că Ionuţ Caragea "este un poet care onorează România şi literatura europeană".

Autorul – poet şi rugbist profesionist în egală măsură (în 2003 a emigrat în Canada, unde a continuat să joace rugby, fiind triplu campion al provinciei Québec cu echipa Parc Olympique din Montréal) - este un poliscriptor apreciat, câştigător a multor concursuri de poezie, critică literară, proză scurtă, aforisme. A scris nouă cărţi de aforisme în limba română, iar în 2012 a câştigat premiul de creativitate la concursul internaţional "Naji Naaman" din Liban, cu aforisme din volumul „Dicţionarul suferinţei". Este tradus în engleză, franceză, spaniolă, italiană, arabă, albaneză şi a fost numit „Poetul născut pe Google".

În 2012, sub pseudonimul Snowdon King publică traducerea în engleză a romanului S.F. „Uezen" la editura americană Wildside Press. Între 2018-2019 publică, la editura Stella-maris din Brest (Franţa) două volume de versuri – *Mon amour abyssal, Une etincelle dans le couloir des ombres* şi un volum de aforisme (*Aphorismes joillis de l'ecume des flots).* Creaţia sa rămâne însă unitară şi structurată pe poezia erotică, de meditaţie melancolică generată de energia biografică şi exprimată într-un limbaj poetic amplu, accesibil, de acumulare sapienţială.

Iubirea mea abisală – variantă românească – reia ediţia originală amintită mai sus, *Mon amour abyssal*, (Editions Stella-maris, Brest, 2018), carte distinsă cu premiul François-Victor Hugo, oferit de Societatea Poeţilor Francezi, cea mai veche şi mai prestigioasă societate de poezie din Franţa. Universul imaginar contextualizează tema fundamentală a iubirii, însă autorul se integrează meditaţiei asupra textualizării, activându-şi imaginaţia discursivă dincolo de cuvinte: *...aşadar, închide ochii, renunţă la cuvinte/ urcă-te în corabia amintirilor ca Noe în arca sa/ şi lasă-te dus de curenţii universului tău interior/ vei ajunge departe, pe ţărmul unei lumi/ în care toate iubirile tale/ se vor întrupa şi vor trăi veşnic (Corbaia amintirilor*).

După cum se vede, poetul rămâne fidel tradiţiei versului românesc, dar în acelaşi timp, poate să se afirme într-o diversitate de specii literare. Poezia de dragoste, astăzi mai puţin cultivată, ocupă universul liric, are chiar o amprentă personalizată prin interferenţele textualizante, dominant în context. Dar autorul nu rămâne străin nici de problematica foarte actuală a liricii, cum ar fi tematica apocalipsei.

Ca şi textualiştii recunoscuţi, Ionuţ Caragea se apleacă asupra temei „cum se scrie un poem", ca în *Groparul orb: începutul poemului/ este întocmai ca răsăritul/ iar pagina albă/ o mare misterioasă/ care mă cheamă în adâncuri/ dar umbra mă ţine de mână/ -nu te duce încă, lasă primul val/ să se izbească de stâncă// şi stânca seamănă cu inima mea/ o aşchie înfiptă în toracele timpului/ un vas fantomă/ şi salva/ de puncte de suspensie/ spărgând liniştea// sfârşitul poemului/ este tocmai ca noaptea cea mai lungă/ de care nu vrei să te desparţi/ în care nu vrei să adormi de teama/ necunoscutului// groparul orb sapă mormântul ultimului cuvânt/ doar păsările mai poartă în tril/ amintirea poemului.*



De remarcat că nu doar iubirea este tema dominantă a textelor, ci şi angoasa pe care o generează acest sentiment, exprimată prin interogaţiile consecutive, prin muntele de întrebări care se leagă de sufletul pereche numai azi, numai acum, în prezentul etern. Între a fi şi a nu fi este locul poeziei, iar textul devine frontul de luptă al cuvintelor: *...poemul urlă, cuvintele sale înfometate/ încep ca nişte fiare/ să-şi înfigă colţii unele-ntr-altele/ îşi sfâşie carnea neagră/ îşi beau sângele/ în inima mea este un cimitir de cuvinte/ în ficat, în intestine, în creier/ peste tot sunt cuvinte/ hrănindu-se cu resturi de cuvinte/ cu măduva silabelor/ scuipând oasele vocalelor şi consoanelor/ ultimul cuvânt îşi linge rănile/ şi se aşază la pândă (...)*

Rodica Gabriela Chira

În drumul spre noi…

Poetul albaiulianul Silviu Dachin ne propune o interesantă plachetă de poeme, *Fetiţa cu crocodil*, apărută la editura timişoreană, BrumaR, în colecţia „Poeţi români contemporani", 2013.

Cum poate o fetiţă cu crocodil să se spele pe faţă? Se apropie de apă, dar, când se priveşte, vede şi chipul crocodilului. De unde să ştie care este chipul ei dacă nu a mers încă la şcoală sau la grădiniţă?

Acestea nu sunt întrebări, aceasta nu este o introducere. Şi totuşi… unde şi ce să facem cu fetiţa şi crocodilul? Unde să punem jocul acestei lumi cu dublă cătare, una care ne copleşeşte cu gingăşia ei, alta care e gata să ne înghită la fiecare colţ?

Cuvintele, jocul cuvintelor („adândălade", ufffcâinelepoet", „poetul câine",...), aşezarea lor întortocheată („fetiţa cu crocodil/ sare coarda între două felii de pâine", „ea purta foarfece gri" [...] purtam o haină veche", „sub zodia foarfecelui", „un foarfece roz îmi creşte pe buze", „puşcărie de primăvară",...) ca să te pună la încercare.

Aşa scrie Silviu Dachin. Nu-ţi va spune că lumea doare, decât întortocheat. Nu-ţi va spune că lumea strigă, decât dacă îi dai câinelui osul pe care-l cere. Să luăm aminte aşadar la înlănţuirile rupte ale poemelor sale fără punct şi virgulă („ultimele cuvinte le-am adăugat/ pentru că nu mai folosesc semne de punctuaţie/ uite că şi asta face scrisul greoi" – „fără sens pe temă dată"), stăvilite doar de albul paginii. Coregrafie calcinată a unui zburător căruia viaţa pare a dori să-i frângă aripile la fiecare încercare de a se desprinde din legăturile cu pământul. Şi totuşi zboară. Spaţiile dintre cuvinte sunt semne ale zborului. Ba chiar şi cele dintre litere („printre litere/ cresc înghesuite alb/ alte cuvinte" – „revelaţie"), chiar dacă între T-ul treimii („ultima facere") şi x-ul blocator („pedeapsa", „jumătăţi de icoană") se nasc controverse. Ori cele dintre rândurile poemelor, prin modul în care sunt grupate. Ghiceşte-mă! Caută cât doreşti, că n-am să-ţi dezvălui sensul ascuns… şi, la urma urmei, *cui bono, cui prodest*? Găseşte-l pe al tău, dacă îţi dă mâna, eu nu fac altceva decât să-ţi deschid poteci, cam labirintice, de bună seamă. Hai să zburăm împreună şi fiecare pe drumul său („despre lucruri pe care degetele nu le pot atinge", „portativ în cădere liberă", „botezul în om")!

Iată primele stări create de poezia lui Silviu Dachin. Căci fiecare poezie este o stare, iar poet adevărat, ştim bine, este cel care poate să ţi-o transmită astfel încât, tu, cititorule, să poţi scoate din adânc o stare a ta, pe care s-o luminezi. S-o luminezi ca s-o înţelegi, ca să te înţelegi.

Drumul către sine este cel mai dificil. Te cauţi în cărţi, în Cartea Cărţilor, în limpezimea cerului ori în genuni, în absolut tot ce te înconjoară, căci tot ce te înconjoară este o oglindă („cum"). Până şi fumul de ţigară ori mucurile adunate în scrumieră („mă trezesc aşezat în aprilie"). În transparenţa ori opacitatea oglinzii surprinzi fărâme. Dar cum să le pui laolaltă, cum să dai de capătul acestui puzzle de nedezlegat? Când ai impresia că se luminează puţin, că ai găsit piesele potrivite… tocmai ai rămas fără piese, iar ceva mai încolo se deschide un gol imens. Ţi le poate aduce cineva? Nicidecum. Aşteptarea e în zadar. O iei, cu răbdare ori cu disperare, de unde ai rămas, ori de la capăt. De la un alt capăt. Drumul acesta nu se termină niciodată. Nici măcar atunci când decizi să foloseşti semne de punctuaţie.



Scriere fragmentată în registru suprarealist? Am putea încadra poezia lui Silviu Dachin în această categorie. Frânturi de imagini ce se derulează în mintea noastră se transformă în litere, apoi în cuvinte după principiul cuantelor. Vin apoi corzile gravităţii cuantice care le transformă în spirală şi le eliberează în univers, ca o „dezlegare".

Silviu Dachin ne învaţă cât de important este să vindecăm teama copilului din om („ce vremuri", „nimic naiv", „fetiţa cu crocodil", „amintiri aranjate în grabă", „eu nu mai sunt copilul – de paşte", „scurtă biografie", sfântul naiv", „poveşti de pe bordura spartă", „puşcărie de primăvară"), copilul rătăcit într-un spaţiu citadin care nu a rămas cu totul înstrăinat de natură. Dar, ca să o vindeci, ea trebuie înţeleasă şi asumată. La Silviu Dachin, teama copilului din om devine poezie, iar poezia adevărată, dintre toate formele de exprimare prin cuvinte, este cea mai profundă legătură cu universul, este cale spre armonie.

Mariana Şenilă-Vasiliu



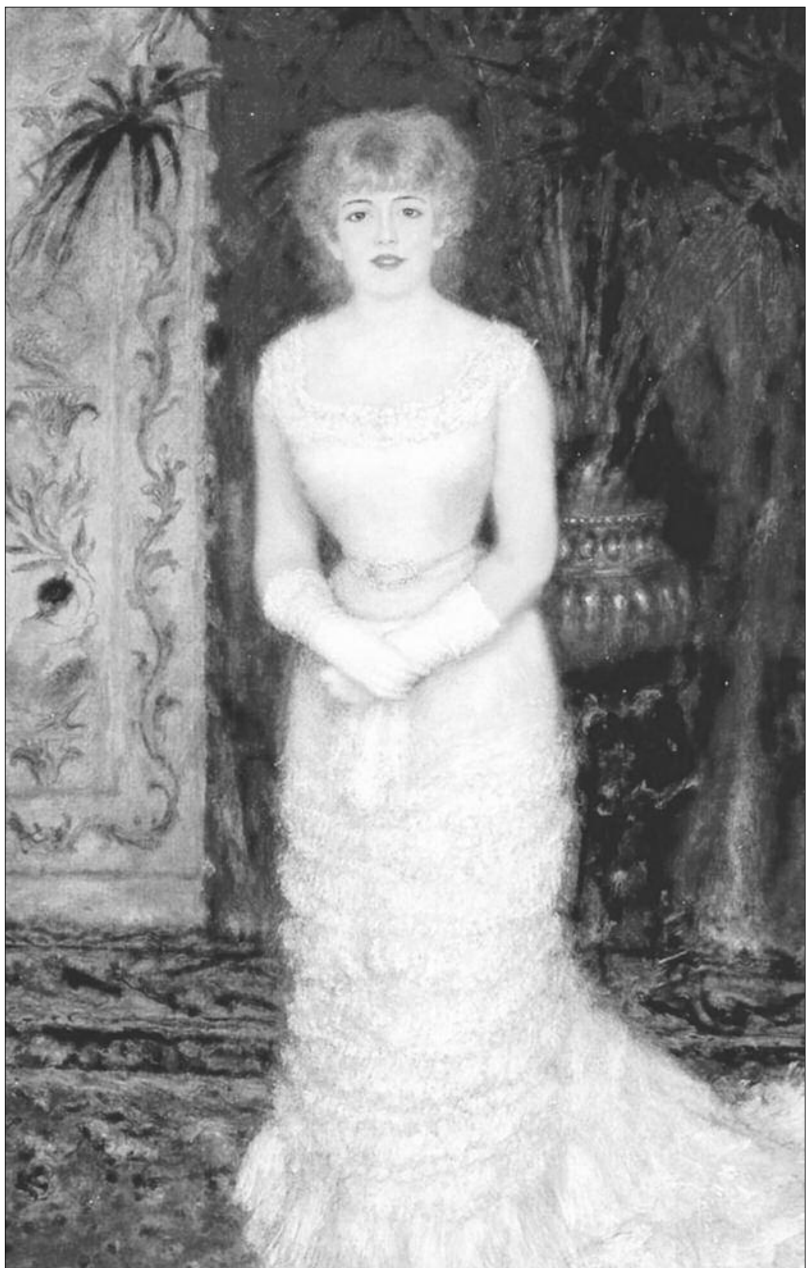
Capodopere ale picturii universale (V)

"PORTRETUL (în picioare) ACTRIŢEI JEANNE SAMARY"

Autor AUGUSTE RENOIR (1841-1919). Ulei pe pânză, anul execuţiei 1878. Muzeul Ermitaj - Sankt-Petersburg

Ceea ce m-a impresionat la portretul Jeannei Samary a fost simfonia de alburi în care a fost pictat: alb peste alb, alb lângă alb, alb mat şi alb strălucitor, alb sidefiu, albul lucios al mătăsii corsajului şi mănuşilor, alb cald, alb rece, albul fluu al volanelor suprapuse, albeaţa carnaţiei şi obrajilor...

E un lucru rar să prinzi o expoziţie de genul celei organizate de celebrul muzeu în vara anului 1973, intitulate "*Portretul în lume*". De la o statuetă neolitică nu mai înaltă de trei-patru cm, trecând prin portretele în tuş pe mătase ale unor demnitari chinezi datând din secolul IX, mergând pe filiera dezvoltării artei portretului în Europa, expoziţia se încheia cu "*Portretul unui necunoscut citind ziarul*" a lui Derain, portret schematizat, dur în culoare şi cu accentuate deformări plastice. Cum se ajunsese să fie expus portretul lui Derain în plină perioadă a realismului socialist, n-am



înţeles. După cum nu pricep cum de le-a scăpat politrucilor culturali sovietici faptul că Derain făcuse parte din acel grup de artişti francezi aflaţi în graţiile ocupanţilor nazişti, în mod special a lui Albert Speer, arhitectul lui Hitler şi ministru al Armamentului. De înţeles, oricum, entuziasmul meu: faptul că pentru întâia dată luasem contact direct cu arta modernă. În plus mai avusesem şi ocazia să văd o expoziţie cu o tematică atât de generoasă.

Dintre tablourile moderne văzute atunci, mi-a mers la sufletul *"Portretul actriţei Jeanne Samary (în picioare)"* şi asta din cauza minunatelor alburi în c are fusese pictat. Cromatic, Renoir este continuatorul filierei coloriştilor Rubens şi Delacroix, însă altele sunt calităţile pe care le preţuiesc la el. În afara minunatelor alburi din portretul actriţei Samary, Renoir ştia cum să folosească negrul inducându-i, în mod paradoxal, culoare şi strălucire. Doar el şi Manet au ştiut să dea negrului aceste calităţi, restul impresioniştilor evitând cu îndârjire să se atingă de el. Mai mult încă, Renoir considera negrul "regina culorilor". O serie de portrete ale unor doamne îmbrăcate în negru, purtând cochet pe cap o pălărie tot neagră, demonstrează în ce măsură îi reuşea utilizarea acestei noncular: *"Loja"*, un dublu portret pictat doar în negru şi alb - singura pată de culoare este marginea roşcată a lojei -, e dovada măiestriei sale de a se folosi în pictură de cele două nonculori fără a cerni tabloul.

Ceea ce m-a impresionat la portretul Jeannei Samary a fost simfonia de alburi în care a fost pictat: alb peste alb, alb lângă alb, alb mat şi alb strălucitor, alb sidefiu, albul lucios al mătăsii corsajului şi mănuşilor, alb cald, alb rece, albul fluu al volanelor suprapuse, albeaţa carnaţiei şi obrajilor... La vederea tabloului te întrebi înciudat, cum Dumnezeu a reuşit pictorul să-i smulgă albului din tub atâtea nuanţe şi tonuri subtile încât cu toată dimensiunea mare a tabloului (portretul e în mărime naturală şi măsoară aproximativ 1,75 m x 1,00 m) să facă masa de alburi să vibreze? Cum şi prin ce amestecuri a reuşit să le obţină? O astfel de performanţă picturală, dacă eşti artist sau ai ochiul exersat, te îngenunchează.

În rest, tabloul nu-i chiar o capodoperă nici din punct de vedere compoziţional şi nici sub aspectul rezolvării fundalului. Într-un interior burghez îmbâcsit, cu un mobilier greoi pictat şi o burduhănoasă vază de aramă decorativă din care ţâşnesc tijele unor frunze palmate verde închis, cu un covor persan roşcat a cărui culoare se unifică cu roşul închis din fundal, plasată chiar în mijloc, într-o atitudine convenţională ce prin imobilitate aminteşte de *korele* greceşti, stă Jeanne Samary zâmbitoare. Simetria tabloului şi banalitatea interiorului ar deveni supărătoare de n-ar fi trena rochiei uşor trasă într-o parte care să dea o cât de mică mişcare în neclintirea supărătoare care domneşte. Platitudinea în care ar fi putut eşua pânza lui Renoir este salvată de silueta de efemeridă, zveltă şi graţioasă, albă şi strălucitoare a actriţei Jeanne Samary.

Portretul Jeannei Samary a fost expus la Salonul oficial din 1879, concomitent cu cel al d-nei Charpantier cu copiii, dar în timp ce acesta din urmă a polarizat atenţia vizitatorilor, portretul actriţei, prea sus plasat, se zice că a trecut aproape neobservat. A avut ochi pentru el în schimb negustorul de artă Durand-Ruel, care i l-a vândut prinţului de Polignac. După un timp, de la prinţ tabloul a intrat în colecţia lui la Salles, însă nici la el n-a rămas, ajungând în proprietatea galeristului Bernheim Jeune, de la care l-a cumpărat negustorul de textile rus Mihail Morozov, om bogat şi cu un înalt simţ artistic. După Revoluţia din 1917, Morozov a "donat" portretul Jeannei Samary - dar oare avea de ales? -, Galeriei Tretiakov, şi ea tot o "donaţie" făcută statului sovietic. În 1925, portretul actriţei a fost transferat în Muzeul de Artă Occidentală de la Moscova. În fine, după atâtea peripeţii, tabloul a intrat în proprietatea Muzeului Ermitaj. Au şi tablourile soarta lor.

Scriind despre figurile feminine pictate de Renoir, Theodore Duret, contemporan cu artistul, spunea că "*Dacă duci una la tine acasă, ea va fi persoana căreia îi vei arunca ultima privire la plecare şi prima la sosire*". E adevărat că modelele lui Renoir aveau chipuri frumoase şi siluete plăcute, cu excepţia prea dolofanei Gabrielle, care i-a servit de model în ultima parte a vieţii, însă cred că atracţia despre care vorbea Theodore Duret include, înainte de frumuseţea fizică a modelului, frumuseţea picturală. De e să ne luăm după mărturia fiului artistului, regizorul Jean Renoir, se pare că Auguste Renoir era mai îndrăgostit de pictură decât de nurii Jeannei Samary - care nici aceia nu-i displăceau -, din moment ce, atunci când se ducea acasă la actriţă ca să-i continue portretul, în graba de a se apuca de lucru uita să-şi salute modelul. Răutăcioasa remarcă a unui inspector de la Beaux Arts conform căreia nimic nu se îndepărtează mai mult de natura "adevărată" decât portretul actriţei Samary e tot atât de corectă ca şi ce spunea Th. Duret despre frumoasele portrete feminine ale lui Renoir. Artistul n-a pictat niciodată natura adevărată, ci pictura adevărată. Cât despre vorbele lui Th. Duret, cred că şi el avea dreptate din moment ce, după atâţia ani, continui să fiu obsedată cu aceeaşi intensitate de portretul Jeannei Samary ca în momentul când l-am descoperit.

arte

“JANE AVRIL DANSÂND”

Autor - HENRI DE TOULOUSE-LAUTREC MONFA (1864-1901). Ulei pe carton, anul execuţiei 1892. Muzeul Louvre

Cu silueta ei gracilă, înveşmântată din cap până în picioare într-un violet închis, din care nu iese decât capul cu faţa obosită şi privirea absentă, Jane Avril este însăşi imaginea tristeţii. Lumina de pucioasă care învăluie atmosfera, pune prin contrast în evidenţă violetul, culoarea nefericirii şi a solitudinii absolute. Imagine a interiorităţii sensibilei dansatoare şi cântăreţe, portretul Jeanei Avril emoţionează profund privitorul, tot atât cât trebuie să-l fi mişcat şi pe pictor, alt nefericit al sorţii care îşi ascundea lacrimile în dosul rânjetului sarcastic cu care privea gloata din jurul său.

De nici unde, într-o zi, o pisică birmaneză cu lăbuțele acelea negre și subțiri mi-a tăiat calea. Mersul grațios al felinei și mai cu seamă labele gracile și negre mi-au amintit de ceva cunoscut, pe care nu știam însă de unde să-l iau. Abia după ce pisica s-a îndepărtat, mi-am dat seama de ce îmi aminteau: de figurile feminine pictate de Toulouse-Lautrec, mai toate sunt înmănușate și încălțate cu ciorapi și pantofi negri. Dintre acelea, fără îndoială cea mai felină prin structură și grație era Jane Avril, al doilea model în preferințele pictorului după La Goulue/Lacoma. Se prea poate ca tocmai evidentul contrast dintre ele - La Goulue era temperamentală, arogantă și vulgară peste poate, în timp ce Jane Avril era la antipodul ei, sensibilă, introvertită și citită, o însingurată în lumea zgomotoasă de la Moulin-Rouge -, să-l fi atras pe pictor.

Herni de Toulouse-Lautrec,cu intuiția lui formidabilă, a surprins caracterul fragil al modelului când a pictat-o pe Jane Avril părăsind în zori localul. Cu mâinile adânc înfundate în buzunare, pășind absentă pe strada goală de lume - abia de se zăresc în planul secund al tabloului două siluete masculine și un colț de rochie -, cu privirea tristă întoarsă în sine, dansatoarea se îndepărtează de Moulin-Rouge și hărmălaia lui vulgară. Cu silueta ei gracilă, înveșmântată din cap până în picioare într-un violet închis, din care nu iese decât capul cu fața obosită și privirea absentă, Jane Avril este însăși imaginea tristeții. Lumina de pucioasă care învăluie atmosfera, pune prin contrast în evidență violetul, culoarea nefericirii și a solitudinii absolute. Imagine a interiorității sensibilei dansatoare și cântărețe, portretul Jeanei Avril emoționează profund privitorul, tot atât cât trebuie să-l fi mișcat și pe pictor, alt nefericit al sorții care își ascundea lacrimile în dosul rânjetului sarcastic cu care privea gloata din jurul său.

Cu totul diferit o desenează/pictează pe Jane Avril dansând. În acest caz, ceea ce-l interesează înainte de toate este mișcarea chiar dacă nu-i scapă nici psihologia personajului. Nu cunosc niciun alt artist care să fi făcut o atât de înaltă virtute din redarea mișcării corpului omenesc. La Toulouse-Lautrec totul freamătă, totul se agită, linia intră într-o mișcare frenetică asemeni cancan-ului, dans îndrăcit care a cucerit lumea localurilor de noapte de la sfârșitul secolului XIX. Deziderat din totdeauna al desenatorilor și pictorilor, mai cu seamă de la Renaștere încoace și cu precădere în Baroc, până la Lautrec redarea mișcării a rămas la suprafața lucrurilor. Singurul căruia i-a fost dat acest har a fost pictorul cu picioare schiloade. Legea compensației a făcut ca, împotriva handicapului fizic, tocmai el să simtă și să exprime în linii nervoase intensitatea mișcării, asta pentru că în timp ce desena, nu se mulțumea doar să privească, ci trăia interior ceea ce fizicul său ingrat nu-i îngăduia. Nimic în desenele sau picturile sale nu este static, totul la el are dinamism, de la linia vie la formă și culoare, lucru la care a contribuit și pensulația în hașuri largi.

Spre deosebire de pictorii impresioniști, contemporani cu el, care atacau cele mai diverse genuri și în mod special peisajul, Lautrec și-a îndreptat atenția în exclusivitate asupra oamenilor, mai ales a lumii pestrițe din localurile de noapte, a dansatoarelor și cântărețelor din aceste locuri de pierzanie pe care le frecventa cu asiduitate. Caligrafiate în cea mai mare grabă cu o linie sigură și expresivă la limita caricaturalului, siluetele îi animă tablourile ca în secvențele cinematografului mut. Nu mai e de mirare că după desenele și picturile sale s-au făcut filme “animate” prin simpla alăturare a acestora.. Într-o botanică sui-generis, femeile-flori își agită frou-frou-ul jupelor de sub care ies negre pistilurile picioarelor. Același lucru se petrece și în portretul Janei Avril dansând. De sub masa semitransparentă și învolburată a rochiei albe ținute cu mâna de dansatoare răsar subțiri, elegante și extrem de nervoase picioarele îmbrăcate în de-acum cunoscuții corapi negri și pantofi de aceeași culoare. În contrast evident cu scena a cărei protagonistă este, chipul Janei Avril ieșind din gulerul de dantelă ca dintr-o narcisă este asemănător ca expresie cu cel surprins de pictor când a pictat-o ieșind de la Moulin-Rouge. Fața îi este imobilă și aerul cu totul absent. Ea execută numărul de dans mecanic, în timp ce sufletul ei e în cu totul altă parte. Bun prieten cu Jane, Lautrec era la curent cu biografia sa dramatică, iar ca fin observator al psihologiei umane, intuia prea bine ce se ascunde în spatele dansului său. Femeia aceea care a dansat timp de 14 ani, noapte de noapte la Moulin-Rouge, era o excepție în lumea trivială a localurilor. Dacă seara accepta să se expună în public, răgazul care-i rămâne între două programe era doar al său și atunci făcea doar ce voia, dar în mod special citea. Ale ei erau tristețile și disperările care-i măcinau sufletul, disperări care în tinerețe o împinseseră pe buza prăpastiei, alegându-se cu o internare



într-un spital de boli nervoase. Spre sfârșitul vieții, singură și săracă a ajuns într-un azil de bătrâni unde a și murit în 1943. În cimitirul Pere-Lachaise, unde m-am dus să-mi plec capul în fața mormântului lui George Enescu, am găsit și locul de veci al Janei Avril. Mormântul ei e modest și discret ca însăși sufletul delicat al acestui model îndrăgit de Toulouse-Lautrec.

arte

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Eveniment de înaltă ținută la Centrul Cultural Pitești, prilejuit de expoziția de acuarelă sub genericul „Peisaje" organizată în colaborare cu Asociația Arhitecților Acuareliști din România. Expoziția, coordonată de arhitectul argeșean Eugeniu Ivănescu, a cuprins peste 60 de lucrări realizate de arhitectul Mircea Corcodel, președintele Asociației Arhitecților Acuareliști din România, arhitectul Dan Mihail Vucicovici și arhitectul Eugeniu Ivănescu. La vernisajul de la Casa Cărții au participat reprezentanți ai Ordinului Arhitecților din România Filiala Argeș, ai Uniunii Artiștilor Plastici din România, Filiala Argeș, elevi, cadre didactice de la Liceul de Arte Dinu Lipatti din

Festivalul Național de Muzică Lăutărească Veche ZAVAIDOC



Pitești și alți iubitori de frumos. Cu acest prilej, au exprimat impresii și aprecieri personalități dintre cele mai avizate în domeniul artei și culturii: autorii expoziției, președintele Uniunii Artiștilor Plastici din România Filiala Argeș - Daniel Preduț, artistul plastic Mara Diaconu, profesoara de arte plastice Anca Giura, directorul Galeriei de Artă „Rudolf Schweitzer Cumpăna" - Augustin Lucici, profesorul de artă plastică Marius Ivanovici, președintele Ordinului Arhitecților din România Filiala Argeș

Expoziția Internațională de Caricatură Antirăzboinică



- Alexandru Răuță, arhitecții Naum Teodorescu și Adrian Mahu.

■ Seară specială în Sala Ars Nova prilejuită de un recital de muzică armeană oferit de soprana Armine Khachatryan. Evenimentul, coordonat de poeta Denisa Popescu, a fost organizat de Centrul Cultural Pitești și de Uniunea Armenilor din România, Filiala Argeș. Născută în orașul Vanadzor din Armenia, Armine Khachatryan a absolvit Liceul de Muzică din Erevan, Secția Canto-Cor, și Conservatorul de Stat Komitas Erevan, Secția Operă Clasică. A fost solistă a Ansamblului Cameral de Stat din Erevan, iar în prezent este membră a Corului Catedralei Armene Sfinții Arhangheli din București. În perioada 2012-2019 s-a remarcat printr-o serie de concerte în mai multe orașe din România, unde locuiește alături de soț - preot armean - și de cele două fetițe ale lor. A dedicat recitalul susținut la Centrul Cultural Pitești unor personalități marcante ale țării natale: Komitas - fondatorul Școlii Armene de Muzică și Hovhannes Tumanyan - poetul național al Armeniei. Armine Khachatryan a fost acompaniată la pian de Carmen Asfadurian.

■ Ziua Internațională a Studentului a fost marcată la Pitești printr-un eveniment cultural, sub genericul „1949/2019", la care au fost invitați studenți de la cele două universități ale urbei. Acțiunea a debutat la Cinematograful București cu un recital de poezie carcerală susținut de actorul Constantin Cotimanis și a continuat cu proiecția filmului românesc, regizat de Toma Enache, intitulat „Între chin și amin", inspirat din Experimentul Pitești. Pe locul unde a fost Pușcăria Pitești s-a desfășurat spectacolul dramatic intitulat „Pe ei", un proiect „Texte bune în locuri nebune" regizat de Ionuț Caras și susținut de o trupă de actori din Cluj. Organizată de Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești și Filarmonica Pitești, acțiunea a marcat și un eveniment de tristă amintire - 70 de ani de la declanșarea „Experimentului Pitești" – Reeducarea prin Tortură.

■ Emoții mari și concentrare maximă cu ocazia desfășurării celei de-a V-a ediții a Concursului de Șah Rapid – „Memorialul Daragiu", Open. Competiția, organizată de Centrul Cultural Pitești și de Asociația ALFIL Pitești, sub coordonarea instructorilor de șah - medicul Ovidiu Stancu și Andrei Rădulescu, a reunit copii și adulți cu vârste cuprinse între 6 și 70 de ani. Câștigătorii au fost recompensați cu diplome, cupe, medalii și premii în bani, de către inițiatorii și susținătorii concursului, printre care și membri ai familiei Daragiu.

■ „Personalitatea și abuzul" a fost tema dezbaterii interactive susținută de psihologii Liliana Brânzaru, Camelia Dragomirescu și Natalia Drăgoescu. Evenimentul s-a înscris în proiectul de dezvoltare personală „Personalitatea de la A la Z", coordonat la Centrul Cultural Pitești de psihologul-clinician Camelia Dragomirescu. „Abuzul sau bullying-ul este un fenomen cu care se confruntă atât copiii cât și adulții. Persoana care abuzează este de cele mai multe ori victima mediului în care s-a format, este frustrată și încearcă să se simtă superioară prin diferite forme de agresiune. Când avem de-a face cu un agresor, trebuie să ne controlăm emoțiile și să nu-i răspundem în același mod, să nu ne simtă inamici, pentru a-l dezamorsa", subliniază specialiștii în domeniu.

■ „Dacii în armata romană" fost tema prelegerii susținută de istoricul și arheologul Florian Matei-Popescu, conf. univ. dr. asociat al Facultății de Teologie, Litere, Istorie și Arte din cadrul Universității Pitești și cercetător la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan" al Academiei Române. Evenimentul, coordonat de redactorul-șef al revistei-document Restituiri Pitești, dr. Marin Toma, s-a înscris în proiectul-cultural-educativ „Colocviile Municipiului Pitești", organizat periodic de Centrul Cultural Pitești. „Toate izvoarele istorice, constând în numeroase inscripții și diplome militare care au aparținut unor cetățeni de origine dacică, demonstrează faptul că aceștia au fost recrutați masiv în armata romană, chiar cu 30 de ani înaintea apariției provinciei Dacia", a precizat istoricul Florian Matei-Popescu.

■ Festivalul Național de Muzică Lăutărească Veche ZAVAIDOC, ajuns la cea de-a XIV-a ediție, desfășurat pe final de noiembrie la sediul Filarmonicii Pitești, a fost primit cu bucurie de iubitorii genului. Evenimentul, organizat de Primăria Municipiului Pitești și Consiliul Local, prin Centrul Cultural Pitești, a debutat cu un concurs de interpretare la care au fost admiși după preselecție șase concurenți. Aceștia au susținut, potrivit regulamentului, două probe de aptitudini muzicale: o piesă de muzică lăutărească din repertoriul lui Zavaidoc, fără acompaniament, și o piesă de muzică lăutărească veche, cu acompaniament. Au urmat recitaluri, susținute de Ansamblul Folcloric de Copii Zavaidoc, Grupul Vocal Zavaidoc și Paul Gheorghe. Juriul, format din Adrian Grigoraș (președinte), dirijorul Orchestrei de Muzică Populară Radio, Teodora Anca Negoescu, redactor muzical la Radio România, și Georgeta Chițoran-Orășanu, profesor de canto popular la Liceul de Arte Dinu Lipatti din Pitești, i-a desemnat pe câștigători: Premiul I – Cristiana Pascu, în vârstă de 22 de ani, din municipiul Pitești, absolventă a Liceului de Arte Dinu Lipatti, absolventă a Facultății de Teologie, Litere, Istorie și Arte a Universității Pitești, studentă în anul I la master, la aceeași facultate; Premiul al II-lea – Anamaria Trandafir, în vârstă de 20 de ani, din comuna Bascov, județul Argeș, absolventă a Liceului de Arte Dinu Lipatti din Pitești, absolventă a Școlii Populare de Arte din Pitești, Secția Canto Popular, în prezent, studentă în anul II la Facultatea de Pedagogie Muzicală a Universității Pitești și solist vocal al Ansamblului Folcloric Doina Bascovului; Premiul al III-lea – Andrada Cîrciumaru, în vârstă de 18 ani, din comuna Mărăcineni, județul Argeș, elevă în clasa a XII-a la Liceul de Arte Dinu Lipatti din Pitești, cursantă a Școlii Populare de Arte din Pitești, Secția Canto Popular – Perfecționare; Mențiune – Alin Luțu, în vârstă de 33 de ani, din municipiul Pitești, absolvent al Facultății de Drept din cadrul Universității Titu Maiorescu București, de profesie agent de poliție, lucrează în cadrul Inspectoratului Județean de Poliție Argeș. După festivitatea de premiere a avut loc un recital de excepție susținut de cuplul Ana Maria și Marian Mexicanu. Îndrăgitul Ionel Tudorache a încheiat cea de-a XIV-a ediție a Festivalului Național de Muzică Lăutărească Veche ZAVAIDOC, fiind aplaudat minute în șir pentru prestația sa. Acompaniamentul a fost asigurat de Taraful Marin Alexandru, iar prezentatori au fost realizatoarea tv. Adina Roșca și interpretul de folclor Cătălin Doinaș.

■ „Nicolae Manolescu – 80" s-a numit generic medalionul cultural dedicat zilei de naștere a președintelui Uniunii Scriitorilor din România, criticul literar Nicolae Manolescu. Evenimentul, organizat de Centrul Cultural Pitești în parteneriat cu Uniunea Scriitorilor din România Filiala Pitești, coordonat de președintele filialei - prof. univ. dr. Nicolae Oprea, critic literar, a reunit oameni de cultură argeșeni care au evocat opera literară a sărbătoritului. Managerul Filarmonicii Pitești, Jean Dumitrașcu, președintele Filialei Pitești a Uniunii Scriitorilor, criticul literar Nicolae Oprea, poetul Mircea Bârsilă, publicistul Nicolae Badiu au depănat amintiri despre întâlnirile și convorbirile cu Nicolae Manolescu și au exprimat considerații asupra celei mai importante lucrări pe care a lăsat-o culturii naționale: „Istoria Critică a Literaturii Române".

■ „Creta lui Nikos Kazantzakis" a fost tema întâlnirii literare de noiembrie în cadrul proiectului cultural-educativ „Scriitori greci contemporani", coordonat de profesoara de limba greacă Nadia Anastasiadu și organizat periodic de Centrul Cultural Pitești, în colaborare cu Uniunea Elenă din România Filiala Pitești. Publicul format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Tehnic Armand Călinescu și alți iubitori de cultură au aflat aspecte interesante despre opera lui Nikos Kazantzakis, considerat cel mai mare scriitor grec al secolului XX. Într-o manieră atractivă, profesoara Nadia Anastasiadu a prezentat și a comentat literar fragmente din celebrul film Zorba Grecul, ecranizat după romanul lui Nikos Kazantzakis.

■ Eveniment cultural cu o semnificație specială prilejuit de Expoziția Internațională de Caricatură Antirăzboinică, de la Primăria Municipiului Pitești. Lucrările au fost aduse de o delegație oficială din orașul Kragujevac din Serbia, înfrățit cu Piteștiul de peste patru decenii. Exponatele fac parte din ediția 2019 a expoziției de caricatură antirăzboinică, eveniment emblematic organizat de Primăria din Kragujevac la care participă cu lucrări artiști plastici din toată lumea și are drept scop transmiterea de mesaje, pe calea artei, împotriva războaielor și a oricăror forme de violență. Acțiunea este susținută și de Primăria Municipiului Pitești, care acordă un premiu la fiecare ediție. Despre demersul cultural, care a stat și sub semnul Zilei Naționale a României, au expus aprecieri primarul Municipiului Pitești, Cornel Constantin Ionică, reprezentanți ai orașului Kragujevac și poeta Denisa Popescu.

CARMEN ELENA SALUB

Mausoleul familiei Decebal

(urmare din p. 32)

sensul propriu al expresiei, n.n.) În drum spre „Grota haiducilor" am dat de această construcţie faraonică din beton care zăcea părăsită sub ochii miraţi ai statuilor din ghips care străjuiau aleea. Erau replici la scară umană ale frumuseţilor faimoase din arta lumii, bărbaţi şi femei, deopotrivă, de care nefericiţii haiduci de odinioară n-au avut parte. Pentru că dacă ar fi avut, le-am fi regăsit în grota care le poartă numele. Şi am fi avut ce vizita...

Viaţa de după moarte. La Geoagiu Băi

E clar, am căutat degeaba urme de viaţă palpabilă într-o staţiune moartă. Atunci nu ne-a mai rămas decât s-o căutăm, unde altundeva?, decât în Cimitir. Până una alta, am plecat pe strada Şcolii să descoperim Cascada Clocota, cea cu apă fierbinte. La întoarcere am văzut o poartă deschisă şi am luat-o ca pe o invitaţie lansată de a intra şi în Cealaltă lume. Încă de la intrare am dat de o construcţie impozantă din beton, ca un fel de cazemată. Semăna izbitor cu acele bunkere (pe care le-am văzut, copii fiind, în "Tunurile din Navarone") care ascundeau tunurile de atac. Asta era doar construcţia de la suprafaţa solului. Câteva trepte de beton te conduceau în subsol unde era două locuri de veci, unul pe stânga şi altul pe dreapta. Unul era ocupat, celălalt era în aşteptare. Pe frontispiciul mausoleului era scris mare, cu literii aurii, de la un capăt într-altul al construcţiei, **MAUSOLEUL FAMILIEI DECEBAL**. Interesul nostru pentru staţiunea Geoagiu a crescut brusc. Nimeni, în 2000 de ani, n-a reuşit să dezlege acest mister legat de moartea şi destinul de după moarte al viteazului nostru rege iar noi ne aflam, acum, faţă-n faţă cu Istoria. Era seară şi umbrele nopţii stăteau la pândă cum să acapereze definitiv staţiunea. Eram cu fratele meu, Titi - fotograful meu oficial, şi am decis de comun acord să revenim a doua zi pentru a ne lămuri ce şi cum. Simţeam că Daicoviciu, tatăl şi fiul, Giurescu, tatăl şi fiul, aveau de ce să ne invidieze. Am reuşit, în acea seară, doar să identificăm pe câţiva din vecinii familiei. Decebal e vecin în eternitate cu Olţiţa Mihaela, o fetiţă de 8 ani („Mi-e mult mai greu pământul decât ţie. Mama", scrie pe mormântul ei), cu eroul învăţător Lădaru Apostol (mort, la doar 32 de ani, la Klococi în Slovacia, în ziua de 21 februarie 1945), cu Gheza Cristian şi cu numeroasa familie Bursuc. (După o viaţă de om, capul familiei a constatat următoarele: „Mult în viaţă am muncit/ Şi pe mulţi am ajutat/ Doar aici ne-am liniştit/ Şi pe veci ne-am împăcat."). Deşi era seară ne era clar precum lumina zilei: „Ei au căzut cu faţa la duşmani/ Dar nu sunt morţi căci inima lor bate/ De dincolo de moarte şi de ani/ De-a pururi pentru noi şi libertate". Aceste versuri de Eugen Jebeleanu au devenit nepieritoare şi pentru că au fost săpate în marmură, pe o cruce aşezată în cimitirul din Geoagiu.

Lume, lume, şi iar lume...

A doua zi, după un mic dejun, frugal, ne-am continuat cercetările. În jurul nostru nu era ţipenie de om aşa că am notat, în linişte, cine din concetăţenii lui Decebal au mai trecut Dincolo şi ce mesaje au lăsat ei posterităţii. Familia Georgescu a trăit "gândind, muncind şi iubind" şi a plecat din această lume „cu speranţa că a rămas ceva din fiecare". Textul este săpat pe o impunătoare şi rece marmură neagră. Din păcate, măreţul mormânt e amplasat la câţiva paşi de wc-ul, cam de doi lei, ridicat din cărămidă, recuperată din demolări, şi câteva scânduri. Ce-o fi căutând această construcţie într-un cimitir onorabil e o enigmă pe care încă n-am reuşit s-o desluşim până la ora intrării la tipar a minunatei noastre reviste. Bercea Vasile Stelian n-a trăit mult (1961-1993) dar a constatat că "Omul este ca o floare/ Ce-nfloreşte pe pământ/ Astăzi râde şi glumeşte/ Mâine zace pe pământ!" Am întâlnit, la momentul potrivit, şi un citat din Eclesiastul (12.12) pe care l-au reprodus, pe mormântul lor, doi intelectuali de marcă ai comunei. El a fost inginer, ea - profesoară. Poftim de mai înţelege ceva: „Să fie cu luare aminte, scrisul de cărţi este fără sfârşit iar învăţătura multă este oboseală pentru trup." Noja Romolos (1947-2011) este la fel de sceptic privitor la trecerea lui prin lume: „Am lucrat pe acest pământ/ Pentru o cruce şi-un mormânt". Unii din copiii iubitori ai comunei au lăsat un mesaj simplu şi sfâşietor: „Ştiu că pământul vă e greu dar noi rugăm pe Dumnezeu/ Odihna a vă uşura". „Sărut mâna, tatăl meu/ Sărut mâna, mama mea...", au încheiat ei în manieră păunesciană...

Despre tinereţe fără bătrâneţe sau, mai degrabă, despre... Frăsina lui Decebal

Preotul cel tânăr care era, dis de dimineaţă, în cimitirul de lângă biserica sa n-a ştiut să ne spună mai nimic despre familia Decebal. Nu era din localitate, abia fusese numit în parohie dar ne-a îndemnat să venim la maslu pentru că atunci va sluji şi preotul care tocmai ieşise la pensie. Am făcut întocmai cum ne-a sugerat omul bisericii. După maslu, părintele cel vârstnic ne-a dezlegat misterul. „Decebal cel bătrân a venit la mine şi a zis să-i dau un loc pentru mormânt. I-am dat undeva la margine pentru că mi-a zis că vrea să ridice un fel de mausoleu. Mi-am zis că poate să-l facă, e mai la margine şi n-o să deranjeze prea mult imaginea de ansamblu a cimitirului." „Dar cine e acest Decebal, un om care poartă, ca nume de familie şi nu ca prenume, numele ilustrului nostru rege dac? La Petroşani era un ceasornicar faimos, pe nume Mitrache Decebal, care a donat oraşului un ceas. După ce a murit nimeni n-a mai ştiut să-l repare, edilii l-au dat jos de pe soclu şi l-au înlocuit cu unul electronic." „Păi, sunteţi din Petroşani?", s-a mirat sincer părintele. Am simţit că ne-am dat de gol, am lăsat capul în pământ şi am recunoscut tot. „Păi şi Decebal al nostru e legat de Petroşani..." E rândul nostru să ne mirăm. „La origine era moldovean dar a făcut avere la Petroşani, practicând un comerţ de tot felul. Ştiu că lua marfă de la turci, de la unguri şi o vindea-n piaţă. Afacerea mergea ca pe roate, pardon, ca pe rulmenţi, că şi cu comerţul ăsta se îndeletnicea. L-aţi cunoscut?" Iar am lăsat capul în pământ: „în afară de ceasornicarul Decebal n-am mai ştiut pe nimeni cu acest nume în Petroşani". „La noi a venit în secolul trecut când şi-a cumpărat cea mai frumoasă casă de pe strada Şcolii. A dat pe ea vreo 5 miliarde pe care a vândut-o, apoi, din cauza datoriilor. A murit în 1999. Îl chema Constantin şi avea 67 de ani". "Nevastă-sa mai trăieşte? Am văzut că mai e un loc gol în mausoleu..." „Frăsina? Are 83 de ani şi se ţine atât de bine că-ntorci şi acuma capul după ea, când trece pe stradă...", a precizat popa al bătrân...

Urmaşii de azi ai lui Decebal ştiu ce au de făcut: "Investim în viitorul tău!"

Un panou de mari dimensiuni, întâlnit de noi în zona Termelor lui Caracalla, ne informează, prompt, că ceea ce vedeam noi cu ochii şi nu ne venea să credem, era adevărat. Cităm: "Creare de facilităţi pentru recreere şi agrement în Staţiunea Geoagiu Băi, extinzând oferta turistică a staţiunii atât pentru tineri cât şi pentru persoane în vârstă, cu impact direct în creşterea cu 15% a numărului de vizitatori ai staţiunii. Numele beneficiarului UAT Geoagiu Băi, valoarea totală 2.727.487, 02 lei, contribuţia Uniunii Europene 2 252 031, 08 lei, data finalizării 12.11 2019, constructor SC Mega Trust Energy srl Deva". Am vizitat obiectivele pe care Europa le-a finanţat cu o căruţă de bani. Sunt două cetăţi din lemn, cam cât un stat de om, lungi de vreo câţiva metri, strident colorate. La un capăt al cetăţii e o scară de lemn graţie căreia ajungi în vârf, o iei la dreapta câţiva metri şi te trezeşti în faţa unui tobogan de plastic. Îţi faci vânt, te dai pe el, ajungi jos şi distracţia-i gata. Cele două cetăţi (probabil că una-i a lui Decebal, iar alta-i a lui Traian) vor aduce staţiunii un aflux masiv de vizitatori dornici să vadă minunea. Sau minunile, că-s două! Cel puţin cu 15% mai mulţi turişti, după estimările Europei... Am fi vrut să-l felicităm pe dl. primar pentru magnifica sa realizare dar tocmai plecase, în capitală, la Târgul de turism.

Un epilog, pro domo, fără speranţe deşarte

L-am amintit *en passant*, la începutul acestei compuneri, pe marele muzician Vladimir Cosma. Dacă am fi un autor responsabil (cum ne închipuim că suntem...) ar trebuie să aducem vorba de el şi la final pentru a-i justifica prezenţă în această pagină. Intenţia noastră, fiindcă e vorba de Geoagiu Băi, era să arătăm că omul, potrivit filosofiei antice, nu se scaldă de două ori în aceeaşi apă. ("And the sea erases, in the sand,/ The footsteps of seperated lovers"/ "Şi marea şterge, pe nisip/ Urmele despărţiţilor amanţi", zice vocea raţiunii din Frunzele cele moarte...) Deci... Zilele trecute am auzit, la radio, un reportaj în care o doamnă reporter îi duce, la Paris - capitala luminii, d-lui Cozma o bragă şi nişte gutui de-acasă. A aflat dumneaei că marele nostru român, stabilit la Paris încă din 1982, are nostalgia acestora, aşa cum erau ele în copilăria sa. Muzicianul gustă braga, muşcă din gutuie şi zice că gustul lor nu mai seamănă deloc cu cel de odinioară. Braga cea adevărată o savura undeva, la o cârciumioară la şosea, împreună cu ţârii („Ce-s aceia ţâri?", vrea să afle reporterul. „Nişte peşti mici perpeliţi pe grătar", îl lămureşte compozitorul) şi gutuile culese din grădina pantofarului Ciomârtan, tatăl unui coleg de-al său de şcoală. „Alea de atunci erau aşa de bune că le mâncam pe loc fără să mai aşteptăm transformarea lor în dulceaţă sau peltea!" „Nici cele de la Paris nu vă plac?" „Nu. Sunt perfecte dar prefer fetele gutuilor din supermarket." Aici, pentru că tot este anul scriitorului Ion D. Sîrbu, am face o precizare relativ amară. Criticul de teatru Nicolae Carandino ieşea mereu în lume, la o vârstă relativ înaintată, însoţit de mari frumuseţi bucureştene. „Ce faci cu ele?", îl întreabă, curios din fire, prietenul său, scriitorul. „Simplu: le compromit!", i-a răspuns criticul.

Revista *Argeş* urează colaboratorilor şi cititorilor săi

La mulţi ani!

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu pagini din colecţia revistei *Argeş*.

actualitate

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

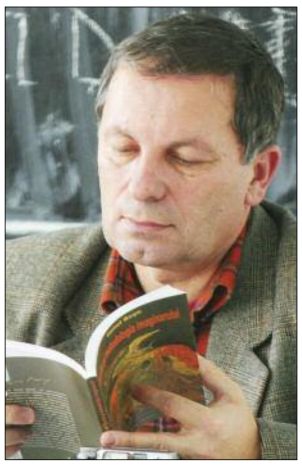
IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2019, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului**
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN** (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU** (fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti; **http:** www.centrul-cultural-pitesti.ro; **tel./fax:** 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

Mihai Barbu



În cinstea Zilei naționale, am descoperit ceea ce alții au căutat, în van, de vreo 2000 de ani:

Mausoleul familiei Decebal

Am revenit la Geoagiu Băi (Germisara, după numele-i roman) după foarte multă vreme. Am fost acolo, în câteva din verile copilăriei, împreună cu părinții. Ne-am petrecut vacanțele alături de ei și de frații mei, în ștrandurile cu ape termale, din zori de zi și până-n asfințit. A fost un timp magic pe care am încercat să-l caut, să-l mai simt și să-l retrăiesc, la o altă vârstă, într-o altă stare de spirit, acum, după ce ei au trecut, tare demult, Dincolo. Vremea ne-a fost potrivnică. Am nimerit într-o toamnă aurie și târzie, cu frig, vânt și ploi din belșug. Frunzele moarte, vorba cântecului lui Vladimir Cosma, erau strânse ziua, de pe alei, în niște mușuroaie mari. Operația asta o făceau harnicii beneficiari ai venitului minim garantat dar noaptea un vânt perfid le așeza la loc. Era un fel de perpetuum mobile care le asigura de lucru acestor muncitori ocazionali aproape toată toamna. („Les feuilles mortes se ramassent à la pelle/ Les souvenirs et les regrets aussi./ Et le vent du Nord les emporte,/ Dans la nuit froide de l'oubli."/ Frunzele moarte se strâng cu lopata/Amintirile și regretele, deasemenea./ Iar vântul Nordului le ia cu el/ În noaptea rece a uitării.") „Băile daco-romane", cum îi zic astăzi ștrandului de ieri, erau închise. Decebal, de-o parte, și Traian, de cealaltă parte a intrării ne priveau, de la înălțimea unor postere care i-au redat în mărime naturală, total indiferenți și gata de luptă. La „Ceres" și la „Vacanța" erau niște bazine de apă mititele care aveau program de ora 13 la 15:30 iar masa de prânz ne era fixată la ora 14. Eram în postura faimosului măgar al lui Buridan care trebuia să aleagă între două plăceri vinovate și, presat de timp, trebuia să ia o hotărâre rapidă, fără nicio ezitare.



Lupta cu kilogramele sau... O ridiche de căciulă

Am ales masa de prânz, în detrimentul băii termale într-o cadă cu dimensiuni ceva mai generoase decât cea de acasă. Hrana, pentru că am mers la stațiune grație generozității asigurărilor sociale, era rațională și extrem de bine drămuită. O roșie era împărțită, frățește, la cei șase comeseni. E drept că în alte zile, în locul unei șesimi dintr-o roșie, primeam chiar și o ridiche întreagă, roșie sau albă, după cum se nimerea. Ea ne era servită dintr-un bol cu care o chelneriță-n negru făcea înconjurul sălii de mese. Dumneaei lua, delicat, ridichea cu două degete și ne-o lăsa exact între feliuțele de salam și bucățica de unt. Cred că dacă soarta n-ar fi fost atât de nedreaptă cu ea, chelnerița noastră ar fi putut face carieră în darts, sportul ăla în care arunci cu săgeata spre niște cercuri concentrice și trebuie să-i faci loc fix în centru. La masa de seară, ni se oferă mămăliguță plus un sote din pipote și inimi de pui. Alături aveam un iaurt mic, dietetic, cu 2% grăsime. În timp ce lumea se concentra asupra inimilor un zvon teribil a curentat mulțimea: noul guvern o să taie aportul de 50% la biletele de tratament. Brrr! Nu se poate! Înseamnă că astea sunt ultimele inimi cu 50% reducere? „Căruța fierbinte" („What you are's what you do!", e reclama ei) era parcată lângă Băile daco-romane și avea pe tarabă un dovleac uitat de-astă vară și-n față, pe caldarâm, un maidanez adormit. Oferta era tot din timpul verii: hamsiile erau cu 7 lei/140 grame, inelele de ceapă pane 7 lei/ 140 grame, piept de pui crispy plus catofi prăjiți - 16 lei porția.

E oficial: "Din Zalău până la Cluj, eu pe toți îi fac cu ruj!"

Dacă nimeream în seria potrivită, ne-am fi putut delecta, în sala de mese de la hotelul „Vacanța", cu spectacolul care îl avea drept cap de afiș pe însuși dl. Ioan Seleși. Evenimentul are loc doar odată pe fiecare serie. Al nostru, dacă am fi ajuns la timp, a avut loc joi, 31 octombrie 2019, la ora 16. Adulții trebuiau să plătească 15 lei iar copiii intrau gratis (dacă erau ținuți în brațe de părinți sau, după caz, de bunici). Spectacolul, dedicat pensionarilor, se numea „Gura satului" și, după aprecierea artiștilor (menționată pe afiș), trebuia să fie unul „pe placul tuturor". Pe lângă d. Ioan Seleși mai evoluau și artistele Monica Danciu & Mădălina Ilea. De pe afișul, protejat de intemperii (pentru că se afla în interiorul unei stații de autobuz), am mai putut citi și câteva din replicile, pline de haz, din spectacolul gândit a fi pe placul tuturor: 1."Să le ardă mațele la toți bețivii!"; 2. „Din Zalău până la Cluj, eu pe toți îi fac cu ruj!" și 3. „Ți-o sărit muștaru'? Hai cu șuștaru'!" Noroc că stația de autobuz era chiar lângă hotelul nostru că altfel făceam pe noi de atâta râs și atâta voie bună... Grădina de vară din copilăria noastră a dispărut ca prin farmec. A trebuit să moară Pierre Brice și Lex Barker, să se aleagă praful de „Comoara din Lacul de Argint", să-și dea duhul „Frații corsicani", să nu mai cânte Darclee ca să răsară falnic umbra dlui Seleși peste „Vacanța" din Geoagiu Băi...

Radio Germisara. Transmitem Buletinul de știri

Din „Izvorul Crăiesei" "a băut apă, în anul 1887, împărăteasa Elisabeta alias Sissi, soția împăratului Frantz Joseph, în peregrinările sale prin Geoagiu Băi, în drum spre Herculane, unde s-a întâlnit cu Carmen Silva-regina României". Izvorul a fost amenajat, în anul 2013, de către domnii Ungureanu Vasile și Groza Emil, cu sprijinul Primăriei orașului Geoagiu. Constructor a fost d. Coleniac Dorin – Ioan. Un pahar de plastic, donat probabil de primărie, ușurează fiecărui om însetat dorința de a bea, civilizat, de la robinetul Crăiesei. El face legătura organică dintre apa Crăiesei și tehnica modernă de prelucrare a plasticului. (Nu știm cât preț putem pune pe cele scrise deasupra robinetului cu apa Crăiesei. Oricum ctitorii fântânii și-au luat o marjă de precauție: nu ei, ci „Legenda spune...") Folclorul zonei pune punctul pe i în legătură cu efectele nule ale apei când e vorba de dragostea care te arde precum un combustibil fosil: „Toată lumea zice-așa/ Că nu-i bună dragostea,/ Nu-i de lipsă ca s-o spună,/ Că și eu văd că nu-i bună./ De-ar fi bună dragostea,/ Nimeni n-ar zăcea de ea./ Când la inimă se pune,/ Te arde ca și-un cărbune./ Și nu-l poți stinge ușor,/ Nici cu apă de izvor./ Nici cu apă din fântână,/ De-ai turna o săptămână/ De-ai turna fără-ncetare,/ Ea te arde tot mai tare./ S-o stinge și ea odată/ Cu sapă și cu lopată". **La orele trei din noapte ambulanța a ridicat-o** pe cea care în acea după masă vindea, în holul Hotelului „Ceres", oamenilor care mergeau la masă, ciorapi tricotați chiar de mâna ei. Venea tocmai de la Petroșani și a reușit să vândă, în acea zi, trei perechi (cu 15 lei bucata). I s-a ridicat, brusc, tensiunea, și ultimul client a sunat la 112. **Blocurile stațiunii sunt în beznă**. Potrivit unui localnic „s-a luat curentul" dar omul e contrazis de realitatea imediată. Ici-colo, mai pâlpâie, totuși, câte un bec la o fereastră de bloc. La respectiva fereastră era expusă Albă ca Zăpada cu piticii aferenți. "Nu-i lumină nicării au murit toți oamenii?", l-a întrebat Alba pe unul dintre ei. **Potrivit unor polițiști locali, pisicile din stațiune** bat, la număr, câinii maidanezi în raportul cu care Iohanis a ars-o pe Dăncilă: 6 mâțe la 4 dulăi. În privința hranei, fiecare patruped se descurcă pe cont propriu. Dacă-l (sau dac-o) hrănești pe treptele hotelui ești amenințat cu o amendă de 500 lei. „Luați-i (luați-le) acasă și nu mai murdăriți scările!", ne îndeamnă administratorul. Cine avea însă norocul (chior) să găsească o femelă pudel se făcea om. El putea primi o recompensă, din partea fostului stăpân, de 10 milioanei lei vechi. **Barul „4 ași" e mereu plin**. Pentru că acolo a venit (și a găsit ultimul scaun liber) și unicul muncitor rătăcit pe șantierul deschis în vederea reabilitării acoperișului casei de cultură. **Doamna de la magazinul cu „De toate pentru toți"** a avut în chirie un local non stop unde se adunau toți insomniacii de la toate hotelurile din jur. Și-a angajat la bar o fată frumoasă, de roia lumea în jurul ei. Văzând că-i merge afacerea, Proprietăreasa i-a mărit mereu chiria până când aceasta a devenit de nesuportat. Așa că a preluat ea afacerea. La bar servea tot ea, de frică să n-o fure cineva. N-a furat-o nimeni dar a dat faliment și singură. Explicația? Era și bătrână și urâtă! **Lanțul de magazine "First hand alimentar" se bate**, de la egal la egal, cu „second hand"-urile din comună și stațiune. E drept cu ultimele sunt, deocamdată, mult mai multe... **La intrarea în hotelul „Ceres" mai există un telefon** public cu fise. „Enjoy!", zice reclama care ne îndeamnă să vizitați județul nostru de munte. **În stațiunea noastră se află, la odihnă și tratament**, o familie din Brașov. El a lucrat, o viață de om, la „Tractorul" iar ea - la „Rulmentul". Azi nu mai există nici „Tractorul", nu mai există nici „Rulmentul". Pe locul lor a apărut un mall și un cartier rezidențial. Cei doi au o fată care trăiește la Miami (USA) și e măritată cu un chef (bucătar) originar din Ohio. Fata a plecat cu „Work & Travel" și nu s-a mai întors. Nunta au făcut-o la Brașov dar ohăienii, părinții lui carevasăzică, n-au binevoit a veni. „Și a fost o nuntă foarte frumoasă, domnule dragă...", ne-au declarat ei în exclusivitate. **Aseară, pe strada paralelă cu zidul Băilor daco-romane,** o bicicletă fără faruri și lumini de poziție era să accidenteze serios doi domni care rememorau scene din trecutele lor vacanțe de elevi. Strada era prevăzută cu stâlpi de iluminat care pâlpâie doar când treci prin dreptul lor. Datorită pantei foarte pronunțate a drumului, bicicleta rula cu o viteză cu mult peste limita legală. La capătul străzii, biciclistul era să se ciocnească frontal cu o Dacia Logan care a evitat, în ultimul moment, impactul. După ce au depășit momentul, cei doi domni au fost zăriți îndreptându-se spre magazinul „La doi pași" de unde și-au cumpărat o sticlă de coniac „Drobeta" de 750 ml cu 35 de lei. Ulterior au aflat că la „Alimentara" de vizavi sticla respectivă costa doar 31 de lei și au intrat în depresie.

În sfârșit am aflat și... Cine a inventat apa caldă!

În „Dâmbul romanilor" a fost identificat și cercetat complexul termal din perioada romană. Mamelonul de travertin și tuf calcaros pe care au fost identificate *termae*-le are o formă circulară cu diametrul de 90-95 metri. În centrul mamelonului se află o cavitate naturală, rezultat al activității apelor termale din subteran, care în antichitate era plină cu apă fierbinte. Romanii au amenajat o rețea de canale pentru dirijarea apei de la sursă spre bazinele săpate în pământ (și căptușite cu scândură), aflate la baza mamelonului sau în imediata vecinătate. Din acest moment, „Lacul" respectiv devine un loc de cult, aici fiind descoperite mai multe monede de bronz și argint precum și opt plăcuțe votive din aur dedicate zeităților tămăduitoare și protectoare ale apelor termale. O statuie a zeiței Diana și altare votive au fost aranjate de jur împrejurul cavității și în aria sacră. Dar asta a fost în urmă cu două milenii. Acum, apa caldă venită din străfundurile pământului curge, inutil, pe gârla comunei. De ce? Pentru că, între timp, au apărut Termele lui Caracalla. "Caracalla Therme le-a ridicat Ăl bătrân dar fiul său s-a dovedit că nu-i în stare de nimic", ne-a zis doamna de la fostul bar non stop. Le ține închise. "Ăl bătrân" nu e Caracalla, cum ați fi fost tentați să credeți, ci un domn care s-a adaptat, rapid, capitalismului de cumetrie și a ridicat această construcție. Cum datele problemei s-au schimbat după moartea Ălui Bătrân totul a rămas baltă. (Aici am accesat

(continuare în p. 31)

reportaj